SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
18/2023
9. september 2023

Cena 1,- €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Začiatkom septembra sme si pripomenuli tridsaťjeden rokov od schválenia základného zákona nášho štátu – Ústavy Slovenskej republiky. Predseda parlamentu – tak ako sa patrí – zvolal slávnostnú schôdzu Národnej rady SR do priestorov, kde vtedajší zákonodarcovia schválili v roku 1992 zákon všetkých našich zákonov. Prítomným poslancom sa prihovorili zástupcovia štyroch politických strán. Za SME RODINA Boris Kollár, za OĽaNO Gábor Grendel, za SaS Richard Sulík a za Smer – SSD Robert Fico. Boris Kollár a Robert Fico mali štátnické vyvážené prejavy. Držali sa témy. Pripomenuli si vznik a prínos našej ústavy a upozornili na nebezpečenstvá jej častých novelizácií. Predseda Smeru – SSD označil ústavu za civilnú bibliu. Gábor Grendel do príhovoru účelovo a nezmyselne primiešal kauzu zavlečenia Michala Kováča ml. do Rakúska. Vraj to bola neprávosť inštitúcií štátu. Nevedno, čo to má spoločné s ústavou... Richard Sulík sa ani nesnažil pretvarovať. Ako povedal, blížia sa voľby a svoj príhovor zmenil na predvolebnú agitačnú reč, čo potrebuje Slovensko po voľbách a ako čo bude.

Zarážajúce je, že na slávnostné zasadnutie parlamentu v priestoroch starej Slovenskej národnej rady na Župnom námestí v Bratislave neprišli ďalší dvaja najvyšší ústavní činitelia: prezidentka Zuzana Čaputová a úradnícky premiér Ladislav Ódor. Neúčasťou slovenskému národu a občanom prezentovali svoj postoj k ústave. Ich tlačoví tajomníci však pripravili pekné tlačové správy o význame ústavy.

V čase osláv ústavy sa vyznamenalo aj Divadlo P. O. Hviezdoslava v Bratislave. Zverejnilo reklamnú kampaň na aktuálnu divadelnú sezónu. Na vizuále vitráže zobrazili odťatú hlavu práve Hviezdoslava. Jedného z významných predsedov Matice a kandidáta na Nobelovu cenu za protivojnové verše Krvavé sonety. Matica slovenská okamžite zverejnila svoj ostrý protest za nechutnú a neľudskú dehonestáciu Hviezdoslava, ktorú nemôže ospravedlniť ani kreativita umeleckého stvárnenia. Neobstoja ani ich výhovorky, že ide o hyperbolu a použitie divadelného obrazu z Hamleta. Hamlet totiž v ruke drží lebku, a nie hlavu. Drží ju s pokorou, a nie v takmer vystretej pravici rodovo neidentifikovateľnej postavy ako tromf...

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

NEOGRAFIA
www.neografia.sk
R-2023018

ISSN 0862-8823
18
9 770862 882007

NAD DVOJKRÍŽOM VYŠLO SLNKO

Koláž: Emil SEMANCO

Viktor Orbán ukázal skutočnú tvár str. 4
Zneužívanie aparátu proti Trumpovi str. 9
Tri desaťročia slovenského futbalu str. 12

TRI OTÁZKY PRE: PhDr. Lukáša PERNÉHO, PhD., matičného kulturológa a filozofa

Divadlo odťalo hlavu Hviezdoslavovi

● V novej nenávistnej kampani Divadla P. O. Hviezdoslava došlo k verejnej dehonestácii básnika a predsedu Matice slovenskej Hviezdoslava. Ako to vnímate ako kulturológ a filozof?

Ide o typický prejav postmodernej dekonštrukcie naratívu v prospech dobovej propagandy, ktorý sa maskuje bojom proti propagande. Autori zobrali modernistický motív tzv. veľkého príbehu, ktorý nainštalovali do súdobej agresívnej „progresívnej" propagandy s cieľom deklaratívne poukázať na príslušnosť k novej „elite" (LGBTI+, hipsteri, „kaviareň"), ktorá pohŕda bežnými ľuďmi. Autorský zámer bol, ako píše marketér, „vysporiadať sa" negovaním odkazu totality. Odhalili vlastné totalitné myslenie, ktoré redukuje Slovákov na extrémistov, ktorí si dokonca nezaslúžia ani umiestnenie vlajky.

● Je to náznak presadzovania ideológie na pôde kultúrnej ustanovizne...

Nejde vôbec o prvý prípad. Mnohé kultúrne, vedecké a vzdelávacie inštitúcie sa dlhodobo politicky angažujú, čo môžeme vidieť najmä v ich marketingu. Sú to nasvietené budovy, angažované profilové fotky, farebne pozmenené logá.

● P. O. Hviezdoslav patril medzi nominantov na Nobelovu cenu literatúry za Krvavé sonety. Prečo podľa vás dehonestujú tohto človeka?

Hviezdoslav patrí k popredným osobnostiam slovenskej kultúry a symbol odťatej hlavy, ktorá má byť podľa autora vraj busta, je prvoplánový politický ťah. Dodatočné vyhlásenie o kontexte hlavy s odkazom na Hamleta je absurdné. Nejde o konceptuálne umenie, pod dielom nie je anotácia ako ho čítať, a interpretácia je otvorená. Je paradoxné, že Hviezdoslav ako principiálny pacifista je v kontraste s militantne angažovanou skupinou s dúhovou a ukrajinskou vlajkou. Riaditeľka divadla potvrdila, že vitráž má byť údajne „nadsádzkou k tomu, čo sa nazýva bratislavská kaviareň". Tomu hovorím gól do vlastnej brány a až freudovské prerieknutie.

Zhováral sa Maroš SMOLEC
Foto: SNN

V SNN 19/2023 SI PREČÍTATE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín 19 vyjde s dátumom 23. september 2023
- **Predčasné parlamentné voľby budú 30. septembra. Kto bude súčasťou koalície?**
- **Od knihárskeho lisu k moderným rotačkám: Stopäťdesiat rokov polygrafie v Martine**

Na jednej strane čudný alibizmus, na druhej úprimná vďaka a úcta SNP

Najvyšší činitelia sa pred verejnosťou ukryli

Štefan ZLATOŠ – Foto: bystricoiny.sk

Slovenské národné povstanie bolo hrdinstvom ľudu, spomienka moci naň zas strachom z ľudu. Politickí predstavitelia štátu sa pred Slovákmi izolovali do uzavretých priestorov „galavečera“, do ktorého sa dostali iba ideovo spriaznení a iba na pozvánky. Prezidentka Zuzana Čaputová, predseda parlamentu Boris Kollár, poverený premiér Ľudovít Ódor a ďalší hostia sa potom predviedli na pietnom akte kladenia vencov pri príležitosti sedemdesiateho deviateho výročia Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Tradičná spomienka s kladením vencov v pietnej sieni Pamätníka SNP sa uskutočnila v čudnej atmosfére bez príhovorov hostí, areál Múzea SNP s celodenným sprievodným programom pre verejnosť otvorili až následne.

Nástupný priestor Múzea SNP v Banskej Bystrici so symbolickým sochárskym dielom Jozefa Jankoviča

■ **PREJAVY PORADCOV...**

Prezidentka SR Zuzana Čaputová hodnotí SNP ako jednu z najdôležitejších historických udalostí krajiny a považuje za potrebné si ju pripomínať. „Je to pripomienka všetkých tých, ktorí sa obetovali pre našu slobodu, pre našu budúcnosť,“ povedala hlava štátu médiám po pietnom akte. Bez konkretizovania adresáta svojich slov ešte zjavne na adresu opozície podotkla: „Ani dnes nie je možné s definitívnou platnosťou konštatovať, že slobodu a demokraciu už nič nemôže ohroziť.“ V danej chvíli, na danom mieste a pri danej príležitosti bolo toto vyjadrenie iba ďalším sklamaním z plnenia jej ústavného sľubu byť prezidentkou všetkých občanov.

„Aby činy hrdinov Slovenského národného povstania nevyšli navnivoč, mali by sme si ako vyspelá spoločnosť odkazy povstania neustále pripomínať a odovzdávať aj ďalším generáciám.“ Vyhlásil to v príhovore k uzavretej spoločnosti predseda Národnej rady SR Boris Kollár. Premiérove slová „je morálnou povinnosťou každého jedného z nás chrániť základné práva a slobody, princípy demokracie v záujme zdravej občianskej spoločnosti, kde sa žije pokojne a bez nenávisti...“ žiaľ vyzneli už iba ako výsmech skutočnému dlhodobému správaniu moci na Slovensku.

Predseda Smeru-SSD Robert Fico kritizoval najvyšších politických predstaviteľov, ktorí sa v predvečer osláv sedemdesiateho deviateho výročia SNP zúčastnili na slávnostnom galavečere v Banskej Bystrici.

■ **KRITIKA SMERU**

Podujatie označil za „galavečer pre svojich ľudí“. Deklaroval, že ak Smer-SSD bude súčasťou budúcej vlády, oslavy SNP aj s prejavmi a prítomnosťou bežných občanov budú opäť v Banskej Bystrici. Pripomenul, že SNP patrí celému národu. Prezidentka Zuzana Čaputová, predseda parlamentu Boris Kollár a premiér Ľudovít Ódor si podľa neho zorganizovali v meste SNP pre seba galavečer za peniaze daňových poplatníkov. „To preto, lebo sa vás boja po tom výkone, ktorý predviedli za ostatné roky,“ uviedol líder Smeru pred asi dvoma tisíckami účastníkov verejnej občianskej spomienky. Aktuálnym odkazom SNP je podľa Roberta Fica odkaz suverenity. Kritizoval pritom súčasných politikov, že odovzdali na Ukrajinu posledné slovenské lietadlá, a spomenul tiež neexistujúci systém protivzdušnej obrany. Smer-SSD podľa neho nebude nikdy súhlasiť s členstvom Ukrajiny v NATO, pretože by to bolo impulzom tretej svetovej vojny. V EÚ perspektívne vidí aj Ukrajinu, ale až po tom, ako bude na to táto krajina pripravená.

■ **NEDÔSTOJNÉ OSLAVY**

Oficiálne oslavy SNP boli podľa predsedu Hlasu-SSD Petra Pellegriniho nedôstojné. Na tlačovej konferencii kritizoval, že traja najvyšší ústavní činitelia nemali v rámci utorkových osláv pred verejnosťou svoje prejavy. „Je nesmierne dôležité, aby oslavy SNP boli pripomínané takým spôsobom, ako sa patrí,“ zdôraznil. Ďalej poukázal na hrdinstvo ľudí, ktorí „pred sedemdesiatimi deviatimi rokmi pochopili, že sa musia zomknúť, nájsť v sebe veľkú odvahu, mnohí uchopiť do ruky zbraň a ísť bojovať za našu slobodu“.

Pojmy ako „mafia“ i iné z jeho veľmi obmedzeného slovníka zatiahol Igor Matovič aj na pôdu najposvätnejšieho odkazu boja Slovákov za slobodu. „V boji za slobodu nemôžeme poľaviť zvlášť teraz, keď sa k moci derie zlo v podobe príslušníkov politickej mafie, ktorá chce občanov pripraviť o právo a spravodlivosť,“ to je iba príklad Matovičovho slovníka. Veronika Remišová zas priam nadčasovo vyhlásila, že „SNP bolo o nezlomnej odvahe a hrdinstve našich predkov, ktorí sa nebáli postaviť zlu napriek tomu, že boli v menšine“.

■ **ZAZNÁVANÝ ODKAZ**

Približne tritisíc ľudí prišlo v utorok 29. augusta do areálu Múzea SNP, aby si pozrelo kultúrny program pripravený k oslavám sedemdesiateho deviateho výročia SNP. Tohtoročné oslavy boli bez tradičných prejavov najvyšších ústavných činiteľov, predpoludním sa v areáli múzea uskutočnila pietna spomienka spojená s kladením vencov. Odkaz SNP by sme si mali pripomínať všetci spoločne. Na sociálnej sieti to uviedol primátor Banskej Bystrice Ján Nosko s tým, že posolstvo významnej dejinnej udalosti Slovenska sa v uplynulých rokoch stáva vplyvom koronavírusu i politických rozhodnutí čoraz tichším. „Mrzí ma, že sa do istej miery opakuje situácia spred roka, keď obyvatelia i návštevníci mesta opäť nemajú možnosť byť pri oficiálnej časti celonárodných osláv SNP,“ uzavrel Ján Nosko. Ako dodal, právo uctiť si účastníkov SNP a venovať spomienku obetiam vojny by mal mať každý .

Slovenské národné povstanie má v našich dejinách pevné miesto a malo by byť oslavou pre všetkých, ktorí sa k nemu hrdo hlásia. Už o rok si pripomenieme jubilejné osemdesiate výročie udalosti, ktorá patrí k najvýznamnejším míľnikom novodobých slovenských dejín. SNP bolo jedným z najväčších ozbrojených vystúpení proti nacizmu v Európe. Zúčastnilo sa na ňom približne šesťdesiattisíc slovenských vojakov, osemnásťtisíc partizánov a tiež vojaci československej zahraničnej armády. Spolu so Slovákmi bojovali v SNP aj príslušníci tridsiatich národov a národností z Európy, ale aj z Austrálie. Vďaka SNP sa Slovensko zaradilo medzi spojencov bojujúcich proti Adolfovi Hitlerovi a stalo sa súčasťou víťaznej koalície v boji s nemeckým fašizmom.

AKTUÁLNE

Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne v spolupráci so Spolkom slovenských spisovateľov, Mestom Trenčín a Verejnou knižnicou Michala Rešetku v Trenčíne srdečne pozýva amatérskych literátov do tridsiateho prvého ročníka prestížnej celoslovenskej literárnej súťaže pre stredoškolákov a dospelých Studňa sa tajne s dažďom zhovára. Súťaž je rozdelená na dve vekové kategórie.

Poetická studňa

Literárna súťaž Jozefa Braneckého bola pôvodne určená len pre žiakov stredných škôl. V súčasnosti je otvorená všetkým priaznivcom literárnej tvorby. Vznikla pred tridsiatimi rokmi na pôde Miestneho odboru Matice slovenskej v Trenčíne. Zastrešuje ju Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne Trenčianskym samosprávnym krajom, Odbočkou Spolku slovenských spisovateľov Trenčianskeho kraja a Mestom Trenčín. Súťaž má poetický názov – Studňa sa tajne s dažďom zhovára. Odbornej porote predsedá bez jedinej výnimky už takmer tri desaťročia básnik Jaroslav Rezník. Práce hodnotili ďalší členovia poroty – básnik Štefan Cifra, šéfredaktor Literárneho týždenníka a tajomník Spolku slovenských spisovateľov, Margita Ivaničková, Janka Poláková a Juraj Oravec. Popri voľnej téme bez obmedzenia žánru je aktuálny ročník venovaný stosedemdesiatemu výročiu úmrtia Adely Ostrolúckej, osudovej priateľky a lásky Ľudovíta Štúra, ktorá pochádzala zo šľachtickej rodiny. Ďalším tematicky významným výročím je tridsiate výročie samostatnej slovenskej štátnosti. Svoju v prácu v troch exemplároch môžete poslať do konca septembra 2023 na adresu: Verejná knižnica Michala Rešetku, Hasičská ulica č. 1, 911 82 Trenčín

Matej MINDÁR

VŠIMLI SME SI

Americký magazín Forbes, ktorý si zakladá na svojej dôveryhodnosti a starostlivo si ju stráži, veď patrí v tomto ohľade medzi najrešpektovanejšie svetové mienkotvorné periodiká so storočnou tradíciou, uverejnil v minulých dňoch rebríček desiatich najkrajších malých miest s odôvodnením, že na svete existuje množstvo turistami neobjavených pekných historických aglomerácií a pamätihodností, ktoré by mali dostať šancu.

Stará Ľubovňa je najkrajšia

Dni sv. Huberta patria medzi návštevnícky najobľúbenejšie podujatia v skanzene pod Ľubovnianskym hradom.

Dalo sa čakať, že v zozname bude Český Krumlov s obdivuhodnou renesančnou architektúrou, nádhernými záhradami a jedinečným hradom s charakteristickou arkádovou vežou. Je v ňom sedmohradské Sibiu, portugalská Ericeira, andalúzska Ronda s udivujúcimi stavbami na skalách, Bolsena v Taliansku, Cochen v Porýní-Falcku s malebným hradom, rakúske Hall in Tirol, kamenná dedinka Bibury v Anglicku, Reine v Nórsku i korzické Bonifacio. Na prekvapenie v tomto zozname sa ušlo dôstojné miesto aj východoslovenskému mestu Stará Ľubovňa, ktoré hodnotitelia Forbesu nazvali akýmsi prirodzeným historickým a kultúrnym centrom regiónu a predstavujú ho dominantnou architektonickou pamiatkou Ľubovnianskym hradom z 13. storočia a zdôrazňujú, že mestečko láka návštevníkov na mnohé podujatia, ktoré tu usporadúvajú najmä v hradnom areáli alebo v skanzene ľudovej architektúry. Vyzdvihujú pritom Hradné dni a Dni svätého Huberta. Tento patrón poľovníkov je síce v kalendári až 3. novembra, ale v Ľubovnianskom múzeu končia letnú sezónu Hubertovskými dňami už začiatkom októbra aj s mnohými loveckými atrakciami, pasovaním nového poľovníka a výstavou trofejí. Tak si ich nezabudnite do svojho diára poznačiť...

Text a foto: Emil SEMANCO

Smrečiny v Bardejovských Kúpeľoch boli pre skladateľa hojivý balzam

Park Bélu Kélera je nový kúpeľný magnet

Neďaleko kolonády v Bardejovských Kúpeľoch je od 2. júna 2023 Park Bélu Kélera s lavičkou, na ktorej sú umiestnené husle s hracím automatom. Túto osobnosť pripomína kúpeľným hosťom aj návštevníkom panel s biografickými údajmi, ktorý je súčasťou parčíka.

Hudobný skladateľ, huslista a dirigent Béla Kéler sa narodil v Bardejove 13. februára 1820. Po štúdiách v Levoči, Debrecíne a Prešove ho v roku 1845 ako huslistu prijali do orchestra v Divadle nad Viedenkou. O rok neskôr publikoval svoj prvý opus z celkového počtu 139 vydaných skladieb. V roku 1854 sa v orchestri Johanna Sommera v Berlíne začala Kélerova dirigentská kariéra, ktorá v nasledujúcej sezóne pokračovala v Lannerovom orchestri vo Viedni. V rokoch 1856 až 1860 Kéler zastával funkciu kapelníka vojenskej hudby grófa Mazzucheliho. Po krátkom pôsobení v čele vlastného orchestra v Budapešti odišiel do Wiesbadenu, kde žil a tvoril posledných dvadsať rokov života. Od roka 1863 viedol tamojší orchester nassauského vojvodu Adolfa I. a neskôr kúpeľný orchester. V rokoch 1873 až 1882 bol hosťujúcim dirigentom orchestrov v celej Európe. Zomrel 20. novembra 1882 vo Wiesbadene, kde je aj pochovaný.

V roku 1850 Kéler zdedil rodičovský dom v Bardejovských Kúpeľoch, kde sa vracal zo svojich koncertných ciest. Keďže väčšinu roka pôsobil v zahraničí, dom prenajímal kúpeľným hosťom. Hudobník zostal slobodný, nezaložil si rodinu, život zasvätil hudbe. Možno práve z toho pramenila jeho túžba po domove, ktorá ho počas rušnej kariéry často priviedla do rodiska. „Do dôchodku sa ešte nechystám, ale už som poriadne uťahaný z večného kolotoča koncertov,“ napísal svojim rodákom a dodal: „Len v tmavom tieni hustých smrečín bardejovských lesov si skutočne odpočiniem, len pokoj domova mi prinavráti stratené sily.“ Aj v posledných dňoch svojho života myslel na rodný Bardejov, ktorému odkázal svoju hudobnú pozostalosť. Napokon i rodné mesto Bardejov zavďačilo sa Kélerovi tým, že si ho zvolili za čestného občana a v Šarišskom múzeu mu venovali jednu izbu, kde sú uložené pamiatky po ňom. V roku 2014 na prezentáciu jeho hudobného odkazu vznikla Spoločnosť Bélu Kélera.

Od júna tohto roku je v Bardejovských Kúpeľoch park pomenovaný po ňom, kde si na hudobnej lavičke s husľami možno vypočuť najznámejšie skladateľove skladby, inšpirované tunajším pobytom, aj valčík Na krásnom Rýne spomínam na teba, ktorý kritici i poslucháči prirovnávajú k dielu Johanna Straussa mladšieho Na krásnom modrom Dunaji. Hudobnú lavičku a tabuľu zhotovil umelecký kováč František Sarvaš pod záštitou spoločnosti Bardejovské kúpele, a. s.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

ČO INÍ NEPÍŠU

V bardejovskom kúpeľnom Parku Bélu Kélera pri počúvaní jeho skladieb

Boj o koalíciu i prezidenta

Roman MICHELKO

Necelý mesiac pred predčasnými voľbami vyvolala rozruch informácia v médiách, že strany Hlas a Smer sú už dohodnuté na spolupráci. Aby vznikla ich koalícia Smer, Hlas a Dankova SNS, je Robert Fico ochotný dať Petrovi Pellegrinimu post premiéra. Paradoxne však táto úvaha nebola ani zďaleka taká neverejná a prekvapivá, ako sa mohlo na prvý pohľad zdať.

V jednej z relácií Na telo Michala Kovačiča expremiérka Iveta Radičová povedala v podstate to isté. Oveľa otvorenejší bol vo svojom komentári Dag Daniš, ktorý čitateľom odhalil podrobnosti Ficovej ponuky. Asi pred troma mesiacmi prišla od Roberta Fica ponuka na stretnutie, na ktorom chcel ponúknuť Petrovi Pellegrinimu premiérsky post bez ohľadu na poradie na volebnej páske. Ako dnes vieme, k stretnutiu zo strany Petra Pellegriniho nedošlo, ale procesy v Hlase nabrali na obrátkach. Prevalila sa taká malá vzbura, keď mediálne najviditeľnejší členovia Erik Tomáš či Matúš Šutaj-Eštok začali verejne deklarovať, že s progresívcami do koalície rozhodne nepôjdu. Cieľ bol jasný: Smer ako víťaz volieb je ochotný dať Hlasu takú ponuku, ktorá sa jednoducho neodmieta. A zároveň je to aj jasný prejav, nazvime to základného pudu politickej sebazáchovy, lebo je jasné, že spojenie Hlasu a Progresívneho Slovenska by Hlas nemusel prežiť. Po spomenutej dekonšpirácii tejto ponuky voliči Smeru zostali zneistení. Predstava, že by víťazná strana Smer dala najprestížnejší politický post „politickému zradcovi“, by bola pre väčšinu z nich neprijateľná. Aj preto bolo nutné vyhlásenie vedenia strany Smer, že ich kandidátom na premiéra je Robert Fico. Z minulosti vieme, že povolebná realita je často bizarná. Dobre informovaní ľudia veľmi dobre vedia, že v snahe prekaziť vznik Radičovej vlády ponúkol Robert Fico v roku 2010 KDH post premiéra, rovnako ako aj paritné zastúpenie v počte ministrov. Len pre spresnenie: Ficov Smer mal vtedy

KOMENTÁR

vyše tridsaťpäť percent a KDH sotva niečo cez osem percent. A aj keď sa to zdalo ako veľmi veľkorysá ponuka, kresťanskí demokrati odolali. Takéto spojenie by totiž mohlo vyjsť, len ak by stál na čele KDH talent podobný Orbánovmu, čo Ján Figeľ nebol.

Dnes je v zásade jasné, že v marazme, v akom sa ocitlo Slovensko, treba robiť aj nepravdepodobné ťahy. Tri a pol ročný armagedon, ktorý rozpútal Igor Matovič a jeho kamarát Eduard Heger, nútia príčetnú časť politického spektra k opatreniam, ktoré sú veľmi neštandardné. Aj preto možno očakávať po voľbách prekvapivé politické ťahy. Napríklad aj dohodu o prezidentských voľbách. V čase uzávierky tohto vydania práve Ivan Korčok ohlásil svoju kandidatúru na prezidenta. Keďže už vieme, že Zuzana Čaputová svoj prezidentský post obhajovať nebude, je jasné, že je to horúci favorit. A nielen to. Oproti svojej predchodkyni je racionálnejší, je mu cudzí alibizmus a má neporovnateľne viac politických skúseností. Skrátka, ideálny kandidát na prezidenta pre súčasnú, resp. nedávnu koalíciu.

No a keďže favoriti takýchto volieb zväčša nevznikajú náhodou, už dnes je jasné, že jediný, kto by ho mohol v druhom kole poraziť, je Peter Pellegrini. A zároveň je veľmi málo pravdepodobné, že sa niekde za pecou nájde kandidát, ktorý je dnes úplne neznámy alebo len veľmi málo známy a dokáže poraziť oboch favoritov. Aj preto je možné, ba priam pravdepodobné, že súčasťou dohody o budúcej koalícii bude aj podpora o koordinovanom postupe v prezidentských voľbách. No a na to by stačilo len to, aby Smer nepostavil vlastného kandidáta. Potom by Pellegrinimu stačilo len dostať sa do druhého kola a prezidentský úrad by mal na dosah. Pellegrini na strane druhej veľmi dobre vie, že okno príležitostí na to, aby sa mohol stať prezidentom, sa otvára raz za politickú kariéru. Ak by ho teraz premeškal, tá šanca sa mu už pravdepodobne nikdy nevráti.

Na strane druhej aj pre R. Fica by bolo oveľa výhodnejšie mať ako protihráča Pellegriniho, ktorý by minimálne nebol aktivistický prezident. Nešiel by účelovo a nepremyslene do zbytočných ideologických sporov a nerobil by budúcemu premiérovi Ficovi zbytočné schválnosti. Naopak, Korčok by bol oveľa nepríjemnejší protihráč Fica, ako je dnes Čaputová. Síce sa vie, že obaja politickí hráči – Pellegrini aj Fico – sa osobne veľmi nemusia, ale práve vďaka skutočnosti, že by obaja boli na odlišných ihriskách, kde sa mocensky stretávajú len občas, by sa veľmi veľa vecí vyriešilo prirodzene. Do volieb nám síce ostáva necelý mesiac, ale aktéri v pozadí už horúčkovito premýšľajú, ako jednou ranou zabiť viacero múch.

A načrtnuté riešenie by vyriešilo formát budúcej koalície, ako aj osobu budúceho prezidenta.

Progresívny únos Slovenska

Ivan KRAJČOVIČ

O pár týždňov budú predčasné voľby. Niektoré strany ich vytúžene čakajú, iné by boli najradšej, keby neboli. Načo aj, veď aj dočasný premiér dočasne poverenej vlády Ľudovít Ódor iba tak mimochodom poznamenal, že „sme pripravení vládnuť aj po voľbách, ak nebude iná alternatíva“. Pritom už keď program písali, vedeli, že podporu parlamentu mať vláda nebude. Akoby dočasný premiér zabudol, že prezidentka Zuzana Čaputová vládu sama pred pár mesiacmi vymenovala, po nevyslovení dôvery v parlamente jeho vládu odvolala a zároveň ju poverila vládnutím do predčasných volieb v septembri. Nezaprela ani to, že aj ona bola kedysi podpredsedníčkou Progresívneho Slovenska, Väzieb na túto stranu je medzi členmi vlády viac než dosť. Nuž, na pár mesiacov nezdarov tiež viac ako dosť Udalosti posledných týždňov ukázali, že nezmyselne odsunutý termín volieb nebol daný neschopnosťou jeho aktérov. Naopak, všetko mali premyslené a naplánované na nasledujúce mesiace. Predstavitelia Progresívneho Slovenska sú v televíznych a rozhlasových diskusiách, aj keď ide

POZNÁMKA

o mimoparlamentnú stranu. O sponzorov so státisícmi eur nemajú núdzu. Iste, dary zverejňujú, nie však dôvody, prečo to mecenáši robia. Lebo na Slovensku nič nie je zadarmo. Už viacerí komentátori sa zamysleli nad tým, ako je možné, že progresívci majú vysoké preferencie, keď viackrát dokázali, že odborníkov majú ako šafranu. Líder strany si dáva v Prahe vyprážaný syr namiesto toho, aby plnil povinnosti vyplývajúce mu z funkcie podpredsedu Európskeho parlamentu v Bruseli. Expert Progresívneho Slovenska pre ekonomiku Tomáš Hellebrandt sa zamýšľa, prečo slovenskí dôchodcovia majú vysoké dôchodky. Vedúci oddelenia dopravného inžinierstva bratislavského magistrátu u progresívca Valla zase tvrdí, že na Šancovej ulici v Bratislave sú električky. Inak, kedysi niesla názov Malinovského, ale osloboditelia Bratislavy, aj keď narodení v Odese na dnešnom území Ukrajiny, neboli niekdajším pánom po chuti.

Keďže najlepšie sa pred voľbami ovplyvňujú mladí, vyrojila sa úderka aj na festivaly. O tom, že trenčianska Pohoda si za uplynulé roky získala povesť podobnú niekdajšiemu martinskému Festivalu politickej piesne, je známe. Ani v tomto roku nechýbala ako hosť na podujatí prezidentka Zuzana Čaputová, ktorá nepriamo podporila bývalého ministra zahraničných vecí Ivana Korčoka v prezidentskej kandidatúre. V minulosti kritizoval návrh konzervatívneho poslanca Györgya Gyimesiho zakázať dúhové vlajky na štátnych budovách. Ozvala sa bývalá premiérka Iveta Radičová, ktorá sa stala tvárou inak sympatickej kampane Chcem tu zostať. Teda ak by ju nezastrešovali prevažne politicky ladené neziskovky. Priam absurdne pôsobí, že obe dámy sa zúčastnili v auguste aj na besede počas festivalu humoru Kremnické gagy, kde nabádali na voľbu protivníkov Smeru. Ak toto mala byť časť satiry festivalu, podarila sa dokonale. Hoaxy nie sú prípustné. Pre Políciu SR ich bude filtrovať spoločnosť TrollWall, spolumajiteľ ktorej kandidoval za Progresívne Slovensko...

Vrchol čierneho humoru nasadilo liberálne združenie .týždeň, ktoré chce mať „žurnalistiku založenú na odkrývaní pravdy, ktorá by inak zostala verejnosti utajená“. Tak oblepili krajinu do čierneho s heslami ako „Užiješ si slobodu, ak prídeš voliť“, čo pripomína prezidentské heslo Vakcína je sloboda. Pre pesimistov je pripravený bilbord „Neplánuj tu deti, ak neprídeš voliť“ a pre nerozhodnutých samovrahov slogan „Nevyjde slnko, ak neprídeš voliť“.

Nuž, kto by sa unúval k voľbách, keď už ani slnko nám politické strany nevedia garantovať?

SPOZA OPONY

Prečo treba pamäť na svedkov

Dušan D. KERNÝ

V horúcich augustových dňoch leta 2023 zomrela v Bratislave deväťdesiatnička. Žena, ktorej bolo súdené zomrieť vo vysokom veku ako poslednej alebo jedinej z posledných svedkov. Drámy otca, ako aj pohnutého rodinného osudu matky a troch dcér. Bola totiž najstaršou z tých troch dcér muža, ktorý bol desať rokov svedkom zverských, vražedných pomerov v sovietskych gulagoch. A zanechal o tom svedectvo. Osobitne o vzburách. Tie surovo potláčala armáda tankami. Je o tom jediné priame svedectvo v slovenskej literatúre. Okrem iného, ako sa cez barikády stoviek donaha vyzlečených najkrajších a nezastrašených vzbúrenkýň valili pásy tankov. Ostávali po nich stovky a stovky mŕtvol. Len jeden jediný tankista to nevydržal a vyhol sa. Výnimočné svedectvo. Čakalo na zverejnenie vlastne až do roku 2020. Stalo sa tak vďaka dnes už po štyridsiatich deviatich ročníkoch zaniknutej Tvorbe, ale aj matičnému vydavateľstvu. No v úplnosti čaká svedectvo „slovenského Solženycina“ vlastne dodnes.

Bola posledným svedkom srdcervúcej scény z 5. apríla 1945 v Dolnom Kubíne. Sovietske orgány NKVD odvliekli vo veľkonočnom čase jej otca. Bežala za ním aj s matkou a so sestrou ako zmyslov zbavená, trasúc sa od strachu a chladného vetra. Aby otca uvidela možno posledný raz v živote. Vojak surovo hodil do blata šál. Dcéra mu ho v studenom dni podávala...

Pre ňu tak ako aj pre celú rodinu to neboli dni oslobodenia.

Potom poverenik Laco Novomeský nemohol pre priateľa nič urobiť. Som taký maličký, povedal matke. Nemohol pomôcť ani Clementis. Ale na rozdiel od iných sa nevyhovárali. Dosiahli, že ju nevyhodili z posledného ročníka lekárskej fakulty. Dostávala štipendium a matka, živiaca aj z rozpredaja rodinných vecí tri dcéry, penziu.

Matičné SNN boli poslednými, ktorým vyrozprávala črepky z dramatických udalostí. Pred dvoma rokmi bola aj účastníčkou veľkého matičného a vôbec najvýznamnejšieho podujatia za účasti vrcholných ústavných činiteľov v Bratislave na počesť slovenských legionárov. Teda aj jej otca. Ale nezabudla pripomenúť i zážitky z profesijného života lekárky, ktorej umiestenka určila nástup na východné Slovensko. Do oblastí, ktoré sa po roku 1945 navrátili do Československa. Najdramatickejší z nich sa odohral v Košiciach, teda v košickej nemocnici v novembri 1970, nepriedušne uzavretej a obkľúčenej armádnou jednotkou v utajenom režime. Nikto ani von a ani dnu. Naša lekárka takisto. V dejinách slovenského zdravotníctva sa niečo také neodohralo. Na budovanie vyspelého socialistického zdravotníctva vrhol tieň náhodne zranený robotník, časť bratskej výpomoci zo sovietskej Ukrajiny pri výstavbe elektrárne vo Vojanoch. Len náhoda spôsobila, aby sa prišlo na to, že má choleru. U nás niečo nevídané, dávno potlačené. Chlapíka po úraze viezli do najbližšej nemocnice – do Michaloviec, ale vzhľadom na jeho stav ho poslali do košickej chirurgie. Až tam okrem úrazu zistili vďaka lekárovi so skúsenosťami z Afriky choleru, nariadili karanténu a povolali prešovskú posádku delostrelcov a pacienta po operácii umiestnili na infekčnom oddelení. Malo to následky aj medzi tisíckou zamestnancov stavby, jedenásť ochorelo a dvaja z nich zomreli. Tento príbeh je aj súčasťou kníh Čierny humor v bielom plášti. Je prístupný v tejto mimoriadne zaujímavej encyklopédii o slovenských lekároch zo spisovateľskej dielne Petra Vala. Vedený poučením a heslom s humorom na večné časy a nikdy inak Valo si vytvoril svojrázny rozprávačský štýl. O jeho príťažlivosti som sa mohol presvedčiť, keď mi svoj zážitok v tomto príbehu po vyše polstoročí vyrozprávala MUDr. Darina Feketeová, najstaršia z troch dcér Mikuláša Gaceka.

Po niekoľkých desaťročiach v USA sa pani doktorka nedávno vrátila na Slovensko. Na poslednej rozlúčke boli potomkovia a priami príbuzní z Austrálie, Kalifornie, Londýna, južného Francúzska. Zo Slovenska aj posledná, tretia dcéra, ktorá literárne spracováva otcovo písomné dedičstvo, ako aj súčasť rodinnej ságy, Milota Zelinová-Gaceková.

SEBAOBRANA

Prvá bude mať celoslovenskú podobu a príde už o zopár dní – od začiatku októbra. A druhá nabieha postupne so zavádzaním parkovacích zón v hlavnom meste. Na mnohé sa treba pripraviť a veru medziiným aj na viaceré, no zjavne nevyhnutné nepríjemnosti...

Parkovacie zmeny

Informácia pre všetkých vodičov na Slovensku – od 1. októbra nebude možné zaparkovať nikde na nijakom chodníku, ak to miestnou úpravou neumožnia dopravné značky. Prestáva platiť aj doteraz „milosrdná“ výnimka, na základe ktorej bolo možné parkovať na chodníku, ak vodič nechal pre chodcov a iných účastníkov cestnej premávky voľnú priechodnú šírku chodníka minimálne jeden a pol metra. To síce bude platiť aj naďalej, ale len tam, kde bude parkovanie na chodníku vyznačené dopravným značením. Na chodníku, teda aj po novom, musí zostať naďalej voľný priestor minimálne jeden a pol metra tak, aby nebol obmedzený voľný pohyb chodcov po chodníku, voľná šírka k chodníku priľahlej cesty musí byť minimálne tri metre pri jednosmernej a minimálne šesť metrov pri obojsmernej ceste. Chodník by mal mať tiež vyhovujúci nájazd alebo obrubník, v blízkosti bytových domov je potrebné zohľadniť aj prístup záchranných zložiek. Spomínané podmienky však výrazne eliminujú možnosti vyznačenia parkovacích miest na chodníkoch, a to je aj dôvod, prečo mestá nedokážu parkovacie miesta na chodníkoch v uspokojivej miere zabezpečiť.

Za porušenie zákazu parkovania na chodníku bude vodičom hroziť pokuta od päťdesiat do sto eur. Spomínané priestupky budú štátni aj mestskí policajti riešiť aj v rámci objektívnej zodpovednosti. Mestská polícia očakáva, že spomínaných prípadov bude veľa.

Využívania chodníka sa však týka aj ďalšia a vo verejnosti málo známa novinka – po jeho pravej strane (presnejšie: len po jeho pravej strane) budú môcť jazdiť na bicykloch deti alebo ich dospelý sprievod, ktorý ich na bicykli vezie, ťahá v prípojnom vozíku alebo sprevádza. Nesmú však pri tom nijako obmedziť a ani ohroziť chodcov. Teda nesmú nielen ohroziť, ale ani obmedziť, to napríklad znamená prinútiť zastaviť chodca v chôdzi.

Nuž, a samostatná kapitola je rezidentské parkovanie v hlavnom meste. Každá z mestských častí má na zavedenie vlastných parkovacích zón určitý časový limit. Začína sa už v týchto dňoch v mnohých parkovacích zónach v Petržalke, v Starom Meste i v Novom Meste. Niečo však mestské časti zavedú spoločne. Rezidentské karty – teda spoplatnené oprávnenia na parkovanie v ich zónach (nie vyhradené miesta, ide o disponibilne voľné parkovacie miesto v danom čase), budú vydávať iba osobám s trvalým pobytom nahláseným v Bratislave, respektíve v jej mestských častiach. A to osobám nielen vo vzťahu k trvalému pobytu, ale aj k vlastníckym právam na dané evidenčné číslo automobilu. Sťažené či drahšie parkovanie budú mať používatelia služobných vozidiel či viacerých vozidiel na jednu domácnosť a tiež vozidiel nad stanovený rozmer.

Ján ČERNÝ

Viktor Orbán ukázal skutočnú tvár veľkomaďarského šovinizmu

Neprípustný historický revizionizmus

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: internet

Maďarský premiér Viktor Orbán (Fidesz) sa 22. júla 2023 v rumunskom meste Baile Tusnad počas tridsiatej druhej letnej univerzity Maďarov vyjadril o Slovenskej republike ako o „odtrhnutom území“. Nielen o tejto téme sme sa rozprávali s bývalým poslancom NR SR, novinárom a predsedom Inštitútu národnej politiky Rafaelom RAFAJOM.

● Ako si môžeme vysvetľovať Orbánove slová z pohľadu medzinárodných vzťahov?

Orbán opäť ukázal skutočnú tvár veľkomaďarskej reality a strategickej politiky nášho suseda. Nijaké „odtrhnuté územia“ neboli, neexistovali, ani nebudú – iba ak v hlave šovinistov, pretože aj Maďarsko vzniklo až v roku 1918. Toto si musí uvedomiť každá vláda a politik, ale nie preto, že ide o službu Bruselu proti Orbánovi, ale o službu Slovensku. Orbánov iredentistický naratív zasiahol najviac Slovensko a Rumunsko, takže došlo i k narušeniu bilaterálnych, aj medzinárodných vzťahov. Ide o neprípustný historický revizionizmus, spochybňujúci mierové povojnové usporiadanie štátov a ich hraníc. Ochrana sa dá

INTERVIEW

riešiť aj v Trestnom zákone, lebo bez piatej kolóny je iredenta jalová. Orbán si to však mohol dovoliť, lebo aktuálne nevidí pevný a stály koncept Národno-štátnej doktríny SR, keďže „naše“ vlády slúžia cudzím záujmom. Z jeho strany nejde o úlet, pretože už v minulosti žiadal autonómiu, spochybnil Benešove dekréty, v roku 2004 hovoril o „násilím a nožom rozkrojených územiach“, a to dokonca v Košiciach. Poviem otvorene, že je to chyba liberálnej a neslovenskej politiky so zľahčovaním trvalej hrozby piatej kolóny Maďarska a istej naivity a obdivu Orbána za jeho odboj proti Bruselu. Za tým je taktika „čím ďalej od Bruselu, tým bližšie k Budapešti“, ako svojho času povedal Miklós Duray. Je to dôkaz, že v slovenskom parlamente chýbajú skutoční vlastenci, veď aj tá „najnárodnejšia“ strana zanevrela na národný pilier. Ja som napríklad v minulosti dokázal vecne, faktami, inteligentne, ale dôrazne odrážať útoky na slovenskú suverenitu.

Politológ Rafael RAFAJ vníma posledné verejné vyjadrenia maďarského premiéra ako jeho iredentistický naratív, ktorý zasiahol nielen Slovensko, ale aj Rumunsko.

● Aký súvis má jeho súčasná revizionistická a iredentistická politika voči susedom s vojnou na Ukrajine?

Cíti príležitosť napraviť chyby z prehry Maďarov pri Világoši, keď rozhodujúci úder uštedril honvédom ruský generál Ivan F. Paskevič. My, naopak, provokatívnou antiruskou rétorikou si oslabujeme staré slovanské putá. Orbán si tak môže brúsiť zuby aj na Podkarpatskú Rus, ktorá bola odtrhnutá od bývalej ČSR, a teda mala by skôr patriť opäť Slovensku, a nie Maďarsku.

● Je o vás známe, že oproti mainstreamu máte trochu odlišný pohľad na rusko-ukrajinský vojenský konflikt. Lenže prípadné víťazstvo Ruskej federácie nemôže v konečnom dôsledku ohrozovať našu územnú celistvosť?

Ani vo sne, lebo máme nadštandardnú menšinovú politiku, ktorej nedodržiavanie Kyjevom na Donbase viedlo k eskalácii etnického sporu. Nezabudnime, že Slovensko aj Ruská federácia neuznávajú Kosovo, ktoré vzniklo etnickým odčlenením územia obývaného kosovskými Albáncami, a Srbi sú pevní spojenci Ruska, pričom vo Vojvodine žije veľa Slovákov. Skôr nás ohrozuje servilnosť liberálnych politikov a vlád k bruselským sankciám, ktoré vedú k nášmu ekonomickému sebazničeniu, na rozdiel od upevňovania maďarskej energetickej suverenity z ruských zdrojov. Ak by Rusko vyhralo, bude zrejmé, že sa obnovia aj toky plynovodu a ropovodu a zvýši sa slovenská ekonomická suverenita, aj prosperita.

● Podľa mnohých konzervatívcov a zástancov národných štátov sa Európska únia uberá smerom k hlbšej politickej integrácii, v ktorej má byť hlavným politickým prúdom liberálny progresivizmus. Viktor Orbán je dnes najväčším odporcom tejto politiky. Dá sa ním napriek otvorenej maďarskej iredente spolupracovať na európskej úrovni v ochrane tradičných kresťanských hodnôt?

Ideológie a najmä neomarxistický západný progresivizmus sú najväčšou hrozbou návratu totality. Orbán však nebojuje proti vplyvu ideológií en bloc, takže je tu priestor na zásadnú slovenskú iniciatívu. Treba prejsť do protiofenzívy najskôr u nás a aplikovať I. článok ústavy, a nie sa stále brániť. Takže áno, dá sa, ale to by voliči museli do Bruselu aj do NR SR poslať skutočných rodoľubov. Dá sa to i vyváženou politikou na všetky svetové strany vrátane kresťanskej politiky k Vatikánu. Slovensko totiž nemá na rozdiel od Maďarska plán „B“, ak sa oslabí Únia. Orbán navštívil 21. apríla tohto roku pápeža. Údajne mal predstaviť plán na oživenie stredoeurópskej kresťanskej veľmoci v hraniciach Rakúsko-Uhorska aj za účasti Eduarda von Habsburga-Lorringena, priameho potomka cisára Františka Jozefa a cisárovnej Alžbety.

● Za posledné roky Maďarsko prostredníctvom tretích osôb skupuje rôzne nehnuteľnosti na území Slovenskej republiky. Aké opatrenia by mali prijať naše inštitúcie, aby zastavili prenikanie vplyvu maďarskej politiky v našom štáte?

Ako predseda odborného tímu pre kultúru a médiá v hnutí Republika aj člen Expertnej komisie pre slovensko-maďarské vzťahy viem, čo treba urobiť. Chce to najmä postaviť národnú kultúru do centra politických priorít a zriadiť Štátny fond na správu pamiatkového fondu, pretože sme to zas my, čo sme vyprázdnili priestor iredente na kolíkovanie územia aj skupovaním kultúrnych pamiatok a iných pamätihodností.

● Čo poradiť novej vláde na zastavenie zasahovania Maďarska do vnútorných záležitostí Slovenskej republiky vo všetkých oblastiach?

Problémy sa nahromadili, takže veľa opatrení v zahraničnej aktivite, ale aj doma – minimálne vytvoriť a prijať Štátnu doktrínu SR, zákon na ochranu pred skrytým zahraničným vplyvom, vrátiť zákon o dvojakom občianstve do pôvodného stavu, prijať princíp reciprocity, zlepšiť vzťahy s Ruskou federáciou, posilniť väzby na slovenských krajanov, zriadiť fond na podporu kultúry a jazyka zvlášť na južnom území a zlepšiť spravodajskú ochranu republiky. Musíme dať najavo, že cudzie nechceme, ale svoje si nedáme.

MEDZI NAMI

Médiá naše každodenné

Ľudovít ŠTEVKO

Volebný rok 2023 je vo väčšinovom mediálnom prostredí koncentrovaným súborom predajnosti, agresivity, politického marketingu a cenzúry, ktorý je tolerovaný štátnymi orgánmi aj zodpovednými inštitúciami, ako je povedzme Rada pre mediálne služby (RPMS). Mnohí si spomenú, ako skončila moderátorka relácie Tak Takto?! Anka Žitná v TA3 po jej interview so svetovo uznávaným americkým ekonómom a analytikom Jeffreyom Sachsom. Tento profesor Kolumbijskej univerzity sa podľa vedenia televízie TA3 a Licenčnej rady (RPMS) zrejme previnil vyhlásením, „že Západ by nemal Ukrajine dodávať zbrane, ďalej eskalovať situáciu, lebo vojenskou podporou Ukrajiny sa konflikt neukončí“. Podľa Sachsa treba začať mierové rokovania a hľadať diplomatické riešenia. Pozvať si do relácie na kus reči tohto významného muža je špičkový žurnalistický počin v USA, ale na Slovensku je to trestuhodná opovážlivosť. Anka Žitná musela z televízie odísť, ale nevzdala sa a odštartovala novú reláciu na nezávislom webe pluska.sk pod názvom Teraz takto. Jej prvý rozhovor na novom pôsobisku bol s českým generálom v zálohe a bezpečnostným poradcom Andorom Šándorom pod názvom „Generál vláde a prezidentke: Slováci nepotrebujú, aby im zvonku hovorili, čo si majú myslieť.“

A sme doma. Hovoriť o mieri na Ukrajine a slobodne myslieť je na Slovensku neželateľné. Známy je starší výrok prezidentky a liberálnej demokratky Zuzany Čaputovej pre televíziu Markíza: „Slovensko ako krajina potrebuje mať veľmi jasné medze slobody prejavu.“ Tie slová „citlivo vnímajúcej ženy“ priam trhali uši. Medze slobody prejavu predsa poznáme z bývalého režimu. Vtedy sa v kuloároch tomu hovorilo cenzúra.

Zdá sa, že pani prezidentka a úradník z jej progresívnej stajne Ľudovít Ódor majú zvláštny meter na slobodu prejavu. Prekáža im slobodná diskusia ako prejav demokracie, neprekáža im žurnalistická stoka časti novinárskej obce, agresivita a urážky novinárov na adresu ľudí s iným názorom, vytesňovanie z mediálneho priestoru takých politikov, ktorí nevyhovujú ich tútorom a im vlastnému politickému a ideologickému zameraniu. Pohľad na slovenskú mediálnu scénu je otrasný – hrubo neprofesionálne a neslušné je pôsobenie moderátorov politických šou v spravodajskej televízii TA3 Richarda Dírera a Rastislava Ilieva.

Nie je dôležité, kde študovali títo novinári, isté je len to, že sa na tréningu masmediálnej komunikácie nenaučili, že otázky sa v interview kladú ľudským hlasom, a nie štekotom. Lebo nejde len o to, čo sa moderátor pýta, ale aj ako sa pýta. Útočná forma kladenia otázok, skákanie do reči a hádanie sa s pozvaným hosťom je vrcholná neprofesionalita, za akú by sa malo trestať hodinovou výpoveďou. Redaktor spravodajstva i publicistiky môže mať v súkromí akýkoľvek politický názor, ale nemôže ho prezentovať v komunikácii s respondentom v akomkoľvek médiu tak očividne politicky zaujato a takým agresívnym štýlom.

Moderátor Ilijev je známy svojimi nemiestnymi komentármi na úvod rozhovorov najmä s opozičnými politikmi. Jeho politické postoje sú tragickým profesionálnym omylom. Do tejto žurnalistickej formy nepatria. Je trápne, ak Iliev s Dírerom verbálne deklarujú na obrazovke svoju sexuálnu orientáciu, a úbohé je, ak Iliev na svojom facebooku „hejtuje“ mladého chlapca preto, že má v úmysle voliť Slovenskú národnú stranu. Ozaj, čo si má človek myslieť o takejto nevyzretej osobnosti v úlohe moderátora spravodajskej relácie?

Spomínať očividnú politickú zaujatosť novinárov a novinárok televízie Markíza, televízie JOJ (Kovačič, Krescanko Dibáková) i verejnoprávnej RTVS (Makara) alebo pripomínať videostránku Kovačič Hanzelovej v denníku SME by bolo nekonečným upozorňovaním na neprijateľné prehrešky voči nestrannosti v spravodajstve a publicistike. Otázkou je, čo motivuje týchto novinárov. Predajnosť? Politická nevraživosť?

Bývalý šéfredaktor New York Times John Swinton už v roku 1880 vyslovil v newyorskom tlačovom klube pamätné slová, ktoré vošli do análov žurnalistiky: „Viete to vy a viem aj ja, aké je to šialenstvo naraziť na nejaké nezávislé médiá. Sme nástrojmi a vazalmi bohatých mužov za scénou. Sme bábky, oni ťahajú za špagátiky a my tancujeme.“

Juraj FÁNDLY žije aj po dvesto rokoch vo svojich opísaných stromoch

Naháčska jabloň nesklamala ani tento rok

Text a foto: Ivan KRAJČOVIČ

Naháč je malebná dedinka v Trnavskom kraji. Žil tu farár Juraj FÁNDLY, autor spisu Piľní domajší aj poľní Hospodár, ktorý vyšiel nákladom Slovenského učeného tovarišstva v Trnave u Václava Jelínka v prvom zväzku v roku 1792 a ďalšie tri postupne do roka 1800. Opísal v ňom viacero ovocných stromov, ktoré sa dnes zdajú akoby z iných svetov. Napríklad jabloň, ktorá nekvitne, ale rodí, alebo slivku, ktorá nemá kôstky, či „krvavú“ hrušku, po ktorej máte jazyk červený...

„Kto by chcel vidieť ščepi (...), ktoré nikdá nebudú kvitnúť a dobrého šmaku jablká budú prinášať... nech prinde do mojej chudobnej záhrady do Naháča.“ To napísal kedysi Fándly, jeden z najaktívnejších členov prvej generácie bernolákovského hnutia, zakladajúci a popredný funkcionár Slovenského učeného tovarišstva v Trnave. Bol nielen farárom, ale aj osvietenským spisovateľom a nadšeným entomológom – včelárom.

■ PREŽÍVAJÚCA LEGENDA

Zdá sa to ako zabudnutá rozprávka, ale v štyridsiatych rokoch minulého storočia našiel miestny nadšenec a učiteľ Alojz Kaššák pri potoku jabloň, ktorá mala nenápadné kvety bez korunných lupienkov. Mala aj plody – síce malé, ale jedlé. Bol som s pánom Kaššákom pred dvoma desaťročiami a nadšene mi o jabloni hovoril. O Fándlym pritom ani vtedy veľa nevedel, pretože do Naháča prišiel v rámci dobrovoľne povinnej učiteľskej umiestenky v päťdesiatych rokoch z Oravy. Keďže jabloň má zakrpatené kvety, ktoré nelákajú ani hmyz, musí sa rozmnožovať iba vegetatívnym spôsobom, teda štepmi. Presadil ju pred miestnu školu a postaral sa o štepy aj v iných častiach obce.

Nekvitnúca jabloň patrí k prírodnému a kultúrnemu dedičstvu Slovenska a bola vyhlásená za Chránený strom.

Bol trpezlivý, na prvú úrodu čakal trinásť rokov. Dnes si nevšednú jabloň pestujú nadšenci v obci, ktorých si pán Kaššák vychoval, skôr ako raritu než na jedenie, pretože chuťovo sa jablčka moderným odrodám nevyrovnajú. Spoľahlivo zarodila aj tento rok. Škoda, že jablčka nemá kto zbierať a ležia napoly zhnité pod stromom. Alojz Kaššák neskôr objavil aj jabloň s tmavofialovými plodmi, ktoré Fándly opísal ako „čierne“.

■ KRVAVÉ HRUŠKY

Pamätný dom Juraja Fándlyho, sprístupnený v roku 1990, sa nachádza v budove rímskokatolíckej fary, kde Fándly v rokoch 1780 až 1807 pôsobil ako farár, oproti škole. Dnes je budova múzeom. Aj o jej zriadenie sa zaslúžil učiteľ Alojz Kaššák. Ročne si dom pozrie okolo štyritisíc návštevníkov, najmä žiakov a študentov, ktorí sa môžu nadýchať buditeľskej atmosféry minulých storočí. Zachoval sa tu dobový interiér, kópie Fándlyho diel a návštevníci si môžu aj pozrieť, ako vyzeral dedinský život v Naháči v minulosti.

V záhrade sa nachádza včelín s figurálnymi slamenými úľmi, ktoré Fándly opísal v diele Slovenský včelár. Aj keď máme zo školy skôr v pamäti v bernolákovčine jeho román Dúverná zmluva medzi mníchom a diablom, najčastejšie písal osvetové diela. Usiloval sa poučiť ľudí o hospodárení, pretože vedel, že príčinou zlých pomerov na vtedajšom Slovensku je aj zlé gazdovanie a neznalosť ľudu o prírode. Napríklad v diele O úhoroch ai včelách rozmlúváňí mezi úradskíma a richtárom (1801) sa venoval Fándly problému striedavého systému, ktorý mal nahradiť zastaraný úhorový systém tej doby.

Sú tu aj čerešne s veľkými plodmi, ktoré rástli v susednej dedine Horné Dubové. Sú vraj veľmi zdravé a „recepis“ na dobrý život mi tiež kedysi prezradil pán Kaššák podľa kníh Juraja Fándlyho. Treba vraj užívať pilulky „srdca dobrota, mysle veselosť, striedmosť v strove a trúnku a lahodné telapohybování“, teda prechádzky v prírode. Takže návštevník tu nájde arborétum prastarých odrôd ovocných stromov. Možno sa štepením rozšíria aj do iných regiónov.

V záhrade sú i hrušky krvavničky, po ktorých zostanú ústa červené, alebo hrušky Katarínky, ktoré pestovali mnísi vo františkánskom kláštore nad dedinou pri hraniciach s Dechticami, ktorý už desaťročia obnovujú nadšenci z Občianskeho združenia Katarínka.

■ DEDIČSTVO SLOVENSKA

Podľa Slovenskej akadémie vied je jabloň mutant, ktorý nemá korunné lupienky, ale zmnožený kalich a plodolisty, preto jablčka nemajú ani semená, hoci jadrovníky áno. Táto nekvitnúca jabloň patrí k prírodnému a kultúrnemu dedičstvu Slovenska a bola vyhlásená za Chránený strom. Návštevník môže prísť priamo až k nej, oplotenie je na časti prerušené. Podobné jablone sa našli aj v Česku, v Nemecku a vo Francúzsku.

Bohužiaľ, opísanú bezkôstkovú slivku sa v okolí neporadilo objaviť, takže zrejme už vyhynula. Nuž, dedičstvo predkov, aj to prírodné, sa nám stráca pred očami...

Stranícky zápas o slovenského voliča naberá na sile

Robert Fico je politický nezmar

Matej MINDÁR –Tabuľka: www.ipsos.com; volebný model

Predčasné voľby sa nezadržateľne blížia. Posledný septembrový deň sa rozhodne o ďalšom smerovaní Slovenskej republiky. Podľa najnovších prieskumov by rozpadnutá štvorkoalícia už nezostavila vládu ani s klasickou väčšinou sedemdesiatich šiestich poslancov. Môže za to fakt, že väčšina jej členov nedokázala zužitkovať obrovskú dôveru, ktorú získali v posledných parlamentných voľbách. Hlavným dôvodom bol ich amaterizmus a nenaplnenie nesplniteľných predvolebných sľubov.

Dlhodobým lídrom najnovších prieskumov v posledných troch mesiacoch je strana Smer – SSD. Za jej opätovným nárastom dôvery stojí systematická kampaň predsedu Roberta Fica.

■ VÍŤAZ FICO

Politické body získava aj za kritiku bezpečnostných orgánov, ktoré sa snažia kriminalizovať opozíciu. Fico tvrdí, že obvinenia sú zmanipulované. S týmito podozreniami ako prvá prišla Slovenská informačná služba pod vedením jej bývalého riaditeľa Vladimíra Pčolinského. Ako nominant hnutia SME RODINA bol začiatkom roka 2021 zadržaný pre údajnú korupčnú trestnú činnosť. Táto chyba Matovičovej štvorkoalície zastavila postupný pád preferencií Smeru – SSD. Počas dvoch rokov sa postupne vrátil späť na prvú priečku v rámci prieskumov verejnej mienky. Okrem tradičných ľavicových a národných voličov sa snaží oslovovať aj voličov vystupujúcich proti súčasnej liberálnej ideológii.

VOĽBY 2023

Politická strana	Volebný model v % JÚN 2023	Volebný model v % JÚL/AUGUST 2023	Volebný model v % AUGUST 2023
Smer - SD	19,4 %	20,3 %	19,7 %
Progresívne Slovensko	15,9 %	16,9 %	16,9 %
Hlas - SD	14,9 %	13,4 %	13,3 %
Republika	8,6 %	8,8 %	7,9 %
OĽANO a priatelia + KÚ + ZL	7,1 %	7,9 %	7,7 %
Sloboda a Solidarita	5 %	6,7 %	5,7 %
Sme rodina	6,4 %	5,6 %	5,5 %
KDH	5,9 %	5,4 %	6,2 %
SNS	5 %	5,2 %	5,1 %
Demokrati	2,1 %	2,6 %	2,9 %
Aliancia – Szövetség	3,5 %	2,2 %	3,6 %
Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko	2,6 %	2,2 %	2,9 %
Modrí, Most – Híd	1,8 %	1,6 %	1,4 %
Maďarské fórum, Občianski demokrati Slovenska, Za regióny, Rómska koalícia, Demokratická strana	0,8 %	0,5 %	0,7 %
Iné strany	1,1 %	0,7 %	0,5 %

Vývoj volebných preferencií politických strán za posledné tri mesiace naznačuje rastúci trend predpokladaného víťaza Smeru – SSD.

■ PROGRESÍVCI STÚPAJÚ

O druhé a tretie miesto s vysokou pravdepodobnosťou zabojuje liberálne Progresívne Slovensko (PS) s Hlasom – SD, ktorý ešte v roku 2020 zakladali jedenásti odídení poslanci z poslaneckého klubu Smer – SSD. Progresívne Slovensko sa v minulých voľbách len tesne neprebojovalo do Národnej rady SR z dôvodu, že boli v oficiálnej koalícii so stranou Spolu (dnes Demokrati). Iba niekoľko sto hlasov ich delilo od vysokej politiky. Za svoje momentálne druhé miesto môže vďačiť pomerne veľkej časti sklamaných voličov bývalej štvorkoalície. Tým, že nechcú za žiadnu cenu podporiť Roberta Fica alebo Petra Pellegriniho, vidia v Progresívnom Slovensku alternatívu nielen voči politike Smeru – SSD, ale aj voči politike, ktorú predstavoval Igor Matovič. Veľká časť z nich zároveň zdieľa oveľa liberálnejšie hodnoty ako zvyšok tzv. konzervatívnych voličov. Mnohí z nich sa cítia byť viac Európanmi ako Slovákmi.

Strana Hlas – SD stratila svoju lídersku pozíciu a v posledných prieskumoch verejnej mienky sa stabilizovala na tretej pozícii. Pre veľa ľavicových a národných voličov nie je jej opozičná politika až taká sympatická a razantná ako politika Smeru – SSD. Hlasu – SD nepomohli ani ataky najmä zo strany Roberta Fica, že údajne pripravuje povolebnú koalíciu s Progresívnym Slovenskom a so stranou SaS. Pre objektívnosť treba povedať, že to bola viac-menej taktika Smeru – SSD, ako prilákať naspäť svojich bývalých voličov.

■ PREPAD KOALÍCIE

Zrejme jednociferného výsledku sa v predčasných voľbách dočkajú všetky bývalé strany štvorkoalície. Najväčšia pozornosť však bude smerovať k víťazovi minulých volieb k hnutiu OĽaNO, ktoré z pôvodne dvadsaťpäťpercentnej podpory podľa posledných prieskumov kleslo až na hranicu zvoliteľnosti. Vďaka tomu, že sa odhodlalo ísť do oficiálnej predvolebnej koalície s najmenšou stranou rozpadnutej štvorkoalície Za ľudí pod vedením Veroniky Remišovej a Kresťanskou úniou Anny Záborskej, musí získať vyše sedempercentnú podporu pre vstup do parlamentu. Igora Matoviča tak môže stihnúť osud Progresívneho Slovenska. Ich cieľovou skupinou sú okrem tzv. protestných voličov aj voliči so silnou kresťanskou identitou. Dve zvyšné bývalé koaličné zoskupenia SaS a SME RODINA sa pohybujú podľa posledných prieskumov verejnej mienky tesne nad hranicou zvoliteľnosti piatich percent. Kým SaS oslovuje podobných voličov ako Progresívne Slovensko, tak SME RODINA má za svoju cieľovú skupinu predovšetkým konzervatívnejšie zmýšľajúcu časť spoločnosti. Veľkú úlohu pri voľbe tohto hnutia hrá aj pre niektoré členky nežného pohlavia akási charizma jeho predsedu Borisa Kollára.

■ KDH A NÁRODNIARI

Ďalším politickým subjektom pohybujúcim sa podľa prieskumov nad päť percent je KDH. Tomuto hnutiu aj v týchto voľbách hrozí, že sa už tretíkrát po sebe nemusí tesne dostať do Národnej rady SR. Môže za to nielen nemohúca „kresťanská“ politika s prvkami liberalizmu, ale aj Igor Matovič, ktorý cez Annu Záborskú viac oslovuje jeho potenciálnych voličov.

Podporu vyše piatich percent majú aj národné strany Republika a SNS. Obe bojujú o rovnakého voliča. Republika osciluje posledné tri mesiace na úrovni šiestich až siedmich percent. SNS len tesne okolo piatich percent. Väčší koaličný potenciál má však SNS, ktorá sa vďaka otvorenej kandidátke môže vrátiť späť do NR SR. Hnutie Republika zase môže doplatiť na politickú minulosť niektorých jej členov, ktorí sa v roku 2021 odčlenili od Kotlebovej ĽSNS.

STANOVISKO

Predsedníctvo Matice slovenskej protestuje proti aktuálnej reklamnej kampani bratislavského Divadla P. O. Hviezdoslava (DPOH) na novú divadelnú sezónu, ktorá hrubo dehonestuje jedného z najvýraznejších predsedov MS Pavla Országha Hviezdoslava. Reklamná agentúra Slovak and Friends použila ako motív novej kampane umeleckú techniku vitráž, známu z minulých budovateľských období našej histórie. Na nej zobrazila mladých ľudí, ktorí majú v rukách ukrajinskú, antifašistickú a dúhovú vlajku.

Škandalózna dehonestácia

Jeden z nich však v rukách drží odseknutú hlavu práve P. O. Hviezdoslava, jedného z najvýznamnejších slovenských básnikov uplynulých dvesto rokov, ktorého navrhovali na nomináciu Nobelovej ceny za protivojnovú poéziu. Bol jednou z vedúcich osobností slovenskej literatúry a slovenskej kultúry na sklonku 19. storočia a začiatku 20. storočia.

Patril tiež medzi aktívnych podporovateľov vzniku novej republiky v roku 1918. V máji 1918 viedol slovenskú delegáciu na oslavách päťdesiateho výročia vzniku Národného divadla v Prahe (v tomto roku je stopiate výročie tejto návštevy). Do svojho prejavu vložil náznak možného blízkeho spolužitia Slovákov a Čechov. Preto koncom toho istého roka privítal vznik Česko-Slovenska a s ním aj utvorenie reálnych perspektív pre slobodný rozvoj slovenského národného života v nových spoločenských a politických podmienkach.

Už počas nedávneho Dúhového pochodu v Bratislave v DPOH zavesili na bustu P. O. Hviezdoslava okolo jeho krku dúhový šál. Najnovšie nedôstojné stvárnenie odseknutej hlavy nemôže byť ospravedlniteľné ani kreativitou reklamnej kampane. Umelecké stvárnenie nemôže prekračovať hranice vkusu a ľudskosti. Matica možným vysvetleniam o tzv. nadsádzke tohto vyobrazenia neverí a nerozumie, prečo musí byť práve osoba P. O. Hviezdoslava terčom takýchto nechutných útokov a metafor. Rovnako nechápeme, prečo na vitráži nie je okrem vlajky cudzieho štátu aj slovenská štátna zástava. Veď žijeme na Slovensku a DPOH pripravuje svoje programy najmä pre slovenského diváka.

Matica slovenská sa rozhodla, že po tejto škandalóznej kampani nebude ticho. Na stredu 6. septembra 2023 o 17.00 hod. pred divadlom DPOH zvolala matičný protest proti takýmto nekultúrnym aktivitám.

Matica slovenská, Martin – Bratislava, 1. 9. 2023

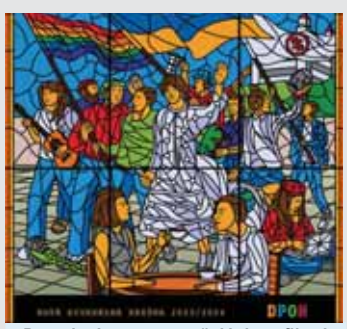

Provokatívny a znevažujúci profilový plagát Divadla P. O. Hviezdoslava na túto sezónu

Pokračuje zápas veľmocí o nové svetové usporiadanie

Veľké rozdávanie mocenských kariet

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Rok 2024 bude rokom európskych personálnych zmien. Do nich zapadá aj všetko, čo súvisí s formovaním atmosféry a politického profilu strednej Európy, z nášho pohľadu predovšetkým Slovenska. Preto je tentoraz oveľa viac dôležité, aký bude náš hlas v Bruseli. Na budúci rok sa bude obsadzovať päť vrcholných funkcií Európskej únie a Severoatlantickej aliancie (NATO). Bude to ešte v pravidlách jeden štát – jeden hlas. Teda v podmienkach možnosti uplatnenia veta.

Každé voľby, teda aj tohtoročné slovenské parlamentné voľby, ako aj budúcoročné prezidentské, budú časťou rozhodovania o tom, či sa v budúcej Únii presadí v daňovej, migračnej či zahraničnej a bezpečnostnej politike väčšinové rozhodovanie, za čo horlí nemecký kancelár, alebo sa zachová právo veta. Teda možnosť na to, prečo sme vlastne vstupovali do Európskej únie: právo na vlastný postoj, názor, nezávislé suverénne postoje v oblastiach, ktoré sa životne dotýkajú národných záujmov v zložitej a neraz neprehľadnej spleti únio-

GEOPOLITIKA

vého politického a finančného rozhodovania. Otázka je – či sa bude voliť, alebo vyberať, kto bude stáť na čele Európskej komisie, kto bude na čele Európskej rady, teda kto bude prezidentom EÚ. Voliť sa bude aj predseda Európskeho parlamentu a tiež vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné vzťahy. A napokon by sa mal voliť aj nový generálny tajomník NATO.

■ NEJDE LEN O FUNKCIE

O profil budúcej politiky, ako aj podiel štátov na jej dlhodobom formovaní sa hlásia i malé štáty. Pozoruhodný hlas prišiel z lotyšskej Rigy. Odstupujúci predseda vlády Krišjanis Karinš vyzval Európsku úniu, teda Brusel, aby umožnila členským štátom, ktoré v minulosti neboli koloniálnymi mocnosťami a nenesú bremeno historickej záťaže, aby nadväzovali užšie diplomatické a iné vzťahy so štátmi Afriky, Ázie a Južnej Ameriky.

Zástupcovia mimo transatlantických silných ekonomík sveta vytvárajú novú platformu spolupráce BRICS.

Isteže, toto nie je náš prvoradý problém, ale je to jasný príklad, ako politika malého štátu využíva veľký priestor v globálnych súvislostiach. Karinšove návrhy boli priamou odozvou na to, aby sa rozvíjali vzťahy so štátmi BRICS (Brazília, Rusko, India, Čína a Južná Afrika) v čase, keď toto neformálne zoskupenie prijíma šesť nových štátov a údajne dvadsať či dvadsaťpäť ďalších štátov má záujem stať sa členmi tohto pozoruhodného klubu. Samozrejme, ako vidíme aj na našich skúsenostiach s EÚ, rozširovanie neupevní, ale skôr oslabí vnútornú súdržnosť klubu BRICS. No jasne demonštruje jeho príťažlivosť a vplyv. Do očí bijúci je fakt, v čom sa globálne vplyvný BRICS zásadne líši od Európskej únie usilujúcej sa o globálny vplyv. V „starých“ či „nových“ štátoch BRICS nehrajú vnútorné politické pomery prakticky nijakú úlohu. Ako konštatuje analytik nemeckej nadácie Fridrich Ebert (FE), okolo BRICS je zastúpená globálna rôznorodosť politických režimov. Čo ich však spája, je snaha po strategickej autonómii a novom svetovom usporiadaní. Teda nejde ani tak o protiamerický trend, ale najmä antihegemoniálny projekt, teda proti hegemónii proti hegemónovi.

■ MNOHORAKOSŤ

Po prvý raz od konca druhej svetovej vojny v roku 1945 dochádza k nárastu vplyvu stredne veľkých štátov, ktoré chcú v rámci nového multipolárneho usporiadania presadzovať politiku vyvažovania medzi mocnosťami. A zoskupenie BRICS je nástrojom presadzovania multipolarity, pretože nikdy doteraz nebola taká priaznivá situácia pre samostatné konanie jednotlivých štátov.

Rozdiel medzi štátmi BRICS a tými, ktoré sa chcú stať ich súčasťou, a Európou nemôže byť väčší ako práve v oblasti domácich pomerov. Veľké štáty Stredného východu sa usilujú využiť rozpad doterajšieho usporiadania ako príležitosť na väčší politický priestor. Zatiaľ prežíva Európa návrat k starému usporiadaniu s dominanciou USA. Niektorí pozorovatelia, uvádza Marcis Schneider z nadácie FE, dokonca hovoria o „vazalizácii“ ako dôsledku vojny na Ukrajine. Teda o úsilí čo najviac presadiť súdržnosť, v ktorej nemá miesto európska suverenita či dokonca strategická autonómia. Pojmy ako „európska suverenita“ či „strategická autonómia“ sú v takej situácii rozporuplné.

Vráťme sa k lotyšskému politikovi a pomerom v EÚ. Prelomový návrh na aktivitu štátov bez koloniálnej záťaže nie je obranný, ako keď slovenský politik argumentoval, že Slovensko je bez koloniálnej záťaže a bremeno migrantov by mali znášať najmä bývalé koloniálne štáty. Lotyšský politik chce vystupovať v mene EÚ. Žiada EÚ, aby mu vytvorila na to priestor. Ale zároveň vytláča najvplyvnejší európsky štát bez koloniálnej minulosti, a to Poľsko. Je jasné, že štát, kde sa presadzuje referendum o otázke, či verejnosť chce, alebo nechce prisťahovalcov, nie je vhodným partnerom pre štáty globálneho juhu, odkiaľ sa migranti priam valia. Teda Poľsko a poľská diplomacia nie je tým najvhodnejším partnerom na stavbu mostov z Únie smerom ku globálnemu Juhu a navyše ešte k rozrastajúcemu sa zoskupeniu BRICS.

Lotyš Karinš sa narodil a vyrástol v USA. Po roku 2004, po vstupe Lotyška do EÚ, bol desať rokov v Európskom parlamente. Je jedným z mála politikov v štátoch EÚ, prakticky vlastne jediný z „nových“, ktorého životná skúsenosť sa formovala výlučne na „Západe“. Je nepochybne vhodným kandidátom, otázka je len na čo.

■ BITKA GERONTOKRATOV

Iniciatíva smerom k diplomacii naznačuje, že to môže byť aj vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku a to v čase, keď je politika EÚ vykonávaná v plnej zhode do bodky s USA. Ale tam sú tiež voľby, dnes, ako konštatujú švajčiarske NZZ, to bude posledná bitka gerontokratov. Vďaka najlepšej zdravotníckej geriatrickej starostlivosti to môže byť súboj „superagers“ (superstarých). Analýza životnej poisťovne predpokladá prezidentovi Bidenovi dožitie deväťdesiatjeden rokov a Trumpovi deväťdesiat, teda druhé volebné obdobie môžu zvládnuť. Okrem špičkovej geriatrickej starostlivosti prezidentovi Bidenovi, ako aj vyzývateľovi Trumpovi nahráva, že sú abstinenti a nefajčiari. To vieme, čo nevieme, kto a čo bude na čele USA.

Sen Jána Kollára o kultúrnej spolupráci v matičnej praxi

Cenné kontakty slovanských inštitúcií

Lukáš PERNÝ – Foto: Ján SEMAN

Počas V. kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov vznikli cenné prepojenia kultúrnych pracovníkov zo Slovenska, Srbska, z Čiernej Hory, zo Slovinska, Sliezska atď. Profesor Jozef Sipko z Prešovskej univerzity hodnotil kongres nasledovne: „Na oslavy prišli okrem predstaviteľov z rôznych slovenských inštitúcií zástupcovia matičných a slovanských organizácií zo Srbska, z Chorvátska, Čiernej Hory, Maďarska, Poľska, Čiech, Ruska, zo Slovinska, z Nemecka (Lužickí Srbi). Najviac teda boli zastúpení Slovania z bývalej Juhoslávie, dnes na jej území existuje sedem štátov! ... Veľmi ma zohrievali pocity bratskej súdržnosti medzi Slovákmi a Rusínmi, ktorá má svoje základy aj v čase vzniku Matice slovenskej.“

Zo všetkých matíc sveta organizuje kongres pravidelne práve Matica slovenská, a to už po piaty raz (treba však doplniť, že jeden kongres zorganizovala aj bratská Matica slovinská pri príležitosti jej 150. výročia). Napĺňa tým posolstvo Jána Kollára o všeslovanskej vzájomnosti a kultúrnej spolupráci slovanských národov, čo som napokon vyzdvihol aj vo svojom záverečnom príspevku. Výstupom tejto spolupráce je i časopis Slovanský obzor, ktorý vedie Pavol Madura, a napokon zborník z kongresu.

■ SLOVANSKÉ MATICE

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper v úvodnom prejave vyzdvihol a spomenul významné osobnosti – Mináča, Novomeského, ale aj ďalších dejateľov – Tomášika, Kollára a Fugu. Po jeho vystúpení sa prihovoril účastníkom kongresu spisovateľ a predseda Matice srbskej Dragan Stanić. Obsahom jeho príspevku bolo periodikum Letopis Matice srbskej, ktoré prirovnal aj k našim Slovenským pohľadom. Po kongrese došlo k dohode, že text príhovoru bude publikovaný symbolicky práve v Slovenských pohľadoch. Mimochodom, Srbská matica je vôbec najstaršia zo všetkých matíc (1826). V ďalšom príspevku prehovoril hlas Matice bunjevskej, čo je inštitúcia reprezentujúca juhoslovanské etnikum, ktoré obýva prevažne región Bačka. Za Maticu slovinskú, ktorá sa v slovinčine nazýva Slovenská matica, teda rovnako ako Matica slovenská, sa prihovoril Aleš Gabrič. Matica slovinská sa dominantne venuje vydavateľskej činnosti, ale napríklad aj prekladom filozofických diel (Heidegger, Machiavelli, Jan Patočka, Unamuno, José Ortega y Gasset, Aurelius Augustinus). O Lužických Srboch veľa nevieme, navyše sa veľká časť asimilovala, no dodnes funguje aj Matica lužicko-srbská, za ktorú vystúpila Anja Pohončowa, ktorá poďakovala MS, že dala mediálny priestor lužicko-srbskej problematike v periodiku Slovanský obzor. Ide vôbec o prvú predsedníčku Matice v dejinách popri Kataríne Melegovej-Melichovej, ktorá bola prvou predsedníčkou MO Matice slovenskej v Srbsku. Vo svojom pomerne rozsiahlom prejave poukázala na slovenské osobnosti, ktoré pôsobili v Srbsku alebo ho navštívili, ako napríklad Kuzmány, Hodža či Godra. V Srbsku je aktuálne predsedom Branislav Kulík, ktorý má kuratelu nad pätnásťtisíc Slovákmi. Vyzdvihol Slovenské národné slávnosti organizované v Srbsku a poukázal na to, že Matica musí plniť tak osvetovú funkciu (vzdelávať prostý ľud), ako aj intelektuálnu vedeckú činnosť, pričom tieto funkcie musí správne vybalansovať. Toto je veľmi dôležitá poznámka k tomu, prečo sú Matice slovanskou osvetovou unikátnosťou aj vo svetovom rozmere. Kulík tiež uviedol, že každý tretí Slovák v Srbsku je členom Matice. Českú republiku zastúpila na kongrese Matice slezská – s delegáciou pani Konderlovej a Drašňanovej. Zdôraznili, že Matice slezská sa aktívne zaslúžila o budovanie škôl v sliezskom kraji. Vyzdvihli tiež jej zakladateľa Jána Železného.

Na kongrese slovanských matíc sa zúčastnili zástupcovia takmer všetkých slovanských národov.

■ POSOLSTVO ŠTÚRA

Za organizáciu Nadácia vlasti vystúpil R. G. Gagkuev ktorý sa zameral na históriu vzťahov slovanských národov od 19. storočia po koniec 2. svetovej vojny.

Vyzdvihol aj prvý medzinárodný kongres slavistov a historikov. Čiernu Horu zastúpil Michal Spevák. Hovoril o probléme nezáujmu o zahraničných Slovákov v Čiernej Hore od vládnych inštitúcií. Problematické postavenie Slovákov v Poľsku priblížil Ľudomír Molitoris a postavenie Slovákov v Maďarsku spisovateľ Michal Hrivňák. Do situácie v chorvátskej Rijeke a dejín budovania Matice v chorvátskych podmienkach zasvätila účastníkov predsedníčka MO MS v Rijeke Miroslava Gržinićová. Problematike rusínskej kultúry a najmä konfliktom, ktoré sú spojené s neuznaním práv Rusínov v zahraničí, sa venovali Vladimír Protivňák a Miroslav Bober. Pred záverom sa ujal slova dvojnásobný doktor Erik Germuška. Vo svojom prejave zaktualizoval posolstvo Štúrovho diela Slovanstvo a svet budúcnosti.

Bankové domy si svoje zisky bez väčších problémov ustrážia

Krízové testovanie bankového sektora

Róbert HÖLCZ – Kresba: Ľubomír KOTRHA

V polovici tohtoročného leta zverejnila Európska centrálna banka výsledky záťažového testu na rok 2023. Vyplýva z neho, že bankový systém v eurozóne „nepoloží“ ani výrazný hospodársky pokles. Najdôležitejším kritériom na posúdenie kondície bánk je objem bankového kmeňového kapitálu v čase vyšších úrokových sadzieb a vysokej inflácie. Tie by boli príčinou hospodárskej recesie, pri ktorej by došlo k poklesu úverov alebo aj neschopnosti úverových dlžníkov splácať dlhy podľa dohodnutého splátkového kalendára.

Záťažový test vraj ukázal, že bankový sektor v eurozóne by dokázal odolať spomínaným nástrahám. Čo majú pod týmto konštatovaním rozumieť bankoví klienti? Nemusia mať obavy o svoje vklady aj v prípade, že v niektorej banke majú úspory nad stotisíc eur; ich úročenie dokáže aspoň čiastočne kompenzovať infláciu, dostupnosť úverov z hľadiska výšky úrokov a ich objemu k cene kupovanej nehnuteľnosti nebude vyššia ako doteraz osemnásobok čistého príjmu žiadateľa o úver , nebudú sa zvyšovať bankové poplatky, a takto by sme aj mohli predostierať ďalšie najčastejšie otázky bankových klientov. Na konkrétne odpovede si však musíme počkať...

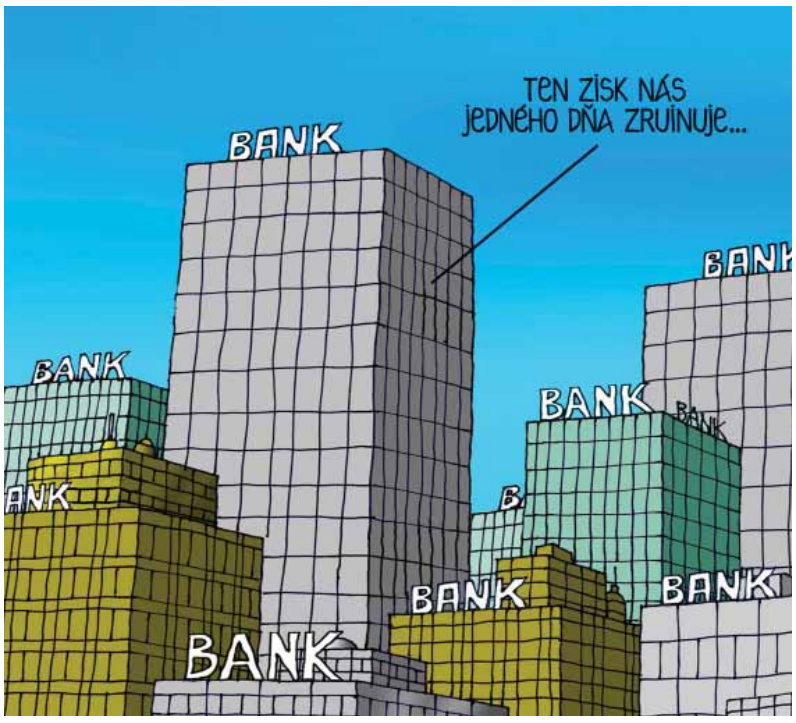

■ BANKOVÝ KAPITÁL

A tak, podľa všetkého, mal záťažový test skôr odpovedať akcionárom, či aj v období hospodárskeho poklesu budú ich komerčné banky„zarábať“ a za akých podmienok, pod čím sa rozumie, aký obchodný model bude bankový manažment uplatňovať, pokiaľ ide o úrokové riziká.

Je predsa rozdiel, či pri úveroch banka uplatňuje pevnú, alebo pohyblivú úrokovú sadzbu, čo má tiež vplyv na jej úverové portfólio. Samozrejme, je rozdiel medzi veľkými a malými bankami, pokiaľ ide o ich schopnosť reagovať na krízové situácie pri generovaní príjmov, ako aj prípadných strát z nesplácaných úverov. Zo záťažových testov vyšli špecifické pokyny od ECB pre jednotlivé banky, ako by mali udržovať hladinu kapitálu nad rámec ich kapitálovej vybavenosti.

■ MATKY A DCÉRY

Čo slovenských klientov viac zaujíma – v akom stave sú rakúske a talianske matky ich na Slovensku pôsobiacich bankových dcér? Rakúska Erste Bank, ktorá je vlastníkom Slovenskej sporiteľne, ako aj talianska Intesa Sanpaolo, ktorá je vlastníkom VÚB banky, dopadli v zaťažovaných testoch dobre, keď straty s precenenia finančných nástrojov a tvorby opravných položiek by sa na poklese ich kapitálovej primeranosti nemali prejaviť negatívne.

Bankový sektor vykazuje za prvý polrok tohto roku nadštandardný nárast. A „nechce“ sa s ním podeliť s klientmi, trebárs znížením hypotekárnych úrokových sadzieb alebo vyšším úrokom na vklady. Pokiaľ ide o hypotekárne úroky, ktoré sa po skončení fixácie úrokov majú zvýšiť nad štyri percentá, čo sa prejaví na zvýšení mesačných hypotekárnych splátok o niekoľko sto eur navyše, bude musieť na riešení „pomôcť“ budúca koaličná vláda. Ako – nebudeme špekulovať, keďže medzi politickými stranami hotujúcimi sa do budúceho parlamentu sú v spôsobe prístupu hypotekárnej bonifikácie rozdielne názory.

■ OČAKÁVANÉ ZMENY

ECB už podrobila kritike návrh talianskej vlády zaviesť jednorazovú daň vo výške štyridsiatich percent z mimoriadneho bankového zisku, s ktorým sa u nás zatiaľ nepočíta. S čím sa skôr počíta, je opätovné zavedenie bankového odvodu, z ktorého bude možné aj prispieť na zníženie hypotekárnej úrokovej sadzby, alebo aj zníženie základu dane z časti zaplatených úrokov za rok. Hypotekárna bonifikácia by sa však mala týkať len hypotekárnych úverov poskytnutých na vlastné bývanie, a nie na investičné podnikanie. Zároveň sa predpokladá, že zmeny by sa mali týkať aj úročenia vkladov bez podmienky investovať časť peňazí sporiteľov aj do dlhodobých akciových podielových fondov. Práve vysoké hypotekárne úroky a nízke úroky na vklady, ktorých rozdielom je banková úroková marža, sa spolu so zrušeným bankovým odvodom, ako aj s vyššími bankovými príplatkami podieľajú na nadštandardnom náraste zisku bankových domov.

Ruská federácia posilňuje energetický vplyv v ázijských štátoch

Bez lacných energonosičov hospodárstvo stagnuje

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Medzinárodný menový fond nedávno publikoval informáciu o budúcom vývoji svetovej ekonomiky, podľa ktorej sa do roka 2028 zmení poradie najvyspelejších ekonomík na svete. Dnes máme poradie: USA, Čína, Japonsko, Nemecko, Spojené kráľovstvo a India. V spomínanom roku to má byť: Čína, USA, India, Japonsko, Nemecko a Indonézia. Do popredia sa dostávajú ekonomiky, ktoré dnes dosahujú vyše štvorpercentný rast HDP, čo bez lacných energetických surovín v požadovaných objemoch však nie je možné.

Odkadiaľ akcelerujúce ekonomiky majú energetické suroviny, netreba dlho špekulovať, keďže dnes sú ich dodávky možné len z Ruska. Keď ruskí producenti a dodávatelia prišli sankciami o tradičné trhy, export energonosičov postupne presmerovali najmä do Číny a Indie. Pôvodná predstava západných politikov, že Rusko treba „potrestať“ tým, že sa najprv obmedzia a napokon zastavia dovozy fosílnych palív aj preto, aby Ruská federácia nemala z čoho financovať vojnový konflikt na Ukrajine, nemusí dosiahnuť očakávaný účinok...

■ REKORDNÝ OBCHOD

Návšteva čínskeho prezidenta Si Ťin-pchinga v Rusku len potvrdila, že ČĽR sa stáva jeho najdôležitejší obchodný partner. Navyše odmieta deklaratívne odsúdiť bojové operácie ruských vojsk na ukrajinskom území. Čo si predstavitelia týchto kooperujúcich veľmocí medzi štyrmi očami pri ich poslednom stretnutí v Moskve povedali, nebudeme špekulovať. Určite sa to proukrajinskej koalícii na Západe a v NATO nehodnotilo s porozumením. V minulom roku totiž dosiahol obchod Ruskej federácie a ČĽR rekordnú úroveň 190 miliárd dolárov, čo je o tridsať percent viac ako v roku 2021. Rusi nielenže viac dovážajú, ale aj exportujú do Číny, čo sa nemohlo nepreja-viť na poklese západných ekonomík. Od príjmov z ropy a plynu bola ruská ekonomika závislá aj v minulosti, keď jej podiel na týchto surovinách predstavoval takmer päťdesiat percent obratu. Keďže Západ na ne uvalil embargo, nemôžeme sa čudovať, že cez plynovod Power of Siberia sa zvýšila preprava plynu o polovicu a o desať percent aj preprava ropy. Navyše Čína sa odmietla podriadiť celosvetovému stropu ceny ropy prepravovanej po mori a naďalej kupuje ropu za trhové ceny. Predpokladá sa, že preprava sa bude ďalej zvyšovať a obe strany sa dohodli aj na výstavbe nového plynovodu Power of Siberia 2 ako možnej náhrady plynovodov Nord Stream 1 a 2 do západnej Európy.

■ VIAC AJ DO INDIE

Od marca predáva Rusko so zľavou ropu nielen Číne, ale aj Indii. Dodávky do týchto dvoch krajín sú väčšie, ako boli doteraz od západných štátov. Čo však je pre americký dolár zlá správa, že klesajú platby v tejto mene a zvyšujú sa platby v čínskom jüane, ktorého doterajší podiel v zahraničnom obchode sa výrazne zvyšuje a je už na úrovni spoločnej meny euro. Pokiaľ ide o plyn, ten sa do Číny a Indie dováža najmä z Turkménska.

O tom, že ruské dovozy lacnej ropy sú dnes jeden z najpodstatnejších dôvodov rastu čínskej, ale aj indickej ekonomiky, sa nepochybuje, keďže len Čína ušetrí na dovoze zlacnenej ropy z Ruska ročne 4,4 miliardy dolára. V tejto súvislosti treba navyše pripomenúť, že Rusko, Čína a India sú zakladajúcimi členmi spoločenstva BRICS, ktorých ambície zaviesť novú menu pod rovnakým názvom a nový medzinárodný platobný systém ohrozuje americký dolár v jeho doterajšej pozícii svetovej rezervnej meny.

FINANČNÝ SERVIS

Covidová pandémia a následné formy finančnej krízy sú príčinou rozvratu verejných financií takmer všade na svete, pod čím sa rozumie narastajúca zadlženosť fiškálnych rozpočtov národných vlád. S čím sa však nepočítalo, je terajšia eufória zvyšovania úrokových sadzieb zo strany centrálnych bánk, ktoré sú príčinou, že splácanie narastajúcich dlhov je stále drahšie. Zatiaľ nedochádza k hromadnému nesplácaniu zo strany domácností, čo však vidíme, klesajú ich úspory a finančná rezerva sa u nich znižuje.

Redukčná diéta budúcej vlády

Pokiaľ ide o firmy, zatiaľ nedochádza k hromadnému znižovaniu počtu zamestnancov, ale menej sa investuje do rozširovania výroby a inovácií, čo z hľadiska budúcnosti nie je dobrá správa. S podobnou situáciou sa stretávame aj doma, ktorá navyše je poznačená aj neistotou budúceho vývoja oboch rozpočtových ukazovateľov k HDP, a tak sme právom zvedaví, s čím nás prekvapí úradnícka vláda v ozdravnej kúre a redukčnej diéte.

O tom, že vláda pripraví variantný zoznam konkrétnych opatrení, počítame všetci, ktorých schválenie bude vecou budúceho parlamentu. Podľa doterajších voličských preferencií nemôžeme počítať s ústavnou podporou budúcej koaličnej vlády, ale len s nadpolovičnou, čo vzhľadom na nutnosť prijať dosť zásadné zmeny v spravovaní verejných financií jej veru netreba závidieť.

Jednorazové predsunutie valorizácie dôchodkov od 1. 7. 2023 bude zvyšovať deficit verejných financií o 0,2 percenta na 6,2 percenta, čo predstavuje viac o päťsto miliónov eur. Zatiaľ sa nahlas „šepká“, že príjmy sa budú týkať vyšších daní z majetku a niektorých zdraviu škodlivých potravín aj vyššej sadzby DPH, určite hazardu a na strane výdavkov sa už nepočíta so zastropovaním cien energií, ktoré v tomto roku zaťažili štátny rozpočet sumou 3,5 miliardy eura, keďže nenútili domácnosti venovať sa ich úsporám, dotáciám pre všetkých, a nie adresne. Rezervy sú v ústavnom zákone o rozpočtovej zodpovednosti v nastavení výdavkových limitov tak, aby úsporné opatrenia sa prijímali v dlhšom časovom období

Najväčším politickým problémom budú zásahy do fungovania štátnej a verejnej správy, do ktorej automatizácie investoval štát miliardové peniaze, napriek tomu sa počet zamestnancova len zvyšoval.

Róbert HÖLCZ

ČRTA

Režisér Miloslav LUTHER

Jubileum majstra

Útek do Budína, Tango s komármi, Mário a kúzelník či televízny seriál Koniec veľkých prázdnin – to sú len niektoré z diel, ktorými si slovenský režisér Miloslav LUTHER získal srdcia divákov aj uznania rešpektovaných odborníkov. V týchto dňoch sa patrí pripomenúť si jeho životné jubileum.

Bol pri zrode úspešných filmov či inscenácií, z ktorých mnohé patria do zlatého fondu slovenskej filmovej a televíznej tvorby. Ako o ňom pred rokmi povedal filozof a filmový teoretik Peter Michalovič, „patrí k hŕstke slovenských režisérov s vlastným štýlom. Tento štýl v konečnom dôsledku vždy poukazuje na originálne filmové myslenie, a to je to najcennejšie, čo umelec má“. Významný slovenský režisér, scenárista a producent Miloslav Luther sa 14. augusta dožíva sedemdesiatich ôsmich rokov. Narodil sa vo Svätom Jakube, čo je dnes súčasť Banskej Bystrice. V rokoch 1968 –1973 študoval filmovú réžiu na pražskej Filmovej akadémii múzických umení. Ešte ako kameraman sa podieľal na nakrúcaní študentského filmu Svatá Jana režiséra Ela Havettu. Asistoval tiež Stanislavovi Barabášovi pri nakrúcaní filmu Krotká a Ivanovi Balaďovi pri filme Dáma. S Havettom spolupracoval aj na jeho režijnom debute Slávnosť v botanickej záhrade. Ako režisér debutoval filmom Schody z mramoru (nerátajúc študentský film Inžinier z roka 1973). Neskôr mimoriadne zaujal svojím ďalším filmom Mário a kúzelník, adaptáciou rovnomennej novely Thomasa Manna. V roku 1977 bolo toto dielo ocenené na Medzinárodnom televíznom festivale Monte Carlo hlavnou cenou v kategórii dramatických programov Strieborná nymfa a cenou Cino del Duca za najlepšie dielo vytvorené režisérom do tridsiatich piatich rokov. Luther si ocenenia nemohol prevziať osobne – nedovolili mu vycestovať, keďže jeho brat kameraman Igor Luther emigroval na Západ. Nasledovali výrazné televízne filmy Ráno pod mesiacom podľa knižnej predlohy a scenára Alfonza Bednára, Triptych o láske na základe poviedok Ladislava Nádaši-Jégého a Starý včelár, vychádzajúci z prózy Jozefa Gregora Tajovského. V tomto čase Luther tiež nakrútil televízne seriály Život bez konca a Lekár umierajúceho času o životných osudoch Jána Jessenia. Potom prišli celovečerné filmy Kráľ drozdia brada v koprodukcii s Omnia Filmom Mníchov, Zabudnite na Mozarta a opäť rozprávka Mahulena zlatá panna. Okrem spomínaných ocenení získal Miloslav Luther Zlatú plaketu MFF Chicago, Cenu kritiky MTF v Šanghaji, Cenu slovenskej filmovej kritiky, Prix Europe Berlin.

(ib)

Foto: TASR/Milan Kapusta

Milan STANO: U mňa dominovalo úsilie, aby vznikla slovenská štátnosť

Stále je dosť takých, čo si slovenskú vlasť nevážia

Zhovával sa Matej MINDÁR – Foto: archív (ms)

Známy slovenský humorista, maliar, grafik, karikaturista, cestovateľ, vydavateľ a národovec Milan STANO sa narodil 20. januára 1949 v Kálnici pri Novom Meste nad Váhom. Po vyštudovaní odboru grafika (1964 – 1968) pokračoval v štúdiu maľba u Ernesta Zmetáka. Má za sebou šesťdesiat samostatných autorských výstav na Slovensku, v Čechách, Maďarsku, Poľsku a Rusku. Zúčastnil sa na vyše sto kolektívnych výstavách doma i v zahraničí. Od roka 1966 kreslí karikatúry a programovo sa venuje kreslenému humoru, grafickej tvorbe (najmä drevorezu), ilustráciám a maľbe, kde sa zameral na krajinomaľbu a mestské veduty. Za krajinárskymi motívmi prešiel takmer celé Slovensko a hodný kus sveta. V roku 1990 začal vydávať časopis Kocúrkovo, ktorý dodnes rediguje. Bol tiež spoluzakladateľ obnovenej Slovenskej národnej strany. Ako hrdý národovec pomohol k vzniku samostatnej Slovenskej republiky. V tomto období sa stal aj členom Spoločnosti pre národnú a demokratickú obrodu Slovenska (SNDOS), o ktorej činnosti a volebných ambíciách porozprával nášmu matičnému periodiku.

● Šestnásteho apríla 1991 vtedajší poslanec Snemovne národov Federálneho zhromaždenia a predseda poslaneckého klubu Slovenskej národnej strany Pavol Hrivík zaregistroval na slovenskom ministerstve vnútra Spoločnosť pre národnú a demokratickú obrodu Slovenska (SNDOS). Prečo sa rozhodol založiť toto občianske združenie?

Jednoznačne preto, lebo v tom čase bola slovenská spoločnosť názorovo rozdelená. V médiách dominovali ľudia, ktorí odsudzovali vznik suverénnej Slovenskej republiky, boli tu rôzne vyhlásenia za spoločný štát, niektorí dehonestovali slovenskú hymnu, že sa im chce z nej grcať... Veľvyslankyňa v USA Klímová vyhlasovala, že Slováci majú vrodený antisemitizmus. Prezident Havel urobil provokáciu na demonštrácii 14. marca 1991 na Námestí SNP, chceli návrat časov ako za Masarykovej ČSR... Cítili sme, že treba presadzovať a vysvetľovať slovenské legitímne nároky a náš slovenský pohľad na dianie a históriu, nie čechoslovakistický.

● Ako ste sa stali členom tohto združenia?

Predchádzalo tomu obdobie, keď som s Pavlom Hrivíkom, Mariánom Andelom, Vladom Miškovským, Mirom Gregorom, so Stanom Pánisom a s inými zakladal SNS. V mojom ateliéri sme organizovali „pomlčkovú vojnu“ a veľkú demonštráciu na Námestí SNP. Demonštrovali sme pred SNR za podporu vtedajšieho predsedu SNR Rudolfa Schustera proti Jánovi Budajovi. Aj keď som nebol členom SNS, pomáhal som im, presvedčil som Antona Hrnka, Štefana Kvietika, Juraja Molnára, pána Adamicu a iných, aby kandidovali za SNS. Organizovali sme vystúpenia strany v Považskej Bystrici, Žiline, Martine, Žiari nad Hronom... Založil som noviny Slovenský národ, Slovenské národné listy, Kocúrkovo. To ma s Pavlom Hrivíkom zblížilo a stali sme sa priateľmi a neskôr členmi SNDOS-u. Presviedčal ma, aby som vstúpil do politiky a stal sa poslancom SNR, čo som odmietol. Som karikaturista, grafik a maliar. Ako by to vyzeralo, keby som ja satirik a karikaturista bol jedným z tých, ktorých som karikoval a kritizoval?

● Aké boli hlavné aktivity SNDOS-u v roku 1991?

V tom roku sa presadzoval jazykový zákon, Boli veľké demonštrácie za požiadavky Matice slovenskej, vyhlasovali sa hladovky... Padla Mečiarova vláda, Čarnogurského vláda presadzovala štátnu zmluvu za zotrvanie spoločného štátu, českí a slovenskí politici chodili po hradoch a zámkoch a rokovali a rokovali. Mali sme rôzne aktivity, kde sme presadzovali suverenitu Slovenska, organizovali demonštrácie, vystúpenia, publikovali novinové články, kreslil som karikatúry...

● Ako vás vnímala širšia verejnosť?

Neboli sme dominantnými na verejnosti, ako boli povedzme Korene Viliama Hornáčka. Jeho si za angažovanosť a nasadenie veľmi vážim, lebo tomu obetoval i svoj profesionálny život. Presadzovali sme skôr drobné a praktické kroky v tlačových médiách, ale i v televízii prostredníctvom nášho člena spisovateľa a dramatika Petra Ševčoviča.

Editor časopisu Kocúrkovo a zbierok anekdot karikaturista a humorista Milan STANO pri svojom autoportréte

● Sedemnásteho januára 1992 sa uskutočnil ustanovujúci kongres SNDOS-u. Aké boli jeho výsledky?

Úlohou SNDOS-u bolo prispieť k rozvoju Slovenska, k získaniu zvrchovanosti a štátnosti. Chceli sme prispieť k duchovnému zjednocovaniu Slovákov doma i vo svete do národnej pospolitosti. Ale hlavne k rozvíjaniu národného povedomia, sebavedomia a národnej hrdosti. Chceli sme patriť do rodiny nezávislých štátov.

● Do akej miery ste sa usilovali ovplyvňovať verejnú mienku na prospech samostatnej Slovenskej republiky?

Do takej miery, aké boli naše možnosti. Tým, že som pranieroval čechoslovakistické postoje našich politikov i Klausovej ekonomickej politiky uťahovania opaskov – najmä na Slovensku, kde bola konverzia, nezamestnanosť. Každý súdny človek videl, že federácia sa macošsky správa k slovenskej ekonomike a znižuje hospodársku úroveň Slovenska.

● Ktoré významné osobnosti vstúpili do radov SNDOS-u?

Boli to osobnosti, ktoré som si veľmi vážil, a mnohí sa stali mojimi priateľmi – Peter Ševčovič, spisovateľ a dramatik, Ábel Kráľ, významný jazykovedec, neskorší veľvyslanec vo Švajčiarsku, JUDr. Jozef Štefanko, právnik, neskoršie sudca Najvyššieho súdu SR, historička Oľga Pavúková, riaditeľka Štúrovho múzea v Modre, Peter Socha, Peter Šucha, Pavol Mikula, Miroslav Michalec, Mária Hrivíková, Veronika Lepéňová, Mária Merková, Marián Vrabec, Peter Paluš a iní.

● Akú osvetovú činnosť ste vykonávali pred júnovými parlamentnými voľbami v roku 1992?

Boli to rozhodujúce voľby, lebo keby ich nevyhrali národné sily, veľmi ťažko by vznikala samostatná republika. Mnohí z nás boli priamo zapojení do predvolebnej kampane. Ja som toľko času nemal, lebo som bol zaneprázdnený vydávaním satiricko-humoristického časopisu Kocúrkovo, ktorý vtedy vychádzal každý týždeň, a vydával som aj knihy. Ale v celej mojej činnosti dominovalo úsilie, aby bola vyhlásená slovenská štátnosť. Aj vtedy obviňovali predstaviteľov samostatnosti, nadávali im do fašistov, komunistov, boli tendencie ich stíhať, dokonca český poslanec Benda navrhoval poslať na Slovensko tanky. Zbierali sa podpisy za referendum. My sme boli proti tomu, lebo referendom nevzniklo ani Česko-Slovensko. Kreslil som na túto tému karikatúry.

● S ktorými ďalšími organizáciami ste spolupracovali na prospech vyhlásenia zvrchovanosti Slovenskej republiky?

Pokiaľ si pamätám najmä s Koreňmi Viliama Hornáčka, ktorý je tiež výtvarníkom ako ja. Stretávali sme sa takisto so Združením slovenských učiteľov zo Šurian. Mnohé učiteľky sa dokonca stali aj poslankyňami za SNS.

● Bola medzi kooperujúcimi organizáciami aj Matica slovenská?

Áno, spolupracovali sme i s Maticou slovenskou už aj preto, lebo sme skoro všetci boli matičiari. Veľmi populárne boli vtedy aj Slovenské národné noviny, v ktorých v tom čase novinárčili moji kamaráti Peter Valo a Peter Štrelinger.

● Ako reagovalo SNDOS na prijate Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR a Ústavy SR?

Boli sme na to hrdí a šťastní, že slovenskí intelektuáli boli na čele národného hnutia, a nikdy nezabudnem na rozhovory publicistu Romana Kaliského a herca Gustáva Valacha.

● Vaši členovia, najmä predseda Pavol Hrivík, sa podieľali na schvaľovaní ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky 25. novembra 1992. Matica slovenská v spolupráci s NR SR pri tejto príležitosti presne na tridsiate výročie od tohto aktu odhalila na fasáde starej budovy SNR pamätnú tabuľu s menami sedemdesiatich šiestich slovenských poslancov, ktorí tento ústavný zákon podporili. Ako si ceníte túto skutočnosť?

Je to veľké ocenenie týchto poslancov, ktorí mierumilovne, civilizovane, bez jedinej facky a kvapky krvi rozdelili dva blízke národy do dvoch republík. Bolo to aj vďaka Vladimírovi Mečiarovi a Václavovi Klausovi, ktorí korektne dohodli podmienky rozdelenia a tlmili vášne. Nesmieme zabúdať, že to bolo aj preto, lebo medzi Slovenskom a Českom neboli nijaké spory o územia, ako to bolo v Juhoslávii. Česi a Slováci majú aj teraz dobré vzťahy a mnohí nás obdivujú, ako mierovo sme sa rozdelili.

● Ako privítalo SNDOS vznik samostatnej Slovenskej republiky?

Všetci sme si vydýchli a radovali sa. No mnohým čechoslovakisticky zmýšľajúcim občanom sa to nepáčilo, šírili sa reči, že hodnota slovenskej koruny klesne až o polovicu k českej. Že Slovenská republika skrachuje a Slováci kolenačky budú prosiť Čechov, aby ich zobrali naspäť do spoločného štátu. Vyšli na svetlo fakty o tom, ako si Česká banka dala vytlačiť v zahraničí české bankovky... Česi si napriek dohodám privlastnili československú zástavu, boli spory o zlato, nemali sme nijaké devízy, všetky štátne inštitúcie sa museli najskôr vytvoriť...

● Pokračovala činnosť SNDOS aj po roku 1993?

Už to nemalo veľký zmysel, lebo vznikla Slovenská republika a mnohí členovia vstúpili do štátnej služby, a náš predseda Pavol Hrivík ako diplomat pôsobil v zahraničí.

● Ako dnes hodnotíte už vyše tridsaťročný príbeh samostatnej Slovenskej republiky?

Je to úspešný príbeh, republika postupne vstúpila do všetkých medzinárodných štruktúr, do Európskej únie, do NATO. Hospodársky sa pozviechala, no v poslednom čase sme zistili, že politickí amatéri, ktorí majú plné ústa fráz, nevedia efektívne riadiť náš štát. Veľa sa zamýšľam, prečo si mnohí z nás nevážia našu vlasť Slovenskú republiku? Možno aj preto, že vznikla tak bezbolestne, že to brali samozrejme. Bez bojov a obetí, len dohodou a politickým konsenzom. Spomeňme si, koľko obetí to stálo Chorvátov. Baskom a Kataláncom sa to doteraz nepodarilo. Časy sú neisté. Máme na juhu suseda, čo neustále vraví o Slovensku ako o odtrhnutom území, a vo vedľajšej krajine na východe zúri vojna. Vážme si našu domovinu, náš štát, lebo veľmi ľahko by sme ho mohli i stratiť. O jeho vzniku sme rozhodovali sami, no o jeho zániku môžu rozhodnúť iní. Veď stále vo vzduchu visia rezíduá o „ukradnutom štáte“. Áno, tí, čo ho nechceli, by radi v ňom vládli nad nami. Nedajme si ho vziať. Myslite na to aj vo voľbách. Pred nejakým časom som vydal knihu Slovenská republika v anekdotách, kde som zmapoval rôzne etapy politického a spoločenského života našej vlasti. Sú tam anekdoty zo všetkých rokov a na všetkých slovenských politikov. Aspoň jedna: Zamyslený chodec vstúpil do jazdnej dráhy. Vtom ho neviditeľná ruka stiahla na chodník a vraví mu: „To som ja, tvoj strážny anjel.“ Chodec mu vyčíta: „A kde si bol, keď som hádzal volebné lístky v minulých voľbách?“

ANALÝZA

Žaloby na Donalda TRUMPA a zneužívanie aparátu štátu na politický boj

Analógia so Slovenskom nie je náhodná

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet; zdroj https://knowyourmeme.com/

Koncom augusta došlo v Spojených štátoch amerických k bizarnej situácii, ktorá veľmi pripomína vyčíňanie progresívnych síl na Slovensku. Bývalý prezident a najväčší adept na získanie úradu v budúcoročných voľbách hlavy štátu Donald J. TRUMP sa vydal úradom v štáte Georgia. Vo väzení v okrese Fulton strávil niekoľko desiatok minút, potom ho prepustili na kauciu rovnako ako jeho spoluobžalovaných. Donald Trump čelí viacerým politicky motivovaným súdnym procesom...

Počas krátkeho väznenia bývalému prezidentovi USA odobrali odtlačky prstov, odfotografovali ho ako väzňa a zaevidovali do trestaneckých registrov s číslom P01135809. V priebehu vyše dvestoročnej histórie krajiny nikdy nebol obvinený nijaký americký úradujúci ani bývalý prezident. Donalda Trumpa obvinili v priebehu štyri a pol mesiaca až v štyroch trestných prípadoch! V New Yorku čelí tridsiatim štyrom trestným činom v súvislosti s podplácaním pornohviezdy. Na Floride štyridsiatim trestným činom za hromadenie tajných dokumentov a marenie úsilia o ich získanie. Vo Washingtone, D. C., štyrom trestným činom za úsilie zvrátiť voľby v roku 2020. A v Georgii trinástim trestným činom za zasahovanie do volieb v tomto štáte.

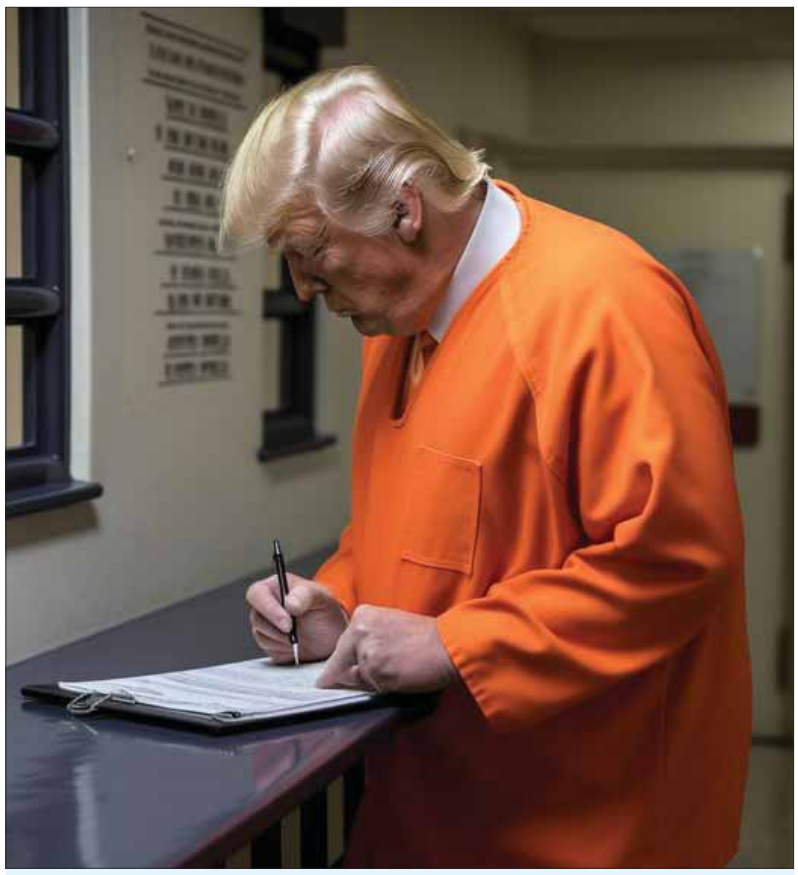

Bývalý americký prezident Donald TRUMP bol niekoľkokrát obvinený a vo väzení ho registrovali ako zločinca.

■ AFÉRA S PORNOHVIEZDOU

V prvom prípade ide o súkromný život miliardára, problémom je vyplatenie peňazí Storme Danielsovej za mlčanie o ich aférke. Trump to v účtovníctve vykazoval ako právne náklady svojej firmy. V druhom prípade federálni prokurátori pod vede-

AFÉRA

ním špeciálneho právneho zástupcu Jacka Smitha obvinili Trumpa, že si pri odchode z Bieleho domu v januári 2021 vzal citlivé dokumenty národnej bezpečnosti. Tie náhodne ukryl vo svojom rezorte Mar-a-Lago a údajne bránil opakovaným pokusom vlády získať ich, ako tvrdia prokurátori. FBI pri domovej prehliadke vlani v auguste zaistila jedenásťtisíc strán dokumentov, ktoré mal Trump po skončení mandátu odovzdať federálnemu archívu. Trumpovi za to hrozí obvinenie z marenia spravodlivosti. Ak by sa aj preukázala pravdivosť obvinení, šlo by o ukážku krajného pokrytectva.

■ DVOJAKÝ METER

V sídle prezidenta Joea Bidena v jeho „osobnej knižnici“ a skladovacích priestoroch v jeho dome vo Wilmingtone v štáte Delaware sa našli dokumenty s označením „tajné“ z jeho viceprezidentského obdobia v administratíve Baracka Obamu. Čo prezident aj osobne priznal. Ministerstvo spravodlivosti okrem toho vyšetruje aj novembrový nález ďalších tajných dokumentov v sídle inštitútu Penn Biden Center vo Washingtone, kde ich údajne J. Biden „stratil“. Dvojaký meter, ktorý prezentujú progresívne prúdy – v USA je ich nositeľom Demokratická strana a s ňou sympatizujúce liberálne médiá, je očividný. Dvojité štandardy sú pre túto ideologickú skupinu charakteristickou črtou ako za oceánom, kde sa zrodili, tak i na periférii mocenského vplyvu Spojených štátov, teda aj u nás.

■ NA HRANE ABSURDITY

Bizarné sú ďalšie obvinenia za Trumpovu politickú činnosť; niektoré z nich balansujú na hrane absurdity pri výklade legálnosti spôsobu a formy vedenia politického boja. Vo Washingtone, D. C., čelí štyrom trestným činom za úsilie zvrátiť výsledky volieb v roku 2020, teda za politické aktivity medzi voľbami v novembri 2020 a 6. januárom 2021, keď dav Trumpových priaznivcov vtrhol do Kapitolu a narušil pokojné odovzdanie moci. V tomto prípade je žalobcom opäť špeciálny poradca Bidenovho ministerstva spravodlivosti Jack Smith (aj na Slovensku existuje na postihovanie politických oponentov „špeciálna prokuratúra“). Obvinenia sú – za sprisahanie s cieľom podviesť Spojené štáty; za sprisahanie s cieľom mariť úradný postup; za sprisahanie alebo pokus o marenie úradného konania; za sprisahanie proti právam. Veľmi to pripomína „zločinecké skupiny“ u nás.

■ BRADATÝ ZÁKON

Bidenovo ministerstvo spravodlivosti použilo na Trumpovu obžalobu zákon z roka 1866, ktorý bol prijatý po skončení občianskej vojny medzi Severom a Juhom proti Ku Klux Klanu. Ten odmietal zrovnoprávnenie a rovné majetkové práva černochov a politikov reprezentujúcich zmenu spoločenského usporiadania po prehratej vojne. Tým, že Trump spochybňoval regulárnosť volieb a chcel dať voľby prešetriť, sa vraj dopustil popierania práva občanov na dosadenie tých politikov, ktorých si občania zvolili. Dosluhujúci prezident mal podľa obvinení porušiť zákon tým, že „klamal o podvodoch pri voľbách, keď v skutočnosti vedel, že voľby boli čisté“, a že tieto „klamstvá“ sťažovali vláde potvrdenie výsledkov prezidentského duelu. Čo je absurdné, mýliť sa či pochybovať o čomkoľvek nie je zločin.

■ PRÁVNE KĽUČKY

Trump obvolal množstvo zákonodarcov v Georgii, Arizone, Pensylvánii, Michigane a Wisconsine a pokúsil sa ich prinútiť k vyšetrovaniu údajných volebných podvodov, aby usporiadali vypočutie. Ak by sa tak stalo, pochybnosti by sa rozplynuli. Následne sa pokúsil prinútiť niektoré štáty, aby poslali jeho voliteľov namiesto voliteľov J. Bidena. To urobila len malá hŕstka štátov. Archivárovi do Senátu doručili poštou niekoľko Trumpových voliteľov, čo v Kapitole neakceptovali a ratifikovali Bidenových. V januári 2021 požiadal svojho viceprezidenta M. Pencea, aby tento postup ako predseda ex officio Senátu Spojených štátov necertifikoval. Čo nakoniec Mike Pence neurobil. Bol to iný právny výklad, ktorý malo v tom čase mnoho ľudí. Súhrne ide o otázku rozdielnosti názoru.

■ INTERESANTNÉ SÚVISLOSTI

Ďalším argumentom obžaloby je, že demonštranti 6. januára vraj vinou Trumpových „klamstiev“ spomalili certifikáciu na pár hodín. Ako mu chce špeciálny poradca ministerstva spravodlivosti dokázať, že „klamal“ a mal korupčné úmysly, pokiaľ si dosluhujúci prezident myslel, že robí spravodlivú vec? Z jeho strany šlo o pochopiteľný politický boj. A za to je Donald Trump v treťom súdnom prípade stíhaný a bude čeliť hrozbe doživotného trestu. Absurdnosť týchto obvinení sme pred časom zažili aj na Slovensku, kde skupina opozičných politikov čelila obvineniu za zorganizovanie zločineckej skupiny tým, že v rámci politického boja informovala verejnosť o daňových podvodoch Andreja Kisku a Igora Matoviča.

V týchto troch prípadoch si novinári televízie Fox News všimli desivú súvislosť: „Sedemnásteho marca Hunter Biden priznal, že notebook s kompromitujúcimi informáciami bol jeho a hneď na ďalší deň Trump dostal informácie, že ho okresný prokurátor Manhattanu Alvin Bragg obžaloval v New Yorku; 8. júna unikol dokument FBI, že Ukrajina zaplatila Bidenovi úplatkom päť miliónov dolárov. A ďalší deň, 9. júna, Bidenovo ministerstvo spravodlivosti obviňuje Trumpa za dokumenty v Mar-A-Lago; 31. júla insider povedal Kongresu, že Biden hovoril s obchodnými partnermi svojho syna v desiatkach prípadov a že Hunter dostal slušne zaplatené, aby prinútil svojho otca vyhodiť (protikorupčného) prokurátora na Ukrajine. A prvého augusta Bidenovo ministerstvo spravodlivosti obviňuje Trumpa z udalostí zo 6. januára 2021.“

Treba doplniť, že po ďalších únikoch informácií o korupcii Bidenovej rodiny na Ukrajine nasledovalo štvrté súdne stíhanie, ktoré senzačne priviedlo bývalého amerického prezidenta na niekoľko minút do väzenia. Viaceré sčítania potvrdili, že prezident Joe Biden len tesne zvíťazil v súboji o šestnásť voliteľských hlasov v Georgii. Trump a jeho spojenci naliehali na predstaviteľov južanského štátu, aby „našli“ 11 780 hlasov – počet potrebný na prekonanie Bidenovho víťazstva. Prokurátorka okresu Fulton Fani Willisová obvinila Trumpa a jeho osemnástich spojencov zo „sprisahania“, z „falšovania“, z „vydierania“, pričom tvrdila, že ide o rozsiahle zločinecké konanie...

.

■ ROZDELENIE AMERIKY

Jednotlivé obvinenia pôsobia až úsmevne, stoja na takých vratkých nohách, že pre viacerých pozorovateľov je nepravdepodobné odsúdenie Trumpa a jeho spolupracovníkov. Na presnosť či manipulácie volieb v Spojených štátoch si sťažujú mnohí politici po celé desaťročia, posledný podobný prípad bol v roku 2000, keď Al Gore prehral súboj o prezidentský úrad za veľmi pochybných okolností na Floride s Georgom W. Bushom. Pochybnosti demokratického kandidáta sa neskončili jeho obvinením z popierania výsledkov volieb. Trump je však iný. Trump môže nasledujúce voľby vyhrať a zvrátiť tak pretláčanie progresívnej ideológie, ktorej je v krajine za oceánom hlavným nositeľom Demokratická strana. Liberáli sú známi očividnou neschopnosťou akceptovať pluralitu názorov, preto ten nezmieriteľný postoj a tvrdý politický boj za hranou. Neváhajú zneužiť orgány štátu, prokuratúru či súdnictvo.

V Amerike prebieha zatiaľ studená kultúrna občianska vojna, vytvárajú sa barikády, krajina sa vnútorne balkanizuje. Rozdelenie Ameriky sa zintenzívňuje. Nedávne prieskumy ukazujú, že väčšina voličov na oboch stranách vníma svojich oponentov krajne negatívne. Pritom dvadsaťosem percent Američanov – a tridsaťsedem percent majiteľov strelných zbraní – verí, že budú musieť bojovať so zbraňami v rukách s vládou vo Washingtone, ak sa povedzme najbližšie voľby uskutočnia tak, že ich polovica obyvateľov bude opäť považovať za zmanipulované.

■ TEMNÉ OBDOBIE

Obvinenia exprezidenta z federálnych trestných činov je v dejinách USA bezprecedentné. Donald Trump je pritom favoritom na získanie nominácie Republikánskej strany v budúcoročných prezidentských voľbách. Trump a jeho spojenci vyšetrovania označili za politickú odplatu demokratického prezidenta Joea Bidena. Extrovertný miliardár to okomentoval: „Tento hon na čarodejnice je o zasahovaní do volieb a o úplnom a totálnom politickom zneužití orgánov činných v trestnom konaní.“ Ďalej dodal: „Je to veľmi smutné a temné obdobie pre náš národ!“ Paradoxne mu celá situácia politicky pomáha a zvyšuje popularitu. Nasledujúci deň po zatknutí v Georgii mu na volebnom účte pribudlo 4,18 milióna dolára. Podľa serveru Politico ide o najvyššiu čiastku za jediný deň od začiatku súčasnej predvolebnej kampane. Podľa najnovšieho prieskumu stanice CBS News Trumpa v prezidentskej kampani podporuje šesťdesiatdva percent voličov Republikánskej strany, čo je zatiaľ najvyššie číslo zaznamenané touto stanicou za posledné mesiace. Až ďaleko za nespochybniteľným republikánskym favoritom zaostáva jeho hlavný vyzývateľ – floridský guvernér Ron DeSantis, ktorého chce do Bieleho domu poslať len šestnásť percent republikánov. Nijaký iný z kandidátov opozície potom nedosahuje ani desať percent. Dve tretiny republikánskych voličov sú presvedčené, že obvinenia proti Trumpovi sú politicky motivované. Hon na konzervatívnych politikov je zjavne smutným symptómom dnešného Západu.

SVET FINANCIÍ

V Johannesburgu sa 22.– 24. augusta uskutočnil dlhoočakávaný prelomový pätnásty samit skupiny BRICS. Zástupcovia hosťujúcej Juhoafrickej republiky, Brazílie, Číny, Indie a Ruska zasadli k rokovaciemu stolu s vedúcimi predstaviteľmi ďalších šesťdesiatich štátov. Najväčšou udalosťou bolo rozšírenie bloku o ďalších členov. Podľa znalcov boli rokovania zložité – India chcela troch, Čína až desať nových členov. Nakoniec sa dosiahol kompromis so šiestimi novými členmi – pribudli Egypt, Irán, Saudská Arábia, Spojené arabské emiráty (SAE), Argentína a Etiópia. Krajiny oficiálne vstúpia do organizácie 1. januára 2024. Názov BRICS zostáva ako odkaz na zakladajúce štáty.

Alternatívny BRICS

Rozšírením sa posilní význam a kredit organizácie. Pre porovnanie vo vzťahu ku G7 percentuálny podiel obyvateľstva jedenástich krajín združenia na svetovej populácii sa zvýši na štyridsaťpäť percent; G7 zahŕňa menej ako desať percent populácie. Podiel BRICS na svetovom HDP podľa parity kúpnej sily sa zväčší na 37,3 percenta; naproti tomu G7 predstavuje 29,9 percenta. Významným faktorom je, že po prijatí ropných mocností, ako sú Saudská Arábia, Irán a SAE, bude združenie zahŕňať 44,4 percenta svetových zásob ropy. Pri väzbe americkej meny na obchod s fosílnymi palivami je to pre Washington vážne ohrozenie. Priemyselná výroba bude predstavovať 38,3 percenta oproti 30,5 percenta skupiny G7.

Odteraz je to teda BRICS 11. Počnúc rotujúcim ruským predsedníctvom sa budú postupne pridávať ďalší partneri a s najväčšou pravdepodobnosťou na samite BRICS 11 v Kazani v októbri budúceho roka oznámia nové kolo vstupu plnoprávnych členov. Dôležité sú aj ďalšie rozhodnutia, najmä opatrenia na odklon od dolára. Čínsky prezident Si Ťin-pching označil všetky dôležité rozhodnutia pätnásteho samitu v Južnej Afrike za „historické“.

Organizácia oficiálne deklaruje, že nie je namierená proti nikomu, v praktickej rovine ide však o nesúhlas s nárokmi USA na svetovú dominanciu. Stále viac krajín chce plnohodnotnú subjektivitu. A rozširujúca sa „päťka“ je schopná tomu procesu pomôcť, čo vo svojom príhovore zdôraznil prezident Ruskej federácie Vladimír Putin. „Krajiny takzvanej zlatej miliardy robia všetko pre to, aby zachovali starý unipolárny svet. Vyhovuje im to, je to pre nich výhodné. Usilujú sa nahradiť systém medzinárodného práva svojím vlastným tzv. poriadkom, založeným na pravidlách, ktoré nikto nevidel, na pravidlách, ktoré sú používané, treba povedať na zištné ciele, a sú menené podľa aktuálnej politickej konjunktúry, kedykoľvek a akokoľvek sa im zachce, v súlade so záujmami jednotlivých krajín.“

BRICS už nie je len alternatívou k západným politickým modelom, ale predvojom globálnej väčšiny. Jednou z výhod združenia je absencia rigidných ideologických rámcov. Ide o silné alternatívne centrum, ktoré nie je stavané pre jedného dominantného hráča, čo je lákadlom pre každého, kto sa chce oslobodiť od anglosaskej dominancie.

Radoslav ŽGRADA

Pavol DOBŠINSKÝ dokázal, že sny o lepšom živote môžu byť skutočnosťou

Slovenský Homér z drienčanskej fary

Text a foto: Angela KOLESÁROVÁ

Bol to DOBŠINSKÝ, ktorý dokázal, že sny o krajšom živote, sile prekonávať nástrahy sveta sa môžu stať skutočnosťou, že tvorivý génius slovenského ľudu dokázal vymyslieť také zázračné deje, ktoré dokážu prekračovať hranice medzi snom a skutočnosťou tak, ako sa to deje v rozprávkach. Z jeho diela môžeme čerpať a nachádzať poučenie, čerpať múdrosť i vzory lásky k nášmu ľudu, k jeho nádhernej reči. Chudobný je každý, kto nepozná toto bohatstvo, túto krásu, tieto poklady.

Pavol Emanuel Dobšinský sa narodil 16. 3. 1828 v Slavošovciach rodičom Pavlovi Dobšinskému a Zuzane Juliane Pauerovej, dcére tunajšieho kazateľa. Jeho krstnými rodičmi boli majitelia papierne v Slavošovciach Karol Gyurky a Johana Guyrkyová, rodená Markušová.

Keď mal Dobšinský tri roky, jeho otec získal faru v Dlhej Vsi a o päť rokov sa rodina presťahovala do Sirku. Keďže rodičia Dobšinského dbali na vzdelanie detí, prvé školenie v literárnom umení dostal od svojho ujca Michala Pauera, učiteľa v Chyžnom, tiež aj od vlastného otca. Neskôr študoval na dištriktuálnom gymnáziu v Rožňave a v Miškovci. V roku 1840 nastúpil ako študent filozofie a teológie na Evanjelické lýceum v Levoči, ktoré patrilo medzi významné stredné školy vo vtedajšom Uhorsku.

■ LITERÁRNE PRVOTINY

Literárna, zberateľská a prekladateľská činnosť sa viaže už k študentským rokom. V Levoči začal písať prvé básne v intenciách štúrovskej poézie, prekladať diela Byrona, Lamartina, Mickiewicza, ktoré mu vyšli v rôznych časopisoch, vydával rukopisný časopis Holubica a počas prázdnin v roku 1848 vykonal púť po domovine z gemerského Sirku cez Brezno, Liptov, Oravu, Turiec do Žiliny a odtiaľ na západné Slovensko a po návšteve Devína zamieril do Nitry. Svoje putovanie opísal v cestopise Púť po otčine roku 1848. Po zložení farárskej skúšky v roku 1850 pracoval u veľkorevúckeho farára Samuela Reussa. V roku 1852 odišiel do Trnavy k Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi do redakcie Slovenských pohľadov, vo februári 1853 prešiel do Brezna k Jánovi Chalupkovi za kaplána a katechétu. V rokoch 1855 – 1858 pôsobil na fare v Rožňavskom Bystrom, kde spolu s Augustom Horislavom Škultétym, evanjelickým farárom z neďalekej Rozložnej, dokončil na vydanie zbierku šesťdesiatich štyroch rozprávok v šiestich zošitoch. Vyšli pod názvom Slovenské povesti. Na jeseň v roku 1858 prijal Dobšinský miesto profesora na novovzniknutej Katedre slovenskej reči a literatúry, ktorú zriadili na lýceu v Banskej Štiavnici. Tu vydal tretí a štvrtý zväzok Slovenských povestí a editoval časopis Sokol. Keďže štiavnická spoločnosť nebola Dobšinskému nakloněná, prijal v roku 1861 miesto na fare v Drienčanoch po zosnulom farárovi Jonatánovi Dobroslavovi Čipkovi, kde zotrval dvadsaťštyri rokov až do svojej smrti.

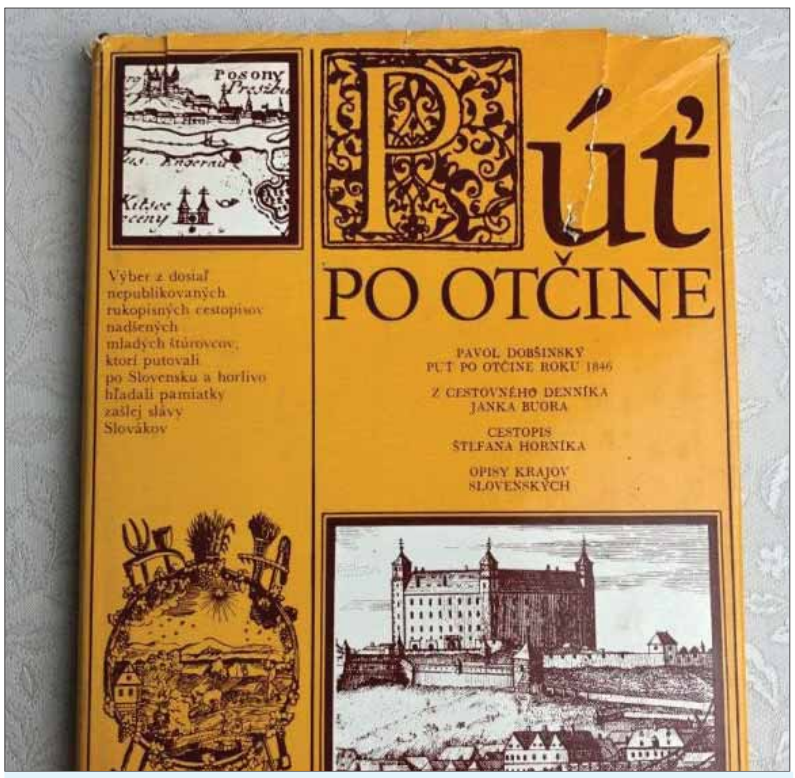

Dobšinského cestopis Púť po otčine

Jeho šťastie v Drienčanoch však netrvalo dlho, lebo mu zakrátko umrela manželka Paulína a po nej aj malá dcérka Olinka. V tomto ťažkom období stál pri ňom jeho priateľ Ján Botto, ktorý sa ho zo všetkých síl usiloval vrátiť do života. V roku 1867 sa Dobšinský oženil druhýkrát, manželkou sa mu stala vdova po spisovateľovi Jánovi Čajakovi a sestra spisovateľky Terézie Vansovej Adela Medvecká Čajaková, ktorú si zobral aj s malým synom Jankom Čajakom ml. V manželstve s Adelou sa im narodili traja synovia – Vladimír, ktorého budú volať Mirko, Ľudovít a Ivan Branislav.

■ ZBERATEĽSKÉ AKTIVITY

V Drienčanoch intenzívne pokračoval v zbieraní rozprávok, porekadiel, prísloví, povier a obyčají, písal správy a recenzie do Pešťbudínskych vedomostí, najmä však písal, zapisoval a koncipoval svoje príbehy. V roku 1870 Matica slovenská vydáva prvý zväzok folkloristického Sborníka slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povier. Pozoruhodná je i jeho Zbierka slovenských porekadiel a im podružných viet. Dobšinského záujem o slovenskú jazykovú kultúru dokladá

Zberateľ ľudovej slovesnosti Pavol Emanuel DOBŠINSKÝ

bohatý slovníkový materiál, ktorý pod názvom Príspevky k slovenskému slovníku – Idioticon je v archíve Slovenského národného múzea v Martine.

V Drienčanoch sa Dobšinský často stretával s ďalšími poprednými vzdelancami, ako boli Ján Botto, Ľudovít Kubáni, Peter Kellner-Hostinský, August Horislav Škultéty. Aj tu pokračoval v zbieraní a spracovávaní povestí, ktoré boli vydané v rokoch 1880 – 1883 v ôsmich zošitoch a obsahujú deväťdesiat rozprávok pod názvom Prostonárodné slovenské povesti. Dobšinský ich vydal vlastným nákladom. V roku 1880 vyšla aj Dobšinského národopisná monografia Prostonárodné obyčaje, povery a hry slovenské, v ktorej zaznamenal a utriedil rodinný, spoločenský, kultúrny a hospodársky život dedinského človeka od narodenia až po smrť. Je málo známy fakt, že v posledných rokoch života používal meno Slavoj Drienčanský...

■ ZDRAVOTNÁ KRÍZA

Počas prác na Prostonárodných slovenských povestiach Dobšinský viditeľne chradol, sužovaný tuberkulózou. Cítil sa slabý, zo dňa na deň unavenejší. No najväčšiu starosť mu robilo uchovanie písomností a zbierok, s čím sa zveril v liste priateľovi Škultétymu. Jeho zdravotná kríza vyvrcholila na jeseň v roku 1885. Dobšinský umrel 22. októbra na silný zápal pľúc po prečítaní článku v Národných novinách o prešporskej inkvizícii proti slovenským študentom a o vylúčení nevlastného syna Jána Čajaka z teologickej fakulty pre panslavizmus. Pochovali ho v Drienčanoch 25. októbra 1885. Nášho najslávnejšieho rozprávkara tu pripomína zvláštny pomník a tri rozprávkové symboly: zlatá podkova, zlaté pero a zlatý vlas. Zlatý zvonec, finalista našich rozprávok, chýba – lebo ani v treťom tisícročí týmto rozprávkam neodzvonia.

■ ROBOTNÍK LITERATÚRY

Dobšinského osobnosť krásnymi slovami obsiahol Vladimír Mináč: „Bol to slovenský Homér, muž, ktorý vyrozprával vnútorné príbehy svojho ľudu. Žil teda tu, uprostred pokojnej prírody, ktorá vie o jeho pominuteľnosti času, ale netuší aj o jeho trvaní. Bol to muž stálosti a vernosti, muž nie výbušný, nie prchký a náhlivý, ale práve trvajúci v pokojnej práci. Kázal a učil, utvrdzoval a vychovával mladých aj starých, gazdoval, včelárčil a záhradníčil, bol robotníkom medzi robotníkmi. Ako by ten nemal dôverne poznať život svojho ľudu? Bol to jeho život. Na Dobšinského povestiach sa vychovalo mnoho generácií slovenských detí, vychovalo, totiž vycibrilo si zmysel pre krásu reči, ľahkonohosť a súčasne všemocnosť fantázie, pre príbeh, od ktorého sa nedá odtrhnúť. A ešte mnoho a mnoho generácií ustavične budú prichádzať k Dobšinskému, lebo mnohé, čo dnes skvele cvendží slávou a šíravami sveta, časom vybledne ako staré plátno, ale Dobšinského povesti budú, kým bude slovenská reč."

■ RUŽOVÁ ANIČKA

Pamätnú izbu P. E. Dobšinského zriadili v roku 1970 za výraznej podpory obyvateľov a rodákov zo Slavošoviec. V tomto roku 16. marca pri príležitosti 195. výročia narodenia Dobšinského slávnostne odhalili pamätník za účasti prof. Jána Čajaka ml. a zároveň slávnostne pomenovali základnú školu menom Dobšinského. V roku 1978 pri príležitosti 150. výročia narodenia Dobšinského pamätnú izbu reinštalovalo Banícke múzeum v Rožňave. O jej dnešnú podobu a zachovanie sa pričinilo vedenie Obecného úradu a zamestnanci OcÚ v spolupráci s Dr. Milanom Sajenkom, ktorý sa životu a dielu Dobšinského venoval dlhé roky.

V roku 2004 vo Francúzsku vydali zbierku sto najkrajších rozprávok sveta a Slovensko má v nej zastúpenie jednou rozprávkou, a to rozprávkou P. E. Dobšinského Ružová Anička. Od roka 2012 môžeme obrazne povedať, že P. E. Dobšinský sa vznáša nad nami. Asteroid, ktorý nesie jeho meno, má číslo 39880 a nachádza sa v hlavnom pásme asteroidov medzi dráhou Marsu a Jupitera...

Spisovateľ Jožo NIŽNÁNSKY hlboko a majstrovsky načrel do slovenskej minulosti

Slovenskú históriu približoval v románoch

Jozef SLIACKY – Foto: archív autora

Čachtická pani sa stala najpredávanejším románom. Odhaduje sa, že z tlačiarní vyšlo okolo dva a pol milióna výtlačkov. Popri českých vydaniach vyšla aj po poľsky, maďarsky a v roku 2017 i po anglicky...

Jožo Nižnánsky, ktorý sa narodil pred stodvadsiatimi rokmi 30. augusta 1903 v Brestovanoch, načrel hlboko do slovenskej minulosti a priblížil ju majstrovským románovým perom. Jeho Čachtická pani, Dobrodružstvá Mórica Beňovského, Spišské tajomstvo, Žena dvoch mužov, Studňa lásky, Lásky Žofie Bosniakovej a ďalšie historické romány sa rýchlo stali populárnymi a dostávali sa k čitateľom v mnohých vydaniach. Príťažlivosť jeho kníh znásoboval fakt, že písal jednoducho. Nižnánskeho romány boli plné dobrodružstva, napínavého deja, tradičného boja dobra so zlom a nechýbala pochopiteľne ani láska. Po maturite išiel študovať právo, ale nedostatok financií ho prinútil zarábať si ako novinár. V medzivojnovom období pôsobil v redakcii Slovenskej politiky. Na jej stránkach sa objavovali na pokračovanie jeho romány, aj keď ako mnohí literáti aj on začínal poéziou. Výsledkom bola zbierka básní Medzi nebom a zemou. Námety hľadal v rodnej

MEMORIÁL

dedine, roľníckych koreňoch, prírode a v tom, čo sa mu napokon stalo najvlastnejším – v histórii slovenského národa.

„Jožo prišiel niekedy a nemal pokračovanie. To nič. Bude. Musel ho chytro napísať. Metér stál nad ním a Jožo písal veľmi rýchlo. Tie svoje rukopisy nečítal, lebo metér bral papier spod ruky," spomínal jeho kolega František Veselý. Prvá časť románu Čachtická pani vyšla 12. apríla 1931 a výrazne sa to prejavilo na záujme čitateľov, najmä bežných Slovákov, ktorých – ako sa vyjadril Votruba – Jožo Nižnánsky naučil čítať. Náklad Slovenskej politiky narástol z biednych dvetisíc kusov na rekordných štyridsaťtisíc, čím sa nemohlo pochváliť nijaké vtedajšie slovenské periodikum.

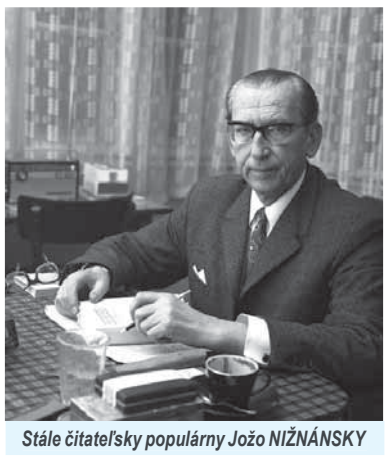

Stále čitateľsky populárny Jožo NIŽNÁNSKY

„Je obdivuhodné, ako mladý románopisec zvládol tú ohromnú látku a ako umne rozvrhol a opätovne skĺbil takúto rozmernú plejádu osôb a záujmov," zložil Nižnánskemu poklonu univerzitný profesor Albert Pražák, prirovnávajúc ho k Alexandrovi Dumasovi a jeho Trom mušketierom. Český kritik František Sekanina v ňom zase videl slovenského Waltera Scotta. „Cítim sa ich tôňou, premietnutou do nášho storočia i prostredia," priznával Nižnanský. Ale ako to býva, našli sa recenzenti, ktorí vyčítali autorovi, že sa pre honoráre dal na nenáročné, zábavné písanie. „Tento mimoriadne rozriedený, veľa ráz prihrievaný a na každej strane vraždou korenený guláš bol pripravený a čitateľstvu servírovaný výlučne pre úspech, ktorý autor od neho čakal. Úspech sa dostavil. Honoráre tiež," vyjadril sa Dobroslav Chrobák, ktorý sa za toto tvrdenie musel románopiscovi ospravedlniť.

Počas druhej svetovej vojny redigoval týždenník Nový svet, Slováka a šéfoval redakciám Čas v obrazoch a Demokratický týždenník. Redakčnej práci sa venoval aj po vojne, a to vo viacerých vydavateľstvách – v odborárskych i Slovenskom nakladateľstve detskej knihy a naposledy v Mladých letách. Aj jeho sa dotkli čistky v päťdesiatych rokoch. Na základe krivého obvinenia sa dostal na niekoľko mesiacov do väzenia a po návrate spoza mreží prišiel zákaz vydávať jeho knihy a museli ich vyradiť z ľudových knižníc. Opätovne sa dostala Čachtická pani do tlače až v roku 1957.

Všetky svoje romány – až na jeden – napísal Jožo Nižnánsky v rokoch 1931 – 1938. Po vojne sa dostal iba k dokončeniu Lások Žofie Bosniakovej. Ale prejavil sa aj ako zdatný prekladateľ diel ruských, nemeckých, maďarských a francúzskych autorov.

Zomrel 7. marca 1976. „Mohla strohá estetizujúca kritika hovoriť, čo chcela, opakoval sa Dumasov a povedzme Jókaiov prípad. Nesmierna ozvena, široké reagovanie, priam hlad a rozchytanie diel Joža Nižnánskeho," vyjadril sa nad jeho hrobom básnik Emil B. Lukáč.

Báčsky Petrovec bol v minulých dňoch hlavným mestom všetkých Slovákov

Slovenské národné slávnosti našich krajanov

Text a foto: Viliam KOMORA

Báčsky Petrovec je po tieto dni hlavným mestom Slovákov. Takto hovorili viacerí účastníci Slovenských národných slávností 2023 (SNS 2023) v tomto najmä slovenskom mestečku na severe Srbska vo Vojvodine počas tohto najväčšieho sviatku tunajších Slovákov. Slávnosti sa konajú každoročne v polovici augusta. Tohtoročné sa začali už v sobotu 5. augusta, pokračovali hneď v nedeľu. Ďalšie podujatia sa začali nasledujúci štvrtok. Hlavná časť sa však uskutočnila od piatka 11. augusta do nedele 13. augusta.

A Matica slovenská bola pri tom. Pod vedením tajomníka MS pre problematiku národnostných menšín a zahraničné krajanské organizácie Viliama Komoru sa zúčastnila na všetkých „hlavných" podujatiach, ktoré pripravila, či boli pod gesciou Matice slovenskej v Srbsku. Už vo štvrtok sa v podvečerných hodinách uskutočnilo v Kultúrnom centre v mestečku Kysáč Stretnutie slovenskej študujúcej mládeže. Po kultúrnom programe predseda MS v Srbsku (MSS) Dr. Branislav Kulík odovzdal najlepším slovenským študentom ocenenia spoločne so zástupcom slovenského veľvyslanca. Nasledovalo spoločenské posedenie a rozhovory Slovákov a ich predstaviteľov, kde bol prítomný aj práve ocenený poslanec Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny

SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ

Pavel Surový a predseda Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí Michal Spevák.

V piatok dopoludnia sa matičná delegácia zo Slovenska zúčastnila na prezentácii knihy Dedičstvo, ktoré pretrváva od autora Petra Dešića. Publikácia zachytáva vo fotografii slovenskú národnú kultúru, kroje a zvyky Slovákov v Starej Pazove. Podujatie sa uskutočnilo v Dome MSS Ľudovíta Mišíka, pravdaže knihu privítali aj matičiari pod vedením predsedu Dr. B. Kulíka. Vstupný program SNS 2023 sa uskutočnil v piatok podvečer

Hlavným programom Slovenských národných slávností bolo vystúpenie folklórnych súborov.

v Slovenskom vojvodinskom divadle pod názvom Z úcty k šľachetným . Zúčastnili sa na ňom predstavitelia Slovákov v Srbsku, ako i krajania najmä zo susedných štátov, pravdaže aj so zastúpením zo slovenského veľvyslanectva v Belehrade, ďalej boli prítomní ministerka kultúry SR Silvia Hroncová, podpredseda vlády Srbska a minister obrany Miloš Vučević a predseda Pokrajinskej vlády Vojvodiny Igor Mirović, ako aj ďalší zástupcovia štátnej správy a samosprávy.

Sobotňajší matičný program sa dopoludnia začal v sieni Slovenského vojvodinského divadla, kde sa uskutočnilo Slávnostné zasadnutie Zhromaždenia Matice slovenskej v Srbsku. Malo kultúrnu časť, nasledovalo oceňovanie matičiarov a pokračovalo slávnostnými, ale aj kritickými príhovormi, keď sa spomenula aj nedostatočná pozornosť tunajším Slovákov a matičiarom od „vedenia starej vlasti". Viacerí, aj keď viac-menej kuloárne, spomínali na väčší záujem na začiatku deväťdesiatych rokov, ktorý postupne a sústavne klesá. Matičiarov zo Srbska pozdravil za Maticu slovenskú zo Slovenska tajomník V. Komora a odovzdal aj pozdrav od predsedu MS M. Gešpera.

Popoludní sa v sídle MSS uskutočnilo Stretnutie slovenských dolnozemských učiteľov. Program národných slávností vyvrcholil v sobotu večer galaprogramom slovenských folklórnych súborov zo Srbska pod názvom Skadiaľ som, stadiaľ som, slovenského rodu som. Na preplnených ihriskách ZŠ Jána Čajaka v Báčskom Petrovci si program pozreli diváci a do slovenských ľudových pesničiek sa zapojilo niekoľko tisíc prítomných Slovákov zo Srbska, zo susedných štátov, a to najmä z Rumunska, Maďarska, Chorvátska či Čiernej Hory, pravdaže aj zo Slovenskej republiky.

Počas slávností sa uskutočnilo aj mnoho ďalších podujatí, zamerali sme sa len na tie, ktoré zorganizovala MSS, či sa na nich zúčastnila naša matičná delegácia zo SR.

Poďakovanie za tieto nádherné a hodnotné kultúrne a spoločenské zážitky patrí rozhodne všetkým tunajším Slovákom, osobitne však matičiarom, predsedovi MSS Dr. Branislavovi Kulíkovi, Národnostnej rade slovenskej národnej menšiny, jej predsedníčke Dušanke Petrákovej a všetkým poslancom, ako aj Obci Báčsky Petrovec a jej predsedníčke Jasne Šprohovej.

Autorom prvotnej podobizne slovenskej vlajky bol kňaz Fuga

Ďalší zbytočný útok na Maticu

Zuzana PAVELCOVÁ, IU MS, (mrs) – Foto: archív SNN

Takmer mesiac po centrálnych oslavách 160. výročia založenia Matice slovenskej sa v éteri sociálnych sietí objavil status Eduarda Chmelára, v ktorom kritizuje Maticu slovenskú, že považuje za pôvodného autora slovenskej vlajky exilového kňaza Františka Fugu. V tomto roku slovenský svet doma i v zahraničí oslavoval viacero významných jubileí, medzi ktorými mala svoje pevné miesto i storočnica narodenia predsedu Zahraničnej Matice slovenskej (ZMS) F. Fugu, autora prvotného návrhu súčasnej podoby slovenskej vlajky, prvého slovenského gréckokatolíckeho kňaza v Kanade, vydavateľa, editora, redaktora, tlačiara, agitátora a mecéna slovenského života na severoamerickom kontinente.

POLEMIKA

František Fuga vyoral do slovenských dejín hlbokú brázdu. Svojím príchodom do Hamiltonu zjednotil slovenských veriacich a rozvinul takmer zadupaný národný život Slovákov v emigrácii.

■ PRÁCA KŇAZA

Za jeho pomoci sa vystaval Chrám Uspenia Panny Márie Klokočovskej, ktorý sa stal zároveň aj centrom národného života Slovákov. Jedným z jeho najdôležitejších činov bolo vybudovanie skutočne aktívneho slovenského nakladateľstva v Hamiltone. Sám publikácie pripravoval do tlače, sádzal, tlačil i expedoval, až z tlačiarenských farieb ochorel na rakovinu. Neskôr prebral ťažké bremeno vedenia Zahraničnej Matice slovenskej, podotýkame v nútenej emigrácii. Dôležitým krokom bolo, že kanadská vláda oficiálne uznala ZMS ako súčasť slovenskej zahraničnej demokratickej emigrácie. V zložitých časoch František Fuga zasvätil svoj život podpore a pomoci krajanom. Treba si uvedomiť, že Fuga nebol na Slovensku nikdy politický činný – a už vôbec nie „ľudácky." Vojnu prežil ako veľmi mladý seminarista, neskôr tesne po nej legálne odišiel do zahraničia, kde pokračoval v teologickom štúdiu. Pre začatie prenasledovania gréckokatolíckej cirkvi, ktorú nakoniec komunistická moc zakázala a niekoľkých jej predstaviteľov umučila na smrť, sa domov pochopiteľne Fuga vrátiť už nemohol. Žil životom nedobrovoľného emigranta tisíce kilometrov vzdialeného od vlasti.

■ PRÍBEH VLAJKY

S Františkom Fugom je neodmysliteľne spojený i príbeh dnešnej podoby slovenskej vlajky. Jeho prvenstvo je v tom, že ako dejinne prvý zaregistroval slovenskú vlajku tak, že na hurbanovskú bielo-modrú-červenú trikolóru umiestnil do stredu farebný slovenský znak. Tým odlíšil v kľúčovom historickom období slovenskú problematiku od problematiky Slovincov, Rusov, Rusínov, Srbov či Čechov, ktorí mali podobné vlajky a slovanské farby. Bolo to v čase, keď hrozilo, že slovenská národná otázka pred nastávajúcimi veľkými zmenami v Európe a svete splynie s otázkou českou či inou.

Ako prvý dal zostaviť aj umelecký návrh slovenskej vlajky a to matičiarovi, grafikovi i maliarovi J. Cincíkovi – trikolóru so slovenským farebným znakom uprostred – a následne ju dal schváliť. Na fotografiách slovenských podujatí sa objavuje roky pred tým, čo by malo ako dôkaz stačiť. V stanovách Zahraničnej Matice slovenskej bola po prvý raz zobrazená 13. októbra 1984. Stalo sa tak pri aktualizácii stanov ZMS, ktoré Fuga obnovoval spoločne s tajomníkom a budúcim predsedom ZMS – Rudolfom Šandorfim. Zástavu spoločne zaviedli do zakladajúcich dokumentov Matica Slovenska Abroad na registračnom súde. K otázke prečo ZMS nepoužila pôvodný matičný znak, je potrebné podotknúť, že ten stále patril existujúcej Matici slovenskej v Martine. Napokon zástavu odsúhlasil aj Dr. Conrad – redaktor Kolégia York Herald of Arms v Londýne. Zástava ZMS sa hojne používala na rôznych podujatiach Slovákov v zámorí, viala i na Svetovom kongrese Slovákov, ktorý združoval slovenské diaspóry v zahraničí. Fugova zástava sa rozšírila ako identifikačný symbol Slovákov po celom svete a dostala sa aj na Slovensko ešte pred rozpadom Česko-Slovenska.

■ SVEDECTVO HISTORIKA

Matica slovenská pochopiteľne nespochybňuje iné prvenstvo a zásluhy nášho prvého slovenského heraldika L. Vrteľa, že vytvoril heraldickú podobu súčasnej slovenskej štátnej vlajky, no to zároveň neodporuje prvenstvu Františka Fugu, ktorý umiestnil farebný slovenský znak na starú hurbanovskú, resp. slovanskú trikolóru. Jeho zástavu používali slovenské krajanské organizácie v zahraničí a doviezli ju na námestia v roku 1989. Videla ju vtedy v uliciach celá naša verejnosť a rýchlo sa udomácnila. Inšpirácia je nespochybniteľná. Za zmienku stojí stanovisko historika A. Hrnka, ktorý F. Cupákovi, synovcovi F. Fugu, uviedol emailom roku 2014 nasledovné: „Pri vytváraní heraldických symbolov Slovenskej republiky spolupôsobila skupina ľudí ako odborný tím (R. Zelenay, akad. maliar L. Čisárik, heraldik L. Vrteľ a historik A. Hrnko). (...) Pri návrhu novej ústavy SR sa akceptovala zástava Msgr. Fugu ako základ novej vlajky. (...) Realita je taká, že dnešná slovenská vlajka je modifikovaným návrhom Msgr. Fugu. Nie je novým návrhom. Vlajku SR možno chápať ako príspevok zahraničných Slovákov svojim rodákom doma."

■ OBETA FUGU

Matica slovenská nerozumie záľube politického analytika si takýmito útokmi zvyšovať svoj mediálny dosah a sledovanosť. Nestačí mu, že proti nemu stojí celá tzv. progresívno-liberálna úderka? Pán analytik sa rozhodol znepriateliť si aj ľudí, ktorí ho niekoľkokrát podporili a dali mu pomerne veľký priestor aj na svojich podujatiach. K ostatným častiam statusu pána docenta možno asi len dodať, že skôr ako sa začnú písať verejné statusy, treba zájsť do archívov a overiť si skutočnosti, resp. nevytiahnuť z nich len to, čo sa hodí. Ako sa vraví, kto chce psa biť, palicu si nájde. A na záver ešte porovnať prínos ľavicového kritika pre slovenský národ v porovnaní s obetou a celoživotnou prácou kňaza Fugu pre zahraničný slovenský exil...

GLOSA

*Začiatkom minulého mesiaca si predstavitelia Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši, vedenie mesta, členovia MO MS a verejnosť pripomenuli osemdesiate šieste výročie úmrtia slovenského básnika, esejistu, prozaika, dramatika, publicistu, politika a evanjelického kňaza Martina RÁZUSA (*18. 10. 1888 Liptovský Svätý Mikuláš – † 8. 10. 1937 Brezno).*

Mikulášska spomienka na Rázusa

V úvode spomienkového podujatia prítomným zaspievali členovia spevokolu Senior a zarecitoval Milan Stromko, predseda Krajskej rady MS Žilinského kraja. Potom sa ujal slova predseda MO MS Ferdinand Chovanec, ktorý privítal prítomných a hostí, poslanca NR SR Jána Blcháča, primátora mesta, zástupcov primátora Rudolfa Urbanoviča a Ľuboša Triznu a tiež prednostu MsÚ v Liptovskom Mikuláši Michala Lavríka, správcu Rázusovie domu a starostu obce Ľubeľa Erika Gemzického. Maticu slovenskú na tomto podujatí zastupoval jej podpredseda Marek Nemec.

Martin Rázus sa narodil v obci Vrbica, ktorá je dnes súčasťou Liptovského Mikuláša. Jeho najmladšou sestrou bola Mária Rázusová – budúca významná slovenská poetka, dramatička a prekladateľka. Po rokoch obetavého kňazského pôsobenia a vyčerpávajúcej literárnej i politickej činnosti Martin Rázus predčasne zomrel vo veku štyridsaťosem rokov na zlyhanie obličiek. Ako významného slovenského spisovateľa a politického predstaviteľa Slovákov ho však pochovali v Banskej Bystrici.

„Je dôležitým poslaním práve Matice slovenskej pripomínať si významné osobnosti našej histórie. Liptovský Mikuláš je mestom, ktoré sa môže pýšiť širokou plejádou osobností, ktoré sa tu narodili alebo pôsobili a toto mesto sa tak radí k miestam, kde sa vďaka týmto veliká nom písali dejiny. Bezpochyby k takýmto osobnostiam radíme aj Martina Rázusa," zaznelo na pietnej spomienke. V októbri si budeme pripomínať ďalšie Rázusovo výročie – stotridsiate piate výročie narodenia tohto veľkého Slováka.

Text a foto: Peter VRLÍK

Pamätník Martina RÁZUSA

NA OKRAJ

V minulosti, dokonca aj tej dávnejšej, sa na Slovensku zrodilo niekoľko významných športových podujatí, ktorých názvy s úctou vyslovovali ďaleko za našimi hranicami. Za všetky takéto stačí spomenúť Medzinárodný pieninský slalom (MPS) na rieke Dunajec v Pieninách, najstaršie etapové cyklistické preteky na území celého Československa Košice – Tatry – Košice (K – T – K) a v neposlednom rade atletický míting P – T – S (Pravda – Televízia – Slovnaft).

Vydarená premiéra

Žiaľ, MPS je už dávno minulosťou, priaznivci cyklistiky stále veria, že K – T – K niekto obnoví, a jedine „péteesku“ sa podarilo oživiť. Ide skutočne o preteky s dávnou a bohatou tradíciou, ktoré nám závideli nielen na východe od Bratislavy, ale i na bohatom Západe. Účasť svetových atletických hviezd, medailistov z olympiád , zo šampionátov planéty i z Európy bola pri Dunaji dlhé roky úplnou samozrejmosťou.

Napriek všetkej svojej sláve si míting P – T – S užil nielen chvíle obdivu a uznaní, ale i pádov. Zrodil sa v roku 1957 ako Veľká cena Pravdy, po šestnástich rokoch sa z nej stala P – T – S a začala sa písať jej najvýznamnejšia kapitola. Po roku 1990 sa však začali meniť názvy podujatia ako na bežiacom páse, kvalita účastníkov už nebola na očakávanej úrovni, a tak nečudo, slávne podujatie, svojho času zaradené do elitného seriálu IAAF – Grand Prix, v tichosti zaniklo. Bolo to v roku 2010 a trvalo ďalších šesť rokov, než ho obnovili nadšenci v Šamoríne v novovybudovanom perfektnom športovom areáli.

V tomto roku sa však „péteeska“ presťahovala do srdca Slovenska pod Urpín. Verme, že sa tu udomácni na celé desaťročia, má tu na to všetky podmienky. Dôkazom je, že na päťdesiatom ôsmom ročníku P – T – S v Banskej Bystrici súťažili atléti tridsiatich štyroch krajín štyroch kontinentov a záujem o preteky bol prostredníctvom televízneho vysielania v osemdesiatich (!) krajinách sveta! Nechýbali súťažiaci z takej atletickej veľmoci ako USA, ale i z Jamajky i z takej exotickej krajiny, akou sú britské Panenské ostrovy. V pätnástich hlavných disciplínach sa predstavilo osemnásť medailistov z olympijských hier, zo svetových a z európskych šampionátov, a to sa odzrkadlilo aj na výkonoch.

Usporiadatelia však nezabudli ani na slovenských atlétov. Samozrejme, špička z nich zápolila so zahraničnými účastníkmi, ale všetkých ostatných domácich čakal bohatý národný program pre mužov, ženy, juniorov, a dokonca i pre deti.

Tento v poradí päťdesiaty ôsmy ročník bol na štadióne Dukly akousi generálkou na budúcoročný európsky šampionát atlétov do osemnástich rokov – a okrem toho aj ďalšia „péteeska“ bude opäť tam. Teda pre našu atletiku samé dobré správy...

Vladimír MEZENCEV

Prečo Slovenský pohár v hokeji nepriťahuje najlepšie tímy

Výhovoriek dosť, činov menej

Vladimír MEZENCEV – Foto: HC 19 Humenné

Športové zápolenia o národné poháre majú v celom svete veľkú tradíciu i obľúbenosť. Nečudo, veď sa výrazne odlišujú od najvyšších súťaží v kolektívnych športoch. V nich súperia o majstrovské tituly i čo najlepšie umiestnenia elitné kluby – až na malé výnimky, dlhé roky medzi sebou, ale v pohárových dueloch je to inakšie. Aj tie extraligové tímy musia veľakrát vynaložiť nemalé úsilie a mať pritom to potrebné športové šťastie, aby ich nevyradili mužstvá z regionálnych súťaží. Samozrejme, stáva sa aj to...

Stať sa aspoň na jeden rok víťazom národného pohára je cieľom a túžbou prevažnej väčšiny ambicióznych celkov. Bez ohľadu na to, či ide o futbal, hádzanú, basketbal či volejbal. Najväčším ťahákom je však vždy Slovenský pohár vo futbale, ktorý nedávno vstúpil do päťdesiateho piateho ročníka, aj keď jeho už terajší názov je z ekonomických a marketingových príčin Slovnaft Cup. Zapojil sa doň rekordný počet účastníkov – až 281. Úplnou samozrejmosťou je, že o túto cennú trofej budú súperiť všetky kluby od Niké ligy po tretiu najvyššiu súťaž a okrem nich desiatky celkov zo súťaží riadených regionálnymi futbalovými zväzmi. Možno pre niekoho neuveriteľné, ale mnohí obyvatelia Košíc aj ich širokého okolia sa už teraz tešia na májové finále 2024, ktoré sa po prvýkrát uskutoční v druhom najväčšom meste republiky.

Nováčika hokejovej extraligy HC 19 Humenné čaká obhajoba prvenstva v Slovenskom pohári. Žiaľ, s úradujúcim majstrom HC Košice sa v tejto súťaži nestretne, i keď oba tímy si už vo vzájomnom zápolení v auguste na košickom ľade preverovali pripravenosť na súťažnú sezónu 2023/2024. Víťaz extraligy 2022/2023 neprejavil záujem súťažiť o národný pohár...

■ NA VEDĽAJŠEJ KOĽAJI?

Výnimka potvrdzuje pravidlo – a táto ľudová a rokmi overená múdrosť platí aj v našich pohárových súťažiach. Tou výnimkou je slovenské hokejové hnutie. Stále sa tomu síce nechce veriť, ale o pohárové zápolenia na ľadových plochách je na Slovensku minimálny záujem. Nakoniec, ani nie je jasné, ktorý ročník Slovenského pohára v ľadovom hokeji sa práve hrá. V rokoch 1993 – 1997 sa uskutočnili štyri ročníky Slovenského pohára v hokeji a víťazom všetkých sa stala Dukla Trenčín. V tých rokoch bol záujem extraligistov i prvoligistov naozaj veľký, žiaľ, menší už bol zo strany športovej verejnosti. Asi aj to bol jeden z dôvodov, prečo po štyroch ročníkoch táto pohárová súťaž zanikla.

Nová kapitola Slovenského pohára sa začala v sezóne 2021/2022, ale nenadviazala na tú predchádzajúcu. Už aj preto, lebo jej číslovanie sa začalo z prvého ročníka. Premiéra mala iba osem účastníkov, z toho päť z extraligy. Na veľké prekvapenie sa medzi účastníkmi neobjavil Trenčín. Mužstvá boli rozdelené do dvoch skupín, hralo sa na jedno stretnutie, výhodu domáceho prostredia malo vždy renkingovo nižšie postavené mužstvo, extraligisti postúpili priamo do semifinále. Celkovým víťazom sa stala Žilina pred Humenným. V nasledujúcom ročníku bola elitná súťaž zastúpená iba Prešovom, vo finále sa opäť stretli Žilina a Humenné, trofej sa však tentoraz ušla východniarom, ktorí zdolali Žilinu po predĺžení 2 : 1.

● NOVÝ ROČNÍK

Začal sa už tretí ročník, ten sa hrá pod oficiálnym názvom JOJ Sport Slovenský pohár, a tak z jeho názvu je jasné, kto marketingovo stojí za touto súťažou – je to jedna z najsilnejších súkromných televízií na Slovensku. O Pohár budú zápoliť iba dvaja účastníci najvyššej súťaže – Nové Zámky a nováčik z Humenného. O to väčší počet účastníkov bude zo Slovenskej hokejovej ligy (SHL – 11 mužstiev), teda o stupeň nižšej súťaže než je extraliga, a túto trinástku doplnia tri celky z druhej ligy. Aj teraz sa hrá systémom na jedno víťazné stretnutie, výhodu domáceho prostredia v skupinách (štyri po štyroch mužstvách) má vždy renkingovo nižšie postavený tím.

■ VÝHOVORKY NA VODE

Napriek tomu, že televízia JOJ prenáša množstvo duelov Slovenského pohára, extraligistov, až na dve výnimky, súťaž neprilákala. Ani tým, že nový držiteľ trofeje dostane pätnásťtisíc eur (neúspešný finalista polovicu z tejto sumy), že účastníci si na celkových odmenách rozdelia 60 500 eur, záujem o štart zo strany najlepších je minimálny. Hľadali sme odpoveď na otázku – prečo je to tak, ale oficiálne sa nikto nechcel vyjadriť. Predsa sa nám podarilo získať niekoľko názorov zainteresovaných. Takže – väčšinu extraligistov národný pohár neláka. Odmena pre víťaza nie je dosť motivačná, lebo mužstvá na cestovnom môžu minúť oveľa viac (futbalový víťaz Slovenského pohára dostane až šesťdesiattisíc eur). Pokiaľ príde hrať Spišská Nová Ves, Košice či niekto iný z elity pohárové stretnutie do Levíc, Rimavskej Soboty alebo Žiaru nad Hronom, pomôže to síce propagácii hokeja, ale mužstvá riskujú zranenia hráčov...

■ CHÝBA ZÁZEMIE

Celá pohárová súťaž nemá ani patričné zázemie, veď táto druhá vraj vznikla len v súvislosti s koronavírusovou epidémiou, keď súťažné stretnutia boli výrazne obmedzené, a tak zostali akési finančné prostriedky, ktoré bolo treba využiť... Nevyhovuje ani kalendár. Veď pohárové stretnutia sa hrajú už v čase, keď sa začína iba prípravné obdobie súťažných tímov. Okrem toho HC Košice ako úradujúci majster bude mať dosť zápasov navyše v európskej pohárovej súťaži, a tak musí šetriť sily...

Čo dodať na záver? Zainteresovaní a zodpovední, teda funkcionári Slovenského zväzu ľadového hokeja, pokiaľ na to ešte neprišli, tak budú musieť prísť – prečo na rozdiel od iných kolektívnych športov národná pohárová súťaž extraligistov neláka, a dokonca sa tvária, že je pre nich akousi príťažou. Aj tu však platí, že pokiaľ sa chce, tak sa všetko dá, a Slovenský pohár má zodpovedať svojmu menu, nie byť na periférii záujmu SZĽH alebo klubov...

Štatistika elitnej futbalovej súťaže

Futbalové zaujímavosti

Vladimír MEZENCEV

Naša elitná futbalová liga má za sebou jubilejný tridsiaty ročník. Mnohí priaznivci nášho najrozšírenejšieho kolektívneho športu stále túžia mať a založiť si historickú tabuľku, ktorá im bude v mnohých číslach pripomínať tridsať ročníkov vrcholového futbalu od vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Ako sa dalo predpokladať, je veľmi zaujímavá a čísla v nej hovoria za všetko. Trebárs i to, že ani jeden tím bez ohľadu na svoje tradície a získané tituly v minulosti si nemôže byť stopercentne istý, že z nej nevypadne. Predchádzajúce tri desaťročia potvrdili, že od smutnej rozlúčky s najlepšími nie je uchránený nikto. Ani Slovan, Košice, Inter, Petržalka... Teda ani mužstvá, ktoré si užili nemálo slávnych dní. Aj v tom je krása a príťažlivosť nášho futbalu...

■ SLOVAN NAJVYŠŠIE

Z ojedinelej tabuľky, uverejnenej vôbec prvýkrát, možno zostaviť ďalšie dve. Jedna by predstavovala poradie mužstiev na základe získaného počtu bodov, ďalšia podľa percentuálnej úspešnosti. V oboch by sa na čele usadil bratislavský Slovan.

V súčasnosti je niekoľko miest a mestských časti, ktoré síce majú zastúpenie v historickej tabuľke slovenskej elitnej súťaže, ale teraz ich kluby zápolia iba v tretej lige. Napríklad Bardejov, Rimavská Sobota, Sereď, Inter Bratislava a Dubnica.

■ NIKTO KOMPLETNE

V priebehu troch desaťročí ani jeden klub neodohral všetky súťažné ročníky, v jednom chýbali Žilina a Trnava, v dvoch dokonca Slovan Bratislava. Napriek tomu belasí nazbierali už spomínaných najviac bodov, zároveň sú zatiaľ neprekonaní aj v počte víťazstiev. Zo všetkých dvadsiatich deviatich klubov, ktoré už vedia, čo je to bojovať o body v elitnej národnej súťaži, ich majú na svojom konte už vyše päťsto...

Ako budú vyzerať historické tabuľky slovenského vrcholového futbalu o dve či tri desaťročia? Asi sa dnes nenájde nikto, kto sa to rozhodne tipovať. Nezostáva teda nič iné, iba na ne trpezlivo čakať...

HISTORICKÁ TABUĽKA
najvyššej futbalovej súťaže 1993/1994 – 2022/2023

KLUB	Počet stretnutí	Počet víťazstiev	Počet remíz	Počet prehier	Skóre	Počet bodov	% úspešnosť
Žilina	957	464	211	282	1624:1072	1603	55,8%
Trnava	940	425	219	296	1310:1029	1494	53
Slovan	910	518	207	185	1593:944	1761	64,5
Ružomberok	861	335	241	285	1130:1029	1246	48,2
Trenčín	755	298	168	289	1101:1051	1062	46,9
Banská Bystrica	657	214	176	267	904:853	818	41,5
Dunajská Streda	636	228	157	251	780:892	841	44
1.FC/MŠK Košice	624	246	151	227	838:802	889	47,5
Nitra	581	173	124	284	587:833	643	36,9
Prešov	515	148	143	224	529:734	587	40
Zlaté Moravce	483	127	120	236	497:752	501	34,6
Petržalka	471	208	115	148	687:572	739	51,6
Inter Bratislava	460	205	105	150	684:548	720	52,2
Dubnica	430	122	119	189	443:607	485	37,6
Senica	416	139	106	171	484:564	523	42
Michalovce	251	74	60	117	277:397	282	37,4
Púchov	216	70	53	93	235:294	263	40,6
Humenné	216	71	43	102	238:323	256	39,5
Prievidza	216	60	42	115	239:369	222	34,2
Podbrezová	193	60	45	88	210:269	225	38,9
Lokomotíva Košice	156	48	37	71	180:241	181	38,6
Bardejov	154	45	24	85	159:232	159	34,4
Myjava	151	62	32	57	186:198	218	48,1
Rimavská Sobota	126	35	29	62	129:193	134	35,4
Sereď	124	38	31	55	141:193	145	38,9
Senec	99	25	29	45	96:153	104	35
Pohronie	91	18	28	45	90:141	82	30
Skalica	65	16	16	33	68:100	64	32,8
Liptovský Mikuláš	65	14	16	35	68:120	58	29,7

Priepasť medzi Bruselom a národnými štátmi sa prehlbuje

Matica je ako živá pamäť národa

Zhovával sa Lukáš PERNÝ – Foto: SNN

Katarína ROTH NEVEĎALOVÁ je slovenská europoslankyňa za SMER – SSD a podpredsedníčka Socialistickej internacionály. Desať rokov bola podpredsedníčka Strany európskych socialistov. Pôsobila tiež ako diplomatka v Stálom zastúpení SR v Bruseli, pričom bojuje za práva žien a sociálnu politiku. Nedávno vystúpila s príhovorom na slávnostiach 160. výročia Matice slovenskej a zúčastnila sa na komentovanej prehliadke Galérie Matice slovenskej. Pozhovárali sme sa s ňou nielen o otázkach európskej politiky.

● Ste dlhodobo aktívna v európskej politike. Nahradili ste nedávno zosnulého Miroslava Číža. Keď som s ním naposledy hovoril, pesimisticky skonštatoval, že v Bruseli nemožno nič zmeniť. V poslednom čase na Slovensku prebieha výrazne skeptický postoj k inštitúcii Európskej únie ako takej (EÚ) aj pre vyslovene protinárodné hlasovanie mnohých európskych politikov. Ako vnímate Úniu, ako sa zmenila a v čom vidíte jej pozitívnu víziu?

- Je to ťažká otázka. Myslím si, že v Bruseli sa dá veľa vecí zmeniť. V prvom rade si treba uvedomiť, že Brusel nie je virtuálne miesto vo vesmíre, ale je to inštitúcia a na jej rozhodovaní sa podieľajú aj zástupcovia Slovenskej republiky. Nie sú to len europoslanci, ale takisto členovia vlády SR, diplomati a záujmové organizácie. Každé rozhodovanie v Bruseli podlieha diskusii v Európskom parlamente, v Rade Európy, ale i v rôznych iných združeniach, ako napríklad na ekonomickom a sociálnom výbore, kde sú zastúpení aj slovenskí odborári a zástupcovia vysokých škôl. Vo výbore regiónov sú zase zastúpení primátori, starostovia a župani. Každé rozhodovanie nie je len jedným hlasovaním europarlamentu, ale je dlhodobým procesom, do ktorého sa môžu všetci zapojiť. Veľakrát je výsledok hlasovania politickou hrou. Každý mesiac hlasuje Európsky parlament minimálne o štyridsiatich až päťdesiatich dokumentoch. O koľkých sa dozvieme na Slovensku? Často politici aj europoslanci si vyberú jedno-dve hlasovania, na ktorých dokumentujú neschopnosť EÚ či jej zlé rozhodnutia. Ak to mám porovnať, za posledných desať rokov

Europoslankyňa Katarína Roth NEVEĎALOVÁ sa osobne zúčastnila na 160. výročí vzniku Matice slovenskej v Martine.

sa naratív diskusie veľmi zmenil. Diskusia sa často vedie práve politickým súbojom v Európskom parlamente a tam majú dnes silné zastúpenie proukrajinskí, antiruskí a liberálne orientovaní politici. Veľa z nich začalo svoju kariéru v mimovládkach, a to spôsobuje, že sa stále cítia ako aktivisti. Sú presvedčení, že bránia liberálnu demokraciu a jej hodnoty, ale svojím aktivizmom vytvárajú stále väčšiu priepasť medzi Bruselom a občanmi národných štátov. Už to teda nie je tá pozitívna Únia, hodnotová, založená na spolupráci, ale čoraz viac dominuje prozápadné novohodnotové rozhodovanie. Kto s tým nesúhlasí, je označený za proruského trolla alebo agenta, ktorý rozvracia európsku myšlienku. Výsledkom toho je stále väčšia nedôvera občanov k EÚ a jej rozhodovaniu. Podľa posledných prieskumov to vyzerá tak, že v nasledujúcich eurovoľbách posilnia svoje pozície práve národne orientované a konzervatívne strany, čoho výsledkom bude, že parlament prestane byť viac „pápežskejší ako pápež“ a prestane zelený terorizmus. Pozitívom tejto zmeny sa stane, že nielen europarlament, ale aj komisia bude nútená pribrzdiť a viac diskutovať s občanmi, viac reflektovať na skutočné problémy, a nie na to, aby sme boli najangažovanejšími liberálnymi demokratmi. Liberálni demokrati nahradili prirodzenú myšlienku kolektivizmu a spoločného dobra vierou v individuálny úspech jednotlivca, takže dominuje súkromný záujem nad verejným dobrom.

NA SLOVÍČKO

● Akým spôsobom možno podporiť slovenské záujmy v tejto inštitúcii?

- Hlavným cieľom je nevzdať sa. Druhým cieľom je nebáť sa a tretím vydržať. Slovensko nie je malá krajina, Slovensko je hrdá, samostatná, suverénna krajina s úžasnými ľuďmi, ktorí majú právo vstupovať do európskej diskusie a musia byť vypočutí. Výzvou bude určite udržať úroveň diskusie na európskej úrovni tak, aby sme boli schopní počúvať aj menších a nebyť iba hlasom menšín, ale skutočne reprezentovať väčšinové názory. Demokracia v Európe sa totiž zvrhla z vlády väčšiny s rešpektovaním menšín na stále prehnanejšie vypichovanie menšinových názorov, prílišné zdôrazňovanie rozmanitosti na úkor jednoduchej väčšiny, ktorej práva mnoho ráz potierame, pretože sloboda jedného človeka sa končí tam, kde sa začína sloboda druhého.

● Nedávno ste so zdravicou vystúpili na oslavách 160. výročia založenia Matice slovenskej. Ako vnímate túto inštitúciu?

- Maticu vnímam ako živú pamäť slovenského národa, pretože je tvorená súčasnými ľuďmi, ktorí stavajú na skúsenosti a hodnotách vytvorených predchodcami. Je to večne nekončiaci boj udržať hodnoty, tradície a národný záujem našej krajiny, preto ani tí súčasní predstavitelia nie sú menej dôležití ako tí, ktorí boli na začiatku Matice. Povedala by som, že dnes je náš národný záujem oveľa viac ohrozený, pretože vonkajšie vplyvy sú viac viditeľné a dostupné širokej verejnosti. Matica má nezastupiteľnú úlohu strážkyne, podporovateľky a vlajkonosičky slovenskej identity. Prácu Matice si veľmi vážim, aj všetkých jej ustanovizní, a nepáči sa mi, keď ju niekto dehonestuje a vytvára nálepky a skratky, ktoré nezodpovedajú realite. Matica stojí na ideáloch cyrilo-metodskej tradície a zároveň sa hlási k odkazu povstaleckej generácie, čím pokrýva kresťanský, národný, ako aj antifašistický a sociálny pilier. A to nie je hanba. Znevažovanie Matice sa dá porovnať so znevažovaním slovenských symbolov, ako sú hymna, vlajka či znak. Určite si myslím, že Matica slovenská si zaslúži dostatočný pokoj, úctu a vyhovujúce finančné zabezpečenie.

● Aký máte vzťah k slovenskej kultúre a odkazu štúrovcov, ale vzhľadom na to, že ste v Strane európskych socialistov aj k slovenským národným ľavičiarom s európskym presahom, ako boli Horváth, Dubček, Novomeský, Mináč či Clementis? Ktorých spisovateľov, tvorcov či politikov máte najradšej?

- Myslím si, že málo prezentujeme našich vzdelancov, že sme na nich málo hrdí, a keď diskutujeme o hodnotách, radi si vyberáme západných učencov. Všetci vieme, kto bol Machiavelli, kto boli Roosevelt či Merkelová. Málo si spomenieme na genialitu Mateja Bela, na myšlienky Milana Rastislava Štefánika – a o odkaze štúrovcov ani nehovoriac. Ľudia sa radi týmito menami zastrešujú, ale o ich skutočnom význame málo vedia. Myslím si, že je to aj chybou nášho vzdelávania. Málo času venujeme slovenským autorom, slovenským politikom a slovenským mysliteľom. Na druhej strane všetci vieme vymenovať Hemingwayove diela. Dobrým príkladom je napríklad vnútorná diskusia v Strane európskych socialistov, v ktorej pôsobím osemnásť rokov. Keď hovoríme o návrhoch na nových európskych lídrov, vždy zaznievajú iba západné mená. Keď hovorím o odkaze, tak je to veľmi podobné, ale aj my Východoeurópania sa občas nevieme pobiť a spojiť sa, aby sme dokázali podporiť našich vlastných. Všeobecne mená z východnej Európy málo zaznievajú v tejto diskusii, a ak sa ich snažíme presadiť, prehlasujú nás.

● V Matici slovenskej výrazne podporujeme aj ženy, za ktoré i vy bojujete v Európskom parlamente. Napokon, založili sme Galériu Matice, kde ženy výrazne dominujú, a taktiež sme prehĺbili spoluprácu so Živenou. Ako vnímate tento projekt?

- Napadlo nám hneď niekoľko možností spolupráce a veľmi rada by som zorganizovala výstavu diel prezentovaných Maticou slovenskou v Bruseli. Podporu žien a ženských umelkýň vnímam veľmi pozitívne a som za ňu veľmi vďačná. História a obraz o Slovensku boli väčšinou písané mužmi a myslím si, že je dobrým trendom viac ukazovať a podporovať aj vnímanie žien.

V globálnom svete prežije len ten národ, ktorý si ctí svoju identitu

Ustanovizni musí štát viac pomáhať

Zhovával sa Maroš SMOLEC – Foto: IÚ MS

Ľubica LAŠŠÁKOVÁ je bývalá ministerka kultúry a súčasná poslankyňa parlamentu za stranu Hlas – SD. Kariérne pochádza z novinárskeho prostredia Slovenského rozhlasu. Jej vzťah ku kultúre a k slovenskému národu bol vždy zrejmý. Počas ministrovania mala vždy pochopenie k požiadavkám Matice slovenskej. Porozprávali sme sa s ňou o stave slovenskej kultúry.

● V predchádzajúcich rokoch ekonomických problémov bola slovenská kultúra akousi popoluškou štátnej politiky. Ako vnímate posledné obdobie podpory slovenskej kultúry?

Kultúra sa počas uplynulých troch rokov ocitla na konci priorít bývalej vlády. Nenašiel sa nikto, kto by sa za kultúru bil v zložitých časoch kríz. Kultúra volala zúfalo o pomoc a toto volanie bolo ignorované do takej miery, že dokonca aj peniaze, ktoré mohli prísť z Plánu obnovy, neboli využité. Z európskych peňazí sme mohli rozbehnúť celý rad projektov. Žiaľ, vďaka pasívnej ministerke N. Milanovej (OĽaNO sme premrhali veľkú šancu na dynamický rozvoj národnej kultúry. Ako jediná ministerka kultúry v rámci EÚ nedokázala získať pre slovenskú kultúru ani cent.

● Slovenská kultúra však vedela získavať európske peniaze...

Bývalé vedenie rezortu kultúry nedokázalo pokračovať ani v projekte, ktorý fungoval vyše desať rokov a osvedčil sa nám pri obnove hradov, kaštieľov či pamiatok torzálnej architektúry. Finančné zdroje na tento projekt sme získavali z Európskeho sociálneho fondu a postupne sme tak zveľaďovali naše národné kultúrne dedičstvo. Pridanou hodnotou projektu bol fakt, že sme tak zároveň poskytovali ľuďom prácu v regiónoch. Považujem za chybu, že ministerka N. Milanová tento projekt zrušila a v prípade, že sa dostaneme do vlády, projekt určite obnovíme. Našťastie, nie všetky naše rozbehnuté projekty bývalé vedenie ministerstva zastavilo. Môžeme sa tak tešiť napríklad z vynoveného Múzea Martina Benku v Martine. Keď som sa po nástupe na ministerstvo pred takmer piatimi rokmi zastavila v múzeu a keď

NA PULZE DŇA

som videla, v akom stave sú vzácne diela tohto ikonického slovenského umelca s medzinárodným presahom, vyčlenila som začiatočných šesťstotisíc eur na jeho rekonštrukciu. Cestou k vám na oslavu 160. výročia Matice slovenskej som sa v múzeu zastavila. Musím sa priznať, že som si jeho prehliadku naozaj užila, a som hrdá na to, že som podporu kultúry posúvala aj za hranice Bratislavy. Taktiež projekt podpory našej identity – podpora folklóru, bol jedinečným projektom vlády Petra Pellegriniho, ktorý ma ako premiér podporil pri príprave a realizácii výnimočného projektu Folklór – duša Slovenska. Vďaka projektu sme do regiónov

Poslankyňa NR SR Ľubica LAŠŠÁKOVÁ

poslali päť miliónov eur. Poslúžili na udržanie a zveľadenie našej tradičnej kultúry v rôznych podobách. Po mojom odchode z ministerstva sa aj tento projekt skončil. Netreba azda ani hovoriť o tom, že v globálnom svete, ktorý vás viaže do istej kultúrnej uniformy, prežije iba národ, ktorý si udrží svoju identitu, svoju dušu, a to je na Slovensku tradičná kultúra a folklór.

● Problémy neobišli ani Slovenské národné divadlo. Bývalá ministerka N. Milanová odvolala riaditeľa M. Drličku, aby ho následne prvého marca tohto roku do tejto funkcie opäť vymenovala. Čo vy na to?

Myslím si, že spomínané medializované vyjadrenie poškodilo nielen samotnému generálnemu riaditeľovi M. Drličkovi a divadlu, ale aj slovenskej kultúre. Dovoľujem si však podotknúť, že bývalá ministerka kultúry N. Milanová nemala právo moralizovať v nadväznosti na jej slová o rómskej menšine. Na druhej strane, pán Drlička prijal rozhodnutie o rezignácii dobrovoľne. Opätovné vymenovanie generálneho riaditeľa SND je úplne v rukách ministra a ja to rešpektujem. Čo však považujem za trestuhodné, je fakt, že ministerka počas svojho tri a pol ročného pôsobenia na ministerstve nenaštartovala proces rekonštrukcie historickej budovy Slovenského národného divadla. Tak ako sme my dokázali za vlády Petra Pellegriniho vyčleniť takmer dvadsaťsedem miliónov eur pre Slovenskú národnú galériu, ktorá je dnes vďaka týmto peniazom vynovená a zrekonštruovaná a dôstojne prezentuje naše národné diela.

● Matica má vážne finančné problémy. Hrozí jej platobná neschopnosť pre enormné navýšenie cien energií. Dotácia MS sa už dvanásť rokov inštitucionálne nezvýšila. Ako to vnímate?

Určite si všetci pamätajú a vnímajú, že som sa ako ministerka kultúry snažila Matici pomáhať a navýšila som rozpočet Matice slovenskej na 1,74 milióna eura. Po nástupe ministerky N. Milanovej bol rozpočet okresaný o štyristotisíc eur. Matica musela prepúšťať odborníkov, trpeli regionálne centrá, niektoré úplne zanikli, a takýto osud, žiaľ, postihol aj historické periodiká. Matica slovenská volala o pomoc a boli sme to práve my opoziční poslanci, ktorí vytvárali tlak na bývalú ministerku, aby s touto mocenskou šikanou prestala. V parlamente sme nakoniec prijali zákon, ktorý garantuje Matici slovenskej príspevok vo výške 1,5 milióna eura. Pomocnú ruku Matici sme podali aj pri riešení energetickej krízy, ktorá sa pri neúmernom zvyšovaní cien energií dostala až na úroveň od sto do tristo percent. Hrozilo celoplošné obmedzenie činnosti Domov Matice slovenskej a v niektorých prípadoch dokonca ich zatvorenie. Z pozície členov parlamentného výboru pre kultúru sme zaviazali ministerstvo, aby s Maticou slovenskou komunikovalo a našlo riešenie.

Matica je naša historická inštitúcia, ktorá sa významne podieľala na formovaní identity národa v ťažkých časoch maďarizácie. Jej historický vklad je nezanedbateľný. Nemožno však hľadieť iba do minulosti. Svet okolo nás sa rýchlo mení a bude úlohou Matice na tieto spoločenské a kultúrne zmeny reagovať. Ale to sa dá iba v úzkej spolupráci so štátom, ktorý by jej činnosť mal podporovať tam, kde slovenské povedomie stráca podporu. Identita národa, jej formovanie a pestovanie je dôležitým nástrojom ako prežiť v globálnom svete. Verím, že po voľbách sa nová vláda oveľa viac prikloní k našej národnej ustanovizni a nebude sa k nej správať tak macošsky ako to bolo v posledných troch rokoch.

Zo zváľaného Istropolisu zachránili vzácne gobelíny, ktorými sa prikrývali bezdomovci

Vznikla galéria majstra Mikuláša Klimčáka

Emil SEMANCO – Foto: archív a Emil SEMANCO

Po viacročnom úsilí sa konečne podarilo skompletizovať celoživotné dielo významného slovenského výtvarného umelca – akademického maliara Mikuláša KLIMČÁKA. Pri príležitosti jeho nedožitých stých narodenín, ktoré sme si pred časom pripomenuli, vznikla v týchto dňoch Virtuálna galéria Mikuláša Klimčáka, dostupná na www.klimcak.sk. Podrobne prezentuje život a tvorbu tohto významného slovenského umelca.

Vďaka úsiliu Klimčákovej rodiny sú dnes prvýkrát zverejnené aj jeho stratené či zabudnuté diela, ktoré boli roztrúsené po celom svete. Umelec na ne časom pozabudol, a tak ostali roky či desaťročia v Bulharsku, Taliansku a USA.

Majster Mikuláš KLIMČÁK sa so svojou tvorbou preslávil na celom svete.

Budova novej galérie M. KLIMČÁKA v Ľutine

■ PRIKRÝVKY Z GOBELÍNOV

„Podarilo sa nám zachrániť a zreštaurovať aj pár diel, ktoré znehodnotili bezdomovci. Boli uložené v priestoroch bývalého chátrajúceho Istropolisu. Do miestnosti s dielami vnikli cez rozbité okno ľudia bez domova a istý čas v nej prespávali. Z veľkých obrazov si vyrobili stan a prikrývali sa dokonca jeho vzácnymi gobelínmi. Viaceré diela boli značne poškodené, podarilo sa ich však zreštaurovať," uviedol Klimčákov prasynovec PhDr. Slavomír Klikušovský, ktorý je spolutvorcom virtuálnej galérie. Celkom je v nej prezentovaných vyše sedemsto diel.

Klimčákove diela sú v umeleckých zbierkach mnohých prezidentov. Ich majiteľmi boli či sú aj bývalí česko-slovenskí prezidenti – Antonín Novotný a Václav Havel. Ruská hlava štátu Vladimír Putin vlastní od roka 2005 jeho gobelín Oslobodená Bratislava. Pápežovi Jánovi Pavlovi II. daroval Klimčákovu ikonu i plastiku vtedajší slovenský prezident Michal Kováč počas oficiálnej návštevy Vatikánu. O jeho dielo Predavači korenia (olej, 1965) prejavil veľký záujem exprezident Rudolf Schuster. Chcel ho mať vo svojej súkromnej zbierke. Obraz mu však umelec odmietol predať.

■ MONUMENTALISTA

Gobelíny a obrazy Mikuláša Klimčáka zdobia priestory vrcholných inštitúcií Slovenskej republiky. Šesť metrov dlhý a takmer tri roky tkaný gobelín Príchod byzantskej misie skrášľuje historické múry Bratislavského hradu. Ďalšie diela sú inštalované v slovenskom parlamente, v košickom sídle Ústavného súdu SR či v bratislavskom Dóme sv. Martina.

„Klimčák je monumentalista par excellence," vyhlásil o ňom v minulosti niekdajší riaditeľ Slovenskej národnej galérie Ján Hraško. Kunsthistorici Karol Kahounči, Alžbeta Güntherová-Mayerová ho zasa označili za „majstra vitráže, sakrálnej a svetskej architektúry – ako prvý u nás v asymetrickej farebnej vitráži využil konštrukciu, resp. mrežu vitráže ako výtvarný spolukomponent s využitím výtvarnej hodnoty priesvitných plôch".

■ ÚCTYHODNÝ VEK

Mikuláš Klimčák sa dožil úctyhodných deväťdesiatich štyroch rokov. Po mozgovej cievnej príhode vo veku osemdesiatpäť rokov sa musel nanovo učiť rozprávať, písať aj maľovať. Zvládol to bravúrne a vo veľmi krátkom čase, čím šokoval aj ošetrujúcich lekárov. Bolo to vďaka jeho neuveriteľnej húževnatosti a vnútornej sile, ktorú mu dodávala jeho viera. Pripomeňme, že pri príležitosti stých narodenín vydala Slovenská pošta v decembri 2021 známku s portrétom Mikuláša Klimčáka. Nešlo však o obyčajnú známku. Vydali ju totiž pri príležitosti Dňa poštovej známky. O tom, kto bude mať tú česť byť na nej vyobrazený, rozhoduje odborná komisia. Každý rok vyberú len jednu významnú výtvarnú osobnosť – tvorcu známok. Ide preto o veľkú poctu.

Klimčák bol nielen členom známkovej komisie, ale aj autorom viacerých poštových známok. Medzi filatelistami sú vysoko cenené. Podľa online filatelistického magazínu Infofila.net patria ním vytvorené „Vianoce 1997" k doteraz najhodnotnejším slovenským známkam s vianočným motívom.

■ GALÉRIA V ĽUTINE

V súčasnosti vrcholia prípravy na otvorenie kamennej Galérie Mikuláša Klimčáka v komplexe okolo baziliky v Ľutine. Ide o najväčšie gréckokatolícke pútnické miesto.

„Som nesmierne vďačný Bohu, že máme takého významného, ale na Slovensku zatiaľ žiaľ málo oceneného umelca," poznamenal o Klimčákovi emeritný arcibiskup Ján Babjak.

Publikácia o našom najvýznamnejšom cirkevnom hodnostárovi v službách Vatikánu

Duchovný testament kardinála Tomka

PERIODIKÁ

Pri príležitosti prvého výročia smrti kardinála Jozefa Tomka vydal známy slovenský historik Jozef M. Rydlo vzácnu publikáciu pod názvom Na pamäť prvého výročia smrti kardinála Jozefa Tomka, emeritného prefekta kongregácie pre evanjelizáciu národov, člena slovenského ústavu 1924 – 2022. Jej úlohou je predostrieť širokej slovenskej verejnosti, kto bol v skutočnosti náš najvýznamnejší cirkevný hodnostár v službách Svätej stolice. Jozef M. Rydlo v jej prvej časti opisuje mnohým Slovákom stále neznáme úskalia, s ktorými sa mladý nádejný novokňaz Jozef Tomko musel v začiatkoch svojho pobytu vo Večnom meste pasovať. „V rokoch 1960 – 1963 vložil Jozef Tomko všetok svoj voľný čas a energiu do práce na vybudovaní Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Bolo treba prekonať obrovské námietky zo strany českých katolíckych kruhov a nesmierne prekážky politické, administratívne i finančné, ako to opísal prelát Štefan Náhalka v Pamätnici Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Je to dosiaľ neospievaná sága činnosti katolíckych kňazov v emigrácii a podielu Jozefa Tomku na nej." Ďalšia časť publikácie obsahuje aj krátke kondolenčné texty prezidentky Slovenskej republiky Zuzany Čaputovej a starostu obce Udavské Petra Hudáka. Jej obsah bezpochyby obohacuje aj text „Duchovného testamentu kardinála Jozefa Tomku" z 26. februára 2007. Na záver si čitatelia môžu prečítať veľmi zaujímavý príspevok od profesorky Emílie Hrabovec, ktorá v ňom pripomína, že význam a náročnosť úlohy prefekta Kongregácie pre evanjelizáciu národov vyjadruje aj skutočnosť, že sa často nazýva červeným pápežom. Som osobne presvedčený, že ak by pápež Ján Pavol II. odišiel z tohto sveta o niekoľko rokov skôr, kardinál Jozef Tomko by bol určite horúcim kandidátom na Petrov stolec. Preto veľká vďaka patrí autorovi Jozefovi M. Rydlovi, že sa usiluje objasniť aj takýmto spôsobom dodnes mnohým Slovákom neznáme veci o živote nášho nedávno zosnulého kardinála.

Matej MINDÁR

MEDAILÓN

Básnik a prekladateľ, zberateľ povestí, editor, filológ a pedagóg Blažej BELÁK sa narodil 21. mája 1938 v Dolných Motešiciach. Absolvoval vysokú školu v Prahe ako promovaný filológ. Pôsobil ako učiteľ v Handlovej, pracoval aj v Banskom výskumnom ústave v Prievidzi. Vyše tri desiatky rokov v Matici slovenskej v Martine v literárnom archíve, v literárnom múzeu a v bibliografickom oddelení. Neskôr v Spolku sv. Vojtecha ako redaktor aj šéfredaktor. Je autorom

Muž hodnotného slova

štúdií, prekladateľom odbornej literatúry, redaktorom a zostavovateľom zborníkov. Zredigoval do dvesto titulov náboženskej a umeleckej literatúry, editorsky a jazykovo upravil Sväté písmo a či materiály II. vatikánskeho koncilu… Takpovediac spoluprinavrátil totalitou zakázaných a exilových autorov, spomenieme Pavla Hrtusa Jurinu, Mikuláša Šprinca, Andreja Žarnova, Jozefa Mikuša... Kto ho pozná, vie, že si cení charakter človeka a podobne i jeho odbornosť aj výsledky práce. Spracúval materiály o mnohých osobnostiach našej kultúry a literatúry, stačí spomenúť Mateja Bela, Ľudovíta Riznera, Michala Rešetku, P. J. Šafárika, S. H. Vajanského, P. O. Hviezdoslava, Kukučína, P. G. Hlbinu… Jeho vlastná literárna tvorba je žánrovo a tematicky pestrá. Debutoval zbierkou lyriky Poľahčujúce okolnosti (1968); za zbierku Postupne sa usmievam získal Cenu vydavateľstva Slovenský spisovateľ (1969). Napísal knihu poviedok Postilión, reportážne črty Tvrdý sloj. Je tvorcom textov k obrazovým publikáciám Turiec, Dolu Váhom a Malá Fatra. Do prózy prepísal Eža Vlkolinského. Venuje sa spracúvaniu povesťových a legendárnych námetov, ktoré vydal ako Rozprávky a povesti z Turčianskej záhradky, To poleriecke pole – veršované povesti z Turca, Sihote, sihote, Kamenné vráta – povesti a rozprávky z povodia Bebravy, Balady z Považia. Publikuje glosy o kultúre slovenčiny, knižne pod názvom Slovo robí človeka. Kto chce poznať doterajší život a záslužné dielo jubilanta, nech neváha siahnuť po knihe Život a dielo Blažeja Beláka. Vyšla v týchto dňoch k jubileu a je to podnetné čítanie.

Igor VÁLEK
Foto: Štefan Cifra

HUMORESKA

Nech kadejaké pudlíky vedia, že toto je môj rajón...

„Toto len tak nenechám. Budem ho žalovať!" rozpajedila sa mamička vo veľmoci na západ od nás, ktorej synáčik sa identifikoval ako pes. Psík mal zdravotné problémy, milujúca mamička ho odviezla k lekárovi MVDr. – veterinárovi. Veterinár odmietol synáčika vyšetriť. Poslal ich za lekárom s titulom MUDr. Považoval pacienta podľa výzoru za samčeka rodu Homo sapiens. Ako to dopadlo, musíme si chvíľu počkať. Byť dotyčným veterinárom, mám doma prichystanú igelitku so zubnou kefkou a bielizňou. Zatvára sa teraz aj za menej! Do kriminálu pôjde aj ďalší lekár. Chudák, síce správne identifikoval údajne chorého jedinca ako príslušníka ľudského rodu, ale prehliadol, že pod mohutnými fúzmi a bradou sa skrýva budúca mamička. Predpísané lieky spôsobili u chorého pána potrat...

Nová doba, nové otázky. Ak sa bezdomovec identifikuje ako pes, pôjde do útulku? Čaká ho kastrácia, čipovanie alebo nedajbože utratenie? Ako nazývať novovznikajúce existencie? Animálny schizofrenik, duševný kentaur? Aby sme sa lepšie vžili do zložitostí nového sveta, predstavme si, čo sa možno odohráva v hlave mladého, podľa zastaralých kritérií muža. „Ráno som sa identifikoval ako kohút. Mocne som zakikiríkal a šiel som raňajkovať. Mamka si myslela, že ešte zo včera som kocúr, tak mi naliala mlieko do misky. Podľa kikiríkania zistila, že to nie je tá správna strava pre hydinu. Nasypala mi za hrsť celozrnných müsli. Pochvalne som zakvokal, prehrabal som si hrebienok na hlave a začal som zobať. Po raňajkách som sa identifikoval ako pes. Vliezol som do vane, po kúpaní som sa otriasol a išiel som do školy. Ako správny bernardín mal som tašku zavesenú na krku. Súdok s rumom budem môcť nosiť, až keď budem mať osemnásť. Cestou som sa pristavil pri rohoch domov a označkoval som si ich. Nech vedia kadejaké pudlíky, že toto je môj rajón. S rovnako na psa identifikovanými spolužiakmi sme sa pozdravili radostným štekotom. Ovoňali sme sa a priateľsky pooblizovali. Zavrčali sme na spolužiačky, ktoré sa identifikovali ako mačky. Potom došla trénerka. Spolužiaci, ktorí sa identifikujú ako ľudia, ju volajú učiteľka matematiky. Pýtala sa ma na druhú odmocninu z deviatich. Vedel som, odpovedal som – hav, hav, hav. Ludolfovo číslo, vedel som – hav, hav, hav, vŕ, hav, hav hav hav hav. Hodila mi keksík a ja som nadšene pokrútil chvostom. V školskej jedálni som z taniera vychlípal polievku a poobhrýzal kuracie stehno. Na kosti ešte nemám zuby. Na cestu zo školy som sa identifikoval ako gepard, najrýchlejší cicavec, rýchlosť stopätnásť kilometrov za hodinu. Potom som šiel za kamarátkou. Identifikoval som sa ako kocúrik. Keď sme sa stretli, milo som zamiaukal. Chúďatko, prepadne z biológie. Nepozná ani domáce zvieratká. Nazvala ma somárom. No povedzte, počuli ste už niekedy somára miaukať?

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Matica slovenská sa hrdo hlási k odkazu Slovenského národného povstania

Boje s fašistami si pripomenuli divadelnou dramatizáciou

IÚ MS – Foto: Ján ŠIMKO

Matica slovenská pod režijnou taktovkou predsedu Mariána Gešpera pripravila už 9. ročník divadelnej dramatizácie Kapitoly zo života Ľudovíta Kukorelliho – Vrátim sa živý! Divadelné predstavenie, ktoré sa nehrá na javisku, ale na autentických miestach povstaleckých udalostí, je venované osudom významného povstaleckého veliteľa Ľ. Kukorelliho a príslušníkom slovenskej partizánskej brigády Čapajev, v ktorej bol vo velení až do svojej smrti pri obci Habura.

V dramatizácii vystupujú reálne postavy, ktoré sa podieľali na organizácii odboja proti nemeckému nacizmu, ale aj takí, čo partizánske hnutie na Slovensku potláčali a likvidovali jeho predstaviteľov.

Pietny akt kladenia vencov pred uvedením dramatizácie o Ľudovítovi Kukorellim v Nižnom Hrušove

Matiční divadelníci sa vžili do úloh scenára, ktorý o pôsobení brigády Čapajev zostavil predseda MS Marián Gešper.

■ **MATIČNÍ OCHOTNÍCI**

Stvárňujú ich neprofesionálni herci, zamestnanci a dobrovoľníci z Matice slovenskej – Peter Schvantner, Marek Nemec, Peter Hrbatý, Viliam Komora, Štefan Topľanský, Martin Hajník, Michal Tkáč, Lukáš Perný, Marek Merčák, či členovia záujmového odboru MS Mladá Matica ako Andrej Lukáč, Jozef Humenník, Adam Sada a ďalší. Životné osudy Ľ. Kukorelliho touto netradičnou formou priblížili v obciach Juskova Voľa a Nižný Hrušov v okrese Vranov nad Topľou, minulý rok v Ruskej Porube a Benkovciach. K matičným divadelníkom sa pripojili aj členovia OZ Partizánska skupina Čapajev z okresu Humenné, ktorí sa venujú obnove pamätníkov a inscenovaným rekonštrukciám bojov. Dramatizáciou sprevádzala Mária Gešperová, ktorá si zároveň zahrala manželku Ľudovíta Kukorelliho Aničku Kukorelliovú (za slobodna Onderovú) a hudobne scénku sprevádzal Orchester Vychodňarov.

■ **MATICA V SNP**

Matica slovenská aj takto pripomína, že v SNP bojovali tiež mnohí matičiari vrátane vedeckých pracovníkov MS z Martina. Po vypuknutí povstania viacerí matičiari vstupovali do slovenskej povstaleckej armády, v ktorej pôsobili ako osvetoví dôstojníci Ján Štefánik, Ján Marták, Alexander Hirner, ďalší sa angažovali v Slobodnom slovenskom vysielači v Banskej Bystrici ako Naďa Hejná, Mária Rázusová-Martáková, František Oktavec, Ladislav Sára, Ivan Ďurička a Eduard Bulla, iní na čele s Andrejom Bagarom založili Frontové divadlo. Najviac ich pôsobilo v redakciách odbojových periodík, pričom k povstaniu sa pridala i celá redakcia martinských Národných novín. Ich zodpovedným vedúcim bol Július Barč-Ivan a periodikum sa stalo tlačovým orgánom povstalcov v Martine, neskôr Demokratickej strany. V odboji zahynuli aj významní matičiari Anton Prídavok, Viliam Paulíny, či Juraj Janoška ml.

Na organizovaní výstupu na Pustý hrad sa podieľala aj Matica slovenská

Hradný areál nad Zvolenom čaká návštevníkov

Jozef SLIACKY

Kto sa po troch desaťročiach vráti na zvolenský Pustý hrad, nestačí sa čudovať nad zmenami, akými tento rozsiahly hradný areál prešiel. Kedysi – až na hlavnú bránu – tu našiel len tajomné múry zasypané zeminou, obrastené trávou, krovím i stromami, dnes vyčistené základy veží, palácov, hradieb...

História Zvolenského hradu siaha do 12. storočia, keď prevzal správnu funkciu po hradisku Priekopa nad ústím Neresnice do Slatiny. Zatiaľ čo na Hornom hrade sídlil komes – župan, Dolný hrad slúžil najmä kráľovským návštevám. Uhorskí panovníci sem radi chodievali. Lákalo ich bohatstvo zveri v rozľahlých lesoch, ale pri love nezabúdali ani na vladárske povinnosti. Kráľ Belo IV. tu koncom roka 1243 dal svoju pečať na listinu, ktorá vrátila Zvolenu mestské výsady, stratené počas bojov s Mongolmi. Na hrade bolo rušno najmä v roku 1247, keď sa tu konala svadba Konštancie, dcéry Bela IV., a Leva, syna haličského kniežaťa. Kráľovskú svadbu si tu poslednú augustovú sobotu pripomenuli divadelným predstavením. Sprevádzal ju bohatý kultúrny program, ktorý zaujal deti i dospelých.

Druhého septembra sa uskutočnil tradičný turistický výstup na Pustý hrad. Na jeho organizovaní sa podieľala aj Matica slovenská. Najnovšie výsledky archeologického výskumu sa účastníci dozvedia z úst toho najpovolanejšieho – vedúceho bádania Jána Beljaka. Zároveň sa môžu presvedčiť, že v ruka v ruke s výskumom ide konzervácia hradných múrov a pribúdajú aj nové atrakcie, ako je vyhliadka na najvyššie situovanej hradnej veži.

Oslavy Kollárovho jubilea v Mošovciach aj s Maticou slovenskou

Dôstojná spomienka na veľkého Slovana

Text a foto: Viliam KOMORA

Slováci, Slovenky, Turčania, Mošovčania, Evanjelická cirkev augsburského vyznania a Matica slovenská si pripomenuli jedného z najvýznamnejších predstaviteľov slovenského národa, kultúry, literatúry, jazyka, histórie, politiky a veľkého Slovana. Ján Kollár sa narodil 29. júla v roku 1793 v Mošovciach a na večnosť odišiel 24. januára 1852 vo Viedni.

Oslavy 230. výročia narodenia Jána Kollára sa odvíjali poslednú júlovú nedeľu v jeho rodnej obci Mošovce, starobylom turčianskom mestečku, ktoré si pripomína už 790. výročie prvej písomnej zmienky. Program slávností otvorili služby Božie v tamojšom evanjelickom chráme. Kázal, modlil sa a požehnal biskup Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. v Českej republike Marián Čop. Keďže bohoslužba bola zároveň aj pri príležitosti posviacky znovuobnoveného organa, zhromaždeným sa prihovoril i Rudolf Machovčák, ktorý obnovenie zabezpečil. Nasledovala posviacka organa, ktorú vykonal konsenior Turčianskeho seniorátu Evanjelickej cirkvi a. v. a martinský evanjelický a. v. farár Milan Kubík. Mošovská evanjelická a. v. farárka Andrea Cabadová sa v závere služieb Božích poďakovala veriacim a prítomným za účasť a v sprievode sa všetci presunuli na námestie obce.

Kladenie spomienkových kytíc sa uskutočnilo pri soche Jána Kollára v centre obce. Vence a kytice položili starostka Mošoviec Elena Krajčová, zástupkyňa starostky Jana Fánčiová, primátor okresného a kúpeľného mesta Turčianske Teplice Igor Hus a ďalší predstavitelia kultúrneho a spoločenského života. V matičnom sprievode vence uložili tajomník MS pre problematiku národnostných menšín Viliam Komora, zakladajúci člen MS Dalibor Steindl, pracovníčka Členského ústredia MS Eva Rišiaňová, predsedníčka MO MS v Turčianskych Tepliciach Jaroslava Brincková a člen ich výboru Jozef Brincka.

Krátky kultúrny program otvorila básňou k Jánovi Kollárovi recitátorka Danuša Lúdiková. Nasledovali slávnostné príhovory, v ktorých viacerí rečníci predstavili túto významnú historickú osobnosť, prínos a presah do súčasnosti a jej odkaz. Nasledovala návšteva rodiska a Pamätnej izby Jána Kollára. Delegácia MS odovzdala organizátorom, hosťom a návštevníkom podujatia publikácie, časopisy a tlačoviny MS, ako aj plagáty s pozvaním na oslavy 160. výročia vzniku MS, osobitnej pozornosti sa tešili naše Slovenské národné noviny. Účastníci tohto slávnostného dňa živo diskutovali o národnostnej a jazykovej problematike v SR a v Európe, keďže táto téma je stále živá, pričom sprevádzala celý plodný život nášho velikána Jána Kollára. Na záver vydareného podujatia odznel komponovaný literárno-hudobný program Ján a Friederika a organový koncert v evanjelickom chráme.

Pamätník Jána KOLLÁRA v rodných Mošovciach

MATIČNÉ DEPEŠE

PREŠOVSKÁ RADA

V priestoroch Domu MS sa 21. júla napriek dovolenkovému obdobiu z dôvodu aktuálnych tém, týkajúcich sa organizácie Snemu Matice slovenskej a ďalších otázok vnútromatičného života, uskutočnilo rokovanie OR MS, na ktorom sa zúčastnil predseda MS Marián Gešper a riaditeľ ČÚ MS Martin Hajník. Predstavitelia ústredia priblížili aktuálnu situáciu ustanovizne a problematiku spolupráce so štátom a s ďalšími organizáciami. Členov OR oboznámili tiež s navrhovanými zmenami v stanovách, ktoré sa prerokujú na slávnostnom Sneme MS plánovanom na október tohto roku. Oblastná rada MS jednohlasne podporila návrhy malej novelizácie stanov vrátane zrušenia klauzuly o obmedzení volebného obdobia na dve funkčné obdobia pre predsedu MS a predsedu DV MS. V druhej polovici rokovania predsedovia miestnych organizácií MS podrobne informovali o matičných aktivitách i podujatiach vo svojej územnej pôsobnosti.

SLÁVNOSŤ V SEČOVCIACH

V Sečovciach sa v Gréckokatolíckom chráme sv. apoštolom rovných Cyrila a Metoda začiatkom júla uskutočnili Eparchiálne odpustové slávnosti pri príležitosti sviatku sv. Cyrila a Metoda a 1160. výročia ich príchodu na Veľkú Moravu za účasti košického eparchiálneho biskupa vladyku Cyrila Vasiľa a emeritného biskupa vladyku Milana Chautura. Spoločne s nimi slávil tento sviatok početný zástup predstaviteľov gréckokatolíckej cirkvi. Vladyka Chautur sa v homílii zameral na udalosti, ktoré viedli k tomu, že solúnski bratia prišli na Veľkú Moravu na pozvanie kniežaťa Rastislava. „Žijeme ako pokračovatelia cyrilo-metodskej tradície v dobe, v ktorej sa znovu obzeráme po tých, čo dokážu zobrať žezlo vlády do svojich rúk ochotne pre ľud, ktorému majú slúžiť nezištne a bez ohľadu na svoj vlastný prospech," zaznelo na tejto duchovnej slávnosti , ktorú spevom dotváral. Katedrálny zbor sv. Cyrila a Metoda z Košíc. Odpustové slávnosti sa konali s finančnou podporou Matice slovenskej s prispením Miestneho odboru Matice slovenskej v Sečovciach.

RUŽINOVSKÁ POCTA

Spoločnosť Andreja Hlinku, občianske združenie Cyrilometodiáda a nadácia Pro Patria usporiadali v stredu 16. augusta popoludní pri ružinovskom pamätníku Andreja Hlinku pietnu spomienku na tohto veľkého muža slovenského národa pri príležitosti 85. výročia jeho úmrtia. Slávnostné príhovory predniesli predseda NR SR Boris Kollár, historička Emília Hrabovec a primátor Ružomberka Ľubomír Kubáň. Umeleckým prednesom slávnosť umocnil herec Jozef Šimonovič.

JUNIÁLES V SVADOBKE

Keď bolo kalendári Jána v priestoroch čakanovskej starej školy „Svadobky" pripravili tradičný Juniáles. V kresťanskej tradícii je tento deň sviatkom narodenia Jána Krstiteľa, v ľudovom prostredí archaické slávenie letného slnovratu spojené s kultom Slnka a uctievaním ohňa. Podujatie príhovorom otvoril starosta obce Čakanovce Emil Imro. S kultúrnym programom vystúpili deti z materskej a základnej školy sprevádzané učiteľkami. O zábavu sa postarala ĽH Rendošovci z Košíc. Jedinečnú atmosféru pridala podujatiu skutočnosť, že na ňom uviedla do života svoje prvé CD ženská spevácka skupina Studnička. Vedie ju Helena Imrová, ktorá aj predsedníčka MO MS. Folklórnu slávnosť ukončilo vystúpenie Pavelčákovcov z Košíc.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Lira si splnila sen

Toto leto navštívili metropolu východu, ale aj ďalšie slovenské mestá matičiari z obce Lipovľany v Sisacko-moslavskej župe v Chorvátsku. Tamojšia matičná organizácia, kde sa pred stáročiami usadili najmä Slováci z regiónu hornej Nitry, vznikla v roku 1996. Jej súčasťou je aj spevácky súbor Lira. Delegáciu chorvátskych matičiarov na návšteve Košíc, Banskej Bystrice a Zvolena viedol predseda MS Lipovľany, zakladateľ a člen Novljanskej Rady slovenskej národnej menšiny a vydavateľ novín Lipa Josip Krajči. V priestoroch D MS v Košiciach chorvátskych hostí privítala jeho riaditeľka Martina Matečková. Po milom stretnutí a výmene drobných pozornostiť si lipovľanskí matičiari prezreli spolu s kaplánom Martinom Murajdom priestory Dómu sv. Alžbety a spevácky súbor Lira tu pod vedením prof. Franje Rodića absolvoval skúšku na večerné vystúpenie. Koncert, na ktorom zazneli piesne v slovenskom, chorvátskom a latinskom jazyku, mal skvelú úroveň a až zimomriavky vyvolala pieseň Slovensko moje, otčina moja. Súboru Lira sa splnil sen účinkovať v najväčšom kostole na Slovensku.

Bolo pre nás veľkou cťou spoznať matičiarov, ktorí žijú mimo Slovenska, oboznámiť sa s ich myšlienkami, spoznať ich lásku k pôvodnej domovine, z ktorej pochádzali ich predkovia. Môžeme si byť istí, že pokiaľ budú existovať ľudia ako Josip Krajči, slovenské tradície, zvyky a ajmä slovenská materinská reč ostanú zachované aj mimo Slovenska.

Martina MATEČKOVÁ

Lipovľanský súbor chorvátskych matičiarov Lira počas vystúpenia

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

tasr

Národný výstup na Kriváň bol venovaný jubileu Matice slovenskej

Elektrizujúca atmosféra nenechala nikoho chladným

Michal SITNIK – Foto: Matica slovenská

Od čias, keď na vrchol tohto tatranského štítu kráčali štúrovci, sa začína písať história národných výstupov na Kriváň. S myšlienkou organizovať ich prišiel slovenský spisovateľ a vydavateľ Gašpar Fejérpataky-Belopotocký. Na Kriváň vystúpil spolu so šiestimi priateľmi 24. septembra 1834.

Tradícia národných výstupov na Kriváň sa naplno začala rozvíjať až 16. augusta 1841, keď na jeho vrchol vystúpil Gašpar Fejérpataky-Belopotocký spolu s Ľudovítom Štúrom, Jozefom Miloslavom Hurbanom, Michalom Miloslavom Hodžom, so Samom Bohdanom Hroboňom a s ďalšími národovcami. Ďalšiu národnú vychádzku uskutočnili slovenskí vlastenci na čele s Ľudovítom Štúrom 29. augusta 1844, deň po prvom zasadnutí literárneho spolku Tatrín v Liptovskom Svätom Mikuláši. Masový charakter mala národná púť, ktorú zorganizoval Štefan Marko Daxner v roku 1861 pri príležitosti prijatia Memoranda národa slovenského. Prvý výstup na Kriváň po prvej svetovej vojne zorganizovali v septembri 1919 členovia Tatranského spolku turistického pod vedením Miloša Janošku, priekopníka slovenského horolezectva vo Vysokých Tatrách. Výstupy však postupne strácali národný charakter a stali sa turistickou atrakciou. Spoločný výstup na Kriváň sa stal opäť národným v roku 1968. Uskutočnil sa 27. a 28. septembra za účasti tisícpäťsto osôb. Odvtedy sa koná každoročne, od roka 1990 s obmedzeným počtom účastníkov.

V tomto roku sa Národný výstup na Kriváň uskutočnil v sobotu 12. augusta a bol venovaný 160. výročiu založenia Matice slovenskej. Stovkám účastníkov prialo aj počasie a po približne štvorhodinovej náročnej túre sa im naskytol nádherný pohľad na okolité vrchy a doliny. Tradične o 11. hodine sa z Kriváňa ozvala slovenská štátna hymna Nad Tatrou sa blýska, ktorej spev sa rozliehal široko-ďaleko. Nechýbala delegácia matičiarov.

Mladí matičiari aj tento rok vystúpili na Kriváň. Sprevádzali ich predseda Dozorného výboru Matice M. Fejko (vľavo) a podpredseda MS M. Nemec (vedľa neho).

Bol v nej aj podpredseda MS Marek Nemec, predseda DV MS Martin Fejko a člen Výboru MS Branislav Husár, ktorí s ďalšími matičiarmi vyniesli na vrchol i zástavy Matice slovenskej.

FOTORIPORT

Po úvodných slovách zástupcu turistov Pavla Luptáka a generálneho sekretára Klubu Slovenských turistov Petra Šveca sa prítomným prihovoril tiež podpredseda MS Marek Nemec, ktorý symbolicky všetkým účastníkom pogratuloval k zdolaniu Kriváňa, pripomenul 160. výročie založenia Matice slovenskej a odovzdal pozdravy od organizátorov Národného výstupu, ktorými sú mestá Vysoké Tatry, Liptovský Mikuláš, obec Pribylina, Klub Slovenských turistov a Matica slovenská. Na konci stretnutia zaznela hymnická pieseň Kto za pravdu horí. Vo večernom programe v Račkovej doline sa účastníkom prihovorili za organizátorov poslanec NR SR a primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč, starosta obce Pribylina, podpredseda Matice slovenskej Marek Nemec, generálny sekretár Klubu slovenských turistov Peter Švec a za Klub Slovenských turistov región Liptov Ján Lupták. Po príhovoroch nasledovala divadelná scénka o vzniku Matice slovenskej. Významné osobnosti národného hnutia Jána Francisciho a Karola Kuzmányho v dobových kostýmoch stvárnili Peter Schvantner, tajomník MS, a Milan Stromko, predseda Krajskej rady MS. Po tomto divadelnom výstupe nasledovalo tradičné zapálenie vatry a spoločenské posedenie. Národný výstup na Kriváň má obrovský úspech nielen u turistov, ale aj u verejnosti, o čom svedčil tento rok obrovský záujem všetkých účastníkov.

V Mokroluhu odhalili pamätnú tabuľu národovcovi Jozefovi MIKLOŠOVI

Vo veriacich zanechal hlbokú stopu

Text a foto: Michal SITNIK

Vo sviatok vierozvestcov v duchu hesla Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane odhalili v areáli Kostola sv. Uršule v Mokroluhu v okrese Bardejov pamätnú tabuľu jednoduchému kňazovi, ale veľkému človeku, šíriteľovi dobra a lásky, národovcovi i umelcovi dekanovi Jozefovi MIKLOŠOVI, ktorý v tejto farnosti pôsobil päťdesiat rokov.

Pamätnú tabuľu pri príležitosti 110. výročia narodenia tohto rodoľuba odhalili a posvätili v mieste jeho pôsobenia pričinením Matice slovenskej, ktorej predseda Marián Gešper podporil nielen samotnú myšlienku, ale aj celkové dielo. Za bohatej účasti divákov spolu s dekanom Marekom Kreheľom a kňazom farnosti Mokroluh Štefanom Kaňukom sa predstaviteľ MS podieľal na slávnostnom akte odhalenia tabule. V slávnostnom príhovore pripomenul poslanie i odkaz národnej ustanovizne a zdôraznil, že inštitúcia vždy bude podporovať ľudí, ktorí sa hrdo hlásia ku koreňom slovenského národa a podieľajú sa na rozvoji slovenskej kultúry. Jozef Mikloš bol neobyčajný kňaz, ktorý ako národovec zanechal hlbokú stopu vo svojich veriacich. Životom ho sprevádzalo motto: ,,Nič pre seba, všetko pre iných.“ Vďaka Matici slovenskej sa toto heslo Jozefa Mikloša, ktorý sa narodil 24. júna 1913 v Plavnici, zachová na pamätnej tabuli pre ďalšie generácie.

Pomätnú tabuľu prišiel do Mokroluhu odhaliť predseda Matice M. Gešper (úplne vpravo).

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V šestnástom čísle SNN sme sa aj v súvislosti s jubileom Matice slovenskej pýtali na dvoch predstaviteľov dominantných konfesií na Slovensku, ktorí aj na znak ich zmierenia a spolupráce stáli pri základoch národnej ustanovizne. Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí uviedli, že to boli biskup Štefan Moyses za katolícku cirkev a superintendent evanjelickej cirkvi Karol Kuzmány. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Ján Kapusta, Žilina; Jozef Mitro, Košice; Daniela Pušíková, Trnava.

• S ktorým rokom a s menom ktorého spisovateľa sa spája tradícia národných výstupov na Kriváň?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty aj elektronicky našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do vyjdenia ďalšieho čísla SNN č. 19.

PRIPOMÍNAME SI

9. septembra

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi zomrel architekt Jozef Lacko (1917 –1978), patril medzi kľúčové osobnosti slovenskej architektúry 20. storočia, v tvorbe presadzoval inovatívne tendencie; spoluautor Mosta SNP

10. septembra

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel spisovateľ pre deti a mládež, kultúrny pracovník, bibliograf a redaktor Jozef Telgársky (1919 – 1998), pôsobil aj ako redaktor matičných časopisov, riaditeľ knižnice Matice slovenskej a vedecký pracovník

11. septembra

– pred desiatimi rokmi zomrel fotograf Tibor Huszár (1952 – 2013), začiatkom deväťdesiatych rokov odišiel do New Yorku, kde pracoval ako nezávislý fotograf a pedagóg; vydal publikácie Cigáni (1993), Portréty (1995), Koloman Sokol (1998), Portréty (2000)

13. septembra

– pred šesťdesiatimi rokmi sa narodila diplomatka Ingrid Brocková (1963), inak aj chemička a ekonómka; od roka 2020 je štátnou tajomníčkou ministerstva zahraničia, v minulosti bola zástupkyňou Svetovej banky na Slovensku a dvojnásobnou stálou predstaviteľkou Slovenska pri OECD v Paríži

– pred desiatimi rokmi zomrel historik Milan Zemko (1944 – 2013), pracoval v Politologickom kabinete SAV, v Kancelárii prezidenta SR Michala Kováča, od roka 1997 pracoval v Historickom ústave SAV

14. septembra

– pred dvadsiatimi rokmi boli gréckokatolícky biskup Vasiľ Hopko a rehoľníčka rádu Milosrdných sestier Svätého kríža Zdenka Schelingová, obete komunistických represií, blahorečení rímskym pápežom Jánom Pavlom II. (2003)

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil spisovateľ Viliam Klimáček (1958), v roku 1985 založil divadlo GUnaGU; dodnes pôsobí ako jeho umelecký šéf, dramaturg, scenárista, režisér i herec, píše tiež pre rozhlas a televíziu

15. septembra

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi zomrel podnikateľ Ľudovít Winter (1870 –1968), budovateľ kúpeľov Piešťany a tvorca ich svetového mena; výrazne sa zaslúžil o premenu obce Piešťany na mesto

16. septembra

– pred stosedemdesiatimi piatimi rokmi založili slovenskí národovci pod vedením štúrovcov vo Viedni prvú Slovenskú národnú radu ako najvyšší politický a vojenský orgán Slovenska (1848)

19. septembra

– pred stosedemdesiatimi piatimi rokmi vypuklo prvé Slovenské povstanie a založili Slovenskú národnú radu (1848) ako hlavný politický orgán Slovákov

21. septembra

– pred stotridsiatimi piatimi rokmi sa narodil maliar Martin Benka (1888 –1971), zakladateľ moderného slovenského prejavu v maľbe a v kresbe, venoval sa gobelínovej tvorbe, scénickému výtvarníctvu, hudbe a husliarstvu; menej ľudí vie, že v oblasti knižného dizajnu a typografie vytvoril množstvo zaujímavých experimentálnych fontov a dizajnérskych úprav kníh

– pred desiatimi rokmi zomrel režisér a scenárista Peter Solan (1929 – 2013), najvýznamnejší režisér „prednovovlnnej“ generácie; jeho tvorba má ťažisko v šesťdesiatych rokoch, jeho diela patria do zlatého fondu slovenskej kinematografie

Dvojtýždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje Slovenská pošta, a. s., Mediaprint Kapa a redakcia.. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Veronika Grznárová, Peter Schvantner, Pavol Madura, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače,Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 24 €, v ČR 24 € + 39 € poštovné, Európa 71 €, ostatný svet 80 USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.